

# آثار

(آزمائش)



محقق: دکتر محمدعلی باقری

© بلوچی اکیڈمی کوئٹہ

کتاب	:	آثار
رجا کار	:	ڈاکٹر عبد الصبور بلوچ
شنگار	:	بلوچی اکیڈمی کوئٹہ
سال	:	۲۰۱۲ء
کمپوزر	:	شیر احمد
ڈیزائننگ	:	غلام نبی محمد حسنی
پروف ریڈر	:	رجا کار
دائگ	:	500
نہاد	:	150
چاپار	:	ہائی ٹیک پرنٹرز کوئٹہ

ISBN : 978 - 969 - 8557 - 93- 5

آثار

(آزمائش)

رجا کار:

ڈاکٹر عبد الصبور بلوچ



بلوچی اکیڈمی - کوئٹہ

آثار

03

ڈاکٹر عہد الصبور بلوچ

آثار

04

ڈاکٹر عہد الصبور بلوچ

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

بندات اللہ نامہ کہ مزین مہروان و مہل کنوک ات

لڑ

09.....

☆ آثارء بابتء

## بلوچی ء رجائکارانی

اولی بہر: دُور ء دَرء

نامء

- ۱۔ یک شاعر ء ء قصہ۔ ہرمن ہیپے (فرانسیسی) 13.....
- ۲۔ بے دس۔ انتون چیخوف (شین) 25.....
- ۳۔ تجربہ۔ برتولت بریخت (جرمن) 31.....
- ۴۔ کس مہ کندیت۔ میلان کنڈیرا (چیک) 53.....
- ۵۔ موتیل ء جنوزام۔ گابریل گارسیمارکیز (جنوبی امریکہ) 105.....
- ۶۔ آکجیگ ات؟۔ دھرپ چندر (نیپالی) 117.....
- ۷۔ لیڈر۔ ابو جعفر شمس الدین (بنگالی) 127.....
- ۸۔ جنی ایس لوگ۔ حنان ہلاوی (عربی) 137.....



## آثار و بابت

### دومی بہر۔ نژیک و گور

منی خیال و بلوچی فکشن، خاص میں صورت و بلوچی آزمائش و پے ونا  
 داب و رنگے و کشینگ یا بلوچی لہزائیک و ہما سرچی و پے ونا بالادے ٹاپینگ و  
 سہاں چہ یک مستریں سبے ہمیش انت کہ مے لہزائیک و ہما دری زبانانی  
 (خاص ہما زبانان کہ آدانی ہما آزمائش و باز دیمروی کرتک) آزمائش کانی  
 رجا نیک گوں و ت نمیشیں (طبع زاد) آزمائش کانی ہمائی و گوں انت، دیماروان  
 انت۔ ”پشومانیں جنیں آدم“ میکسم گورکی/عہد الصبور امیری، ماحتاک، اومان۔  
 کراچی (مارچ 1952) بکرہ کہ منی پٹ و پول و ردا اے بلوچی و اولی رجیمیکس  
 آزمائش انت، تانوں و رجاکاری و عمل جوانیں و شرمیں عیے و وئی سپر و بزان  
 انت۔

اے سپر بایدیں یک کجا بہ مانیت، اے حاترا کہ چہ ایشی مے لہزائیک  
 نہ یوک و دنیا جہان و نوکیں قصہ ہی تب و منیلاں گوں دچار کپیت بلکن و بلوچی  
 لہزائیک چہ اے عمل و داب و درشان و نوکیں رنگاں چہ ہم آشتا بیت، کہ چہ ایشی  
 نہ یوک و نبشتہ کار و بلکن و وانوک و ہم ذہنی بالاد و ہما شاہگانی بے کتیت۔ چہ  
 ایشی لہزائیک و فکشن و نیک و ہم کشادی بے ودی بیت۔

رجاکاری و گوں حب و دھگ و وئی لہزائیک سچ و سما و بندات و چہ منا  
 است انت و اے ہمے حب ات کہ ”آثار“ شمعے دست و انت۔

- ۹۔ ابدمان و شوہاز۔ عذرا اصغر (اردو) 147.....  
 ۱۰۔ پڑم و کرچہ۔ عذرا اصغر (اردو) 153.....  
 ۱۱۔ بے نر مشیں چیمال۔ ن م دانش (اردو) 167.....  
 ۱۲۔ بے یسگیں اس۔ نورالہدی شاہ (سندی) 179.....  
 ۱۳۔ کپن ڈز۔ ایاز قادری (سندی) 183.....

# اولی بہر

## دُور دُور دُور

اولی رہنا من اردو ۽ نامداریں شاعر یا نیک سعیدہ گزدر ۽ یک نظمے  
 ”مشیت ۽ سہلگ ۽“ آزمائگی دروٹم ۽ بلوچی ۽ رجینت کہ اے ماحتاک  
 بلوچی۔ کوئٹہ (اپریل۔ 1991) ۽ تاک ۽ چھاپ بوت، چہ ہمیشی منا اے پڑ ۽  
 سکین رست۔ ہما اولی آزمائک کہ من بلوچی ۽ رجینتگ آھذرہ اصغر ۽ ”اہد مان  
 ۽ شوہاز“ انت کہ اے آزمائک ماحتاک آساپ۔ تربت  
 (مارچ۔ 1993) ۽ تاک ۽ چھاپ بوت ۽ اے کتاب ۽ ہم ہوار انت۔ چہ  
 ورنہ رجا نکاری ۽ اے عمل و ہد و ہد ۽ سرا دیما روان انت۔ منی اکینڈک ۽ پولکاری  
 دزگشیاں چہ مناہرویں کے موہ رسیت، منی دلگوش اے نیمکا الم ۽ روت۔  
 چونا ہوانگ ۽ مردم باز آزمائک دانیت پلے ہمک آزمائکے آحد ۽  
 سر نہ بیت کہ آرا رجینتگ بہ بیت، من پہ رجینتگ ۽ ہما ساچھتاں ارزشت دیکیں کہ  
 آ منا ”آخیل“ بکن انت۔ آہان ۽ زبان پر بہ بیت ۽ آ منا بگش انت ”منار جین  
 “۔ ”آثار“ ۽ آزمائک منی ہے جہدانی کسانیں بروردے۔ چہ اے رجینتگیں  
 آزمائکاں من وقی حب ۽ واہگ ۽ رادستے سرا ایر مالگ ۽ جہدے کنگ۔  
 اے مجہد وانوکان ۽ چے نف دنت یا رجا نکاری ۽ پڑ ۽ بلوچی لہزائک ۽ گیشی یے  
 منہگ ۽ بے کنگ بیت یا نا، اے جہروانوکانی سرا انت۔  
 وٹ ۽ شات بات ات۔

ڈاکٹر عبد الصبور بلوچ

شال

24/11/2011

## ایک شاعرے ء قصہ

ہرمن بیسے

ہرمن بیسے 1877ء ووی بوت۔ اولی جہانی جنگ ء آئی جرمن راج ء جنگ دای (جنگ پسندی) ء جوزہ ء چپ ء احتجاج کرت ء چہ جرمنی ء در آتک، دیم چہ سوئیزر لینڈ ء شت کہ ہمودا 1962ء ہشاد ء بیخ سال ء عمر ء آئی ء اے کوڑ ہیں امر و یلہ دات۔ 1946ء آرا لیزا تک ء نویل داد دیگ بوت۔

”ایک شاعرے ء قصہ“ من چہ اردو ء بلوچی ء ترکیک۔ اے آزما تک ماہتاک ماو نو، لاہور ء فروری 1987ء تاک ء چھاپ بوتک۔ ”ایک شاعر کی کہانی“ ء نام ء ایشر الیم شاہد ء اردو ء رجیدنگ۔

لین فوک نائیں یک چینی شاعرے ء بابت ء قصہ جنت کہ ایک ورنائیں شاعرے ات ء وئی ورنائی ء شاعری ء ازم ء بابت ء سرچی ء زانگ ء سرپد بوگ ء واکلدار ات، همکنس زانگ ی کہ چہ یک سرچیں لچے ء ٹکک ء الی ات۔ آرو چاں آالکدار رگیں زر ء پنہاد ء وئی بکی حلق ء جہ منند ات۔ پت ء مات ء را آسک دوست ات۔ ہاوانی جہد ء کوشستانی سبب ء آئی ہیر بندی گوں ہیر دروشمیں کاڑے ء بوتگ ات۔ چہ آئی سور ء آروس ء مناسیں وھدے ء ودار بوھک ء ات۔ اے وھداں لین فوک ء عمر بیست سال ات۔ گران ء سنگینیں ورنائے ات۔ آسانس واک ء ات، بلے آئی پچار آئی شاعری ات۔ مے سبب ء ورنائے بوھک ء ابید آئی وئی گیشتریں وھد گوں شہر ء زانکار ء کواساں گوازینت۔ آئی خاندان سکیں مستو مندیں خاندانے نہ ات، بلے آئی خاندان ء مردمانی خیال ء آئی بوڈکیں زال وئی میراث ء کہ ہرچی کاریت چہ ایسی آئی بھت جہ جنت۔ آیک چک ء سادگیں جکے ات، اے ہر ہم آئی وں بہتی ء پذیر کنگ ء ات، بلے اے درستاں ابید آچہ وئی زند ء ایمن ء لحم نہ ات۔ آئی ایوک ء مے واک ات کہ آیک مزنیں شاعرے بہ بیت۔

ایک بیگا مے ء وھدے حلق ء کور ء کور ء چہ افغانی میڑہ جمینگ بوتگ ات نہ لین فوک ایوک ء تہنا بے تاہیری ء ادو ء ادو ء سرسر جتنگ ء ات۔ آپ ء نزیک ء منکیں یک درچکے ء گوں تہبے دات ء اوشتات۔ آئی ء آپ ء جھاوڑ وڑ ء جہر تہریں روڑنائی ترپک ء دیست انت۔ آئی جنین ء مردینان ء وں کئی ء، ٹھک ویک ء او یکدار حلا ینگ ء دیست انت۔ آھاں چو پلن ء براہداریں گد گور ء انت۔ آئی چول جتگیں آپ ء توار ء جیکانی توار ء سوت ء زمیل اھکت

انت۔ کور و دومی کور و چہ استالان پڑیں آزمان گوں زمین و ہوار دراکرت ہے۔  
 نرنا و توار اے ندرگ و گیشتر براہدار کنگ و ات۔ اے ندرگ و گندگ و  
 گوں آئی دل، مارشت و بے کسائیں مارگ و گوں گیشتر درینگ و لگت  
 ات۔ اے سرجمیں ڈولدار ی ایوک و ہائی و مارنگ ات۔ آئی واک ات کہ آ  
 فطرت و اے درشتیں ندرگاں گوں دل و بیک بہ ماریت و چہ ایشاں رستگیاں  
 سرگوست و نظم و دروشم و بہ دنت۔ آنظم و تھا آزمان و نیلی، آپ و سر و زو نامی و  
 ناچ، میزہ و ہواریں مردمانی و شایانی احوال و ہمارم و ہمسردانی ہبر و ہوار بہ  
 گیبجیت کہ آدرچک و نکہ و اوشانگ ات۔ بین فوک و اے ہم مارت کہ آئی  
 و زند و بازیں نکانی تام چوٹک و زمین و سرجمیں وشی دینگ انت، بے اے  
 درستان آرا سرجمی و دل نکیمی و ایمنی نہ بکشانگ و آرا وش نہ کنگ، آئی زانگ  
 ات کہ زند و سر پداں ابید ہم آ بے تاحیر و ایوک مانیت۔

اناکت و آئی مارت کہ آئی بدن و تھا مزیں ارواے نرگ و انت کہ  
 آئی و آرا ہمدان و اے نکسی دات کہ مزیں بنی آدمے جوڑ بوہگ و ہاترا آرا  
 زمین و اصلیں براہدار ی درگچک لوٹیت و آرا بنی آدم و واکان و گوں پیکسی و  
 چارگ لوٹیت۔ اے ہبر و آرا پے اداڑکی ملور و بیچار کت، بے گیشتر پکر کنگ و  
 گوں اے رازچ و چک بوت کہ راستیں وشی و دل نکیمی ایوک و ہمے وڑ و بوت  
 کنت، وھدے آ اے درشتیں ہبران و زند و سرجمیں سرگوستاں یک نظمے و تھا  
 ہوار بہ گیبجیت و پمدائی ایشاں اہمان بہ کنت۔ گوں اے وڑ کنگ و آ  
 کائنات و وتی و خجگ و تھا بند کنت و آئی شاعری و تھا فطرت و درشتیں رنگ  
 ہوار بنت کہ آ اہمان و بے درور انت۔ ہمے وھدے بین فوک و یک عجب و

شک شکیں توارے گوشاں کپت و آئی دیم و یک درآمدیں مردے و دروشے  
 پڈرا بوت۔ آئی وتی بدن و راجنڈ کے پاتک کہ آبرانت آوا بے نہ گندگ و نہ  
 انت۔ بے آوا بے نہ ات۔ یک پیریں مردے کہ دراجنڈ چخا بے سرات بے و  
 آئی دیما وشتوک ات۔ بین فوک آئی نزدیک و شت و وتی مدائی نیں دراہ و  
 دروت ی کت کہ آئی و گوں پیریں مردماں کنگ ات۔ درآمد و پچکندت و آرا  
 لہتیں شعری بندے اشکنا نینت۔ گوں اے بندانی اھانگ و ورنامیں بین فوک و  
 دل و درینگ بے حال کت۔ اے بندانی تھا ہما ڈولدار ی و فطرت و رنگ  
 حسرت انت کہ آرا آئی گوں وتی چٹان دینگ و مارنگ انت۔ اے بندانی  
 تھا شاعری و راہبندانی ہم بے کساس و خیال دارگ بوتگ ات۔۔۔ آئی نجست  
 کت۔۔۔

”شما کہنے ات؟ شما و منی ارواح و تھا سرکش ات کن ات۔ شما ناچہ منی  
 استادان ہم جوان ترین شعرا اشکنا نینت۔“  
 درآمدیں پیر مردے یک رندے پدا پچکندت، آئی پچکند وتی بالاد و  
 سرجم پڈرا بوت۔ پدا آئی ورنینت۔

”اگاں تو شریں شاعرے بوہگ لوٹے گزا گوں من بیا۔ منی گل  
 اے کور و گور پچانی نیمگ و کوہانی تھا انت۔ منا ”سرجمیں لفظ“ و واج گھنت۔“  
 گوں ہمے ہبران آ پیر مرداناکت و تھاری و تھا کار بوت۔ بین فوک و  
 آرا پولگ و وس کت، بے مچی۔ آئی دتار تسلہ دات کہ ہرجی بوتگ آ یک  
 واپے ات۔ آروت زوت و ہمانیمگ و رڈگ و لگت کہ اود و دومی مردم چہ میزہ  
 و وشیان گل و شادان انت۔ آئی و گوں آباں ہوار بوہگ و جھد کت، بے



آثار 19 ڈاکٹر عبد الصبور بلوچ

ہبرانی ء بانسری ء توار ء ہمراہی ء آرا در آمدیں پیر مرد ء توار ہم گوشاں کپک ء  
ات۔ آنچو مارگ ء ات کہ ششے آدر آمدیں مرد ء آنی ادر ارج کشک ء گول و ت  
برنگ۔ آنی نزدیک ء گور ء فٹکیں مردم آنی بے گویا کی ء سر ء کندگ ء لگت انت  
ء آرا بے زار میں عاشق ء پیام ء خطاب اش دات۔

اے سرگوست ء لہتیں روچاں رند بین فوک ء پت ء آنی دیما وئی مھے  
واہگ در شان کت کہ آکس ء عزیز ء دوستاں لوٹا مینیت ء آنی سور ء روج ء  
گیہینیت، بلے بین فوک ء گول وئی پت ء ہبراں تپاک نہ کت۔ آنی ڈرائینیت:  
”آپا... اکاں منی بے ادبی ء سر ء ترا بدعت گڑا منا پھل کن۔ شازان  
ات کہ مرثیں شاعرے بوہگ ء واہگ ء ارمان منا چٹکس دوست ء عزیز  
انت۔ بے شک منی لہتیں سنگت منی شاعری ء توصیف ء کنت، بلے من دتا نا پختہ  
سر پد بینیں۔ منا انوں در اچیں پندے یوگی انت، پے مھے ہاترا گول شاد ز بندی  
انت کہ شامنا پے لہتیں وھد ء جہنائی ء ایوکی ء پیل ات متکے من شاعری ء بابت ء  
چار ء بچار بہ کنیں۔ اکاں من سور کت گڑا لوگ ء جیزہ ء جوال منی دلگوش ء چہ  
شاعری ء جتا کنت۔ مھے ساعت انت کہ من وئی شاعری ء چہر دات کنیں۔ من  
سدک اول کہ منی شاعری پے من وئی ء لچھی کاریت۔“

گول اے ہبرانی اھلنگ ء آنی پت حیران ء اجکے بوت۔ آنی  
ڈرائینیت:

”راستی ء تو گول شاعری ء آنچو مہر دارے ء پے ایشی وئی سور ء ہم مہمل  
دارگ لوٹے۔“

پدا آنی گوش ء تھانک ٹک کنان ء درامینے:

آثار 20 ڈاکٹر عبد الصبور بلوچ

”راست بگوش حتی واھکانی بنزہ ء تہا دگہ کسے ء جاگہ نہ کنگ۔ من گول  
ھمانی حتی سور ء کن پھنیں۔“

بلے بین فوک ء سوگند وارت کہ آگول وئی دشوار ء سک مہر کنت ء چہ  
آئی ابید دگہ ساھگے ہم آنی جبین ء نزدیک ء نیست۔ آنی ہما در آمدیں پیر مرد ء  
کندگ ء ہبر کنگ ء قصہ ہم پت ء را اشنکنا نینت ء غشت کہ آبد مائیں شاعری ء  
ہنر ء ہیل کنگ ء ھمانی کڑ ء روگ لوٹیت۔

”شریں ہبرے“ آنی پت ء ڈرائینیت۔

”من پے اے کار ء ہاترا ترا سالے ء موہ ء دین کہ مھے وھد ء تو وئی  
واب ء بزانت ء پھوہاز۔“

”بوت کنت دو سال بگوزیت۔“ بین فوک ء زوت زوت ء ڈرائینیت۔  
کنیں بحث ء بادست ء رند آرا شاعری ء فل ء سر بوہگ ء ہاترا موہ ء  
اجازت رست۔ آنی وئی دشوار ء را رخصتی مہدی پے نویس ات، سیاہ ء وارشان ء  
رخصت کت ء پیر مرد ء شوہاز ء پے کور ء گور پچانی نیمگ ء کوہاں ربادگ بوت۔  
در ارج کشیں سفرے ء رند آپے کوہاں سر بوت۔ آنی یک ڈپگے دیست، مھے  
ڈپگ ء دیما ہما پیر مرد نگر ء سر ء ندوک ات ء تل ء جھنگ ء ات۔ وھدے آنی  
بین فوک آھگ ء دیست تے پے بین فوک ء بیاء بخیر ء نہ اوشتات ء ناں آرا سلاے  
کت، آنی دیم ء ایوک ء پچکندے ودی بوت۔ تل ء ڈولد اریں توار ء بین فوک  
ء آنچو مارگ کہ آرزو جہبرانی تہا بال ء انت۔ انا گت ء لفظ ء واجہیں پیر مرد ء تل  
ء جھنگ بند کت ء مھے ڈپگ ء نزدیک ء گلے ء تہا پترت۔ بین فوک ہم ہبر  
زوریں ہیل کارے ء پتا گل ء تہا پترت۔

”لفظ و واجہ“ و نریکی و آرا ماہے گوشت۔ مے وحدہ آئی دتی نبشتہ  
کنگیں درتیں نظم حلیمت پیشکا نڈت انت۔ گوں لہتیں دگہ ماحانی گوزگ و آئی  
ہما نظمان و ہم شموشت کہ آئی، آچہ دتی استادان اہلنگ انت۔ لفظ و واجہیں  
پیر مرد و مزنیں حلت و جبالے روچے دو لفظ چہ دتی دپ و درکت۔ آئی گیشتر  
آرائل و جنگ و حیل دیک و نیمک و لگوش دات۔ مے پیا ساز و زبیل ہین  
فوک و تب و تیل و جہا ہوار بوت۔ یک رندے ہین فوک و کسانیں نظمے نبشتہ  
کت کہ آئی تہا آئی و تاک چنڈ و موسم و دو بانی نرگانی لڈگ و رڈگ و جاور  
پیش داشت ات۔ آچہ دتی اے نظم و سک لحم ات، بلے آئی تہا اے جت ودی  
نہ بوت کہ آوتی مے نظم و لفظ و واجہ و را بہ اہلکنا مہیت۔ یک پیگامے و آوتی  
لڈگ و دروازگ و دپ و اوشتات و آئی ایوک و بانسری جت۔ اناگت و  
گوات و تہا سردی و مانشات و تہاری وڈات۔ گرماگی نیں روچاں سردی  
گوات و حیرانی پے ودی کت۔ آسمان و کہ نوں حاک رنگ بوتگ ات، ہالی  
نرگانی دو ٹولی پڈرا بوتنت کہ آلد و بارکنگ و انتنت۔ اے درتیں جاور چہ ہین  
فوک و نظم و ندرہ و گیشتر و ولد ارانتنت۔ گوں اے ندرہ و گندگ و ہین فوک پدا  
پے چاڑ و ملور بوت و آرا دتی بالاد کسان گندگ و اٹک۔ مہک رندا کہ آئی  
نوکیں نظمے نبشتہ کت پیر مرد و بانسری جت و راستیں ندرہ دیمہ آرت انت۔

یک سالے و گوزگ و رند ہین فوک و بانسری و جنگ سرجی و حیل  
کنگ ات، بلے شاعری و ازم چہ آئی گیشتر کران و حیالی بوتگ ات۔ دو سال و  
گوزگ و رند ورنہیں شاعر و دتی لوگ گیر اٹک۔ دتی مات و پت، دتی حلق و  
دتی دشار آرا بے کساس و گیر احکمت۔ آئی چہ دتی استاد و اجازت لویت نہ آئی

چو ہو گنگ و دتی سر سرینت و ذراہنت۔  
”توھر وڈا آزادے، ہر جا گے رڈگ لوٹے بہ رو۔ پدا اودہ آہگ  
و نیلگ مہم تی سر و انت۔“

اے پیا ہین فوک و چہ وتری و سفر بندات کت۔ آیک پیا روان  
ات، منکہ آئی جم دتی بجلی حلق و زمین و کپت انت۔ آوتی لوگ و باغ و  
سر بوت و چہ بچیں تاکچہ و لوگ و تہا چارے، آئی پت و اب و گرگ و ات۔ آ  
گوں بے ترپ و تواری چہ اودہ و دور اٹک و دتی دشار و لوگ و نیمک و رھا دگ  
بوت۔ چہ لوگ و دیوال و آئی سرکش ات۔ آئی دشار آدیک و دیمہ اوشتوک  
ات و دتی ملگوراں سارگ و ات۔ آئی و اے راستیں ندرگانی دیم چہ دکی گوں ہما  
ندرگاں کت کہ آرا لوگ و آہگ و ہاترا گیر آہگ و انتنت۔ تہ آپے چاڑ و ملور  
بوت۔ آئی حیل کت کہ الم و من پیدائشی شاعرے اوں، شاعر و حیالانی تہا  
ایوک و ڈولدار ی جا کہ کت کنت۔ انجیں ڈولدار ی و مزن شانی کہ راستیں زندہ  
آئی گمان کنگ نہ بیت۔ آگوں بدولی و وتری بوت۔ چپ و چوٹیں راہ، باخانی تہا  
و چہ کور و پھل و سر و گوزان یک رندے پدا آ ”لفظ و واجہ“ و گور و اٹک۔ چو  
مدام و وڈہ آ پیر مرد و انگت و مہم گونی پے چیر کینگ ات و ٹنگ ات۔ نل آئی  
دست و ات۔

ہین فوک و دس اٹک کنگ و بدل و پیر مرد و از می و تیک و رود و دوشمر  
دنت کہ گوں ایشانی اہلنگ و ورنہیں شاعر و دلی جوزہ پاد اٹک انت و چہ آئی  
چٹال ارس بوت و ریک انت۔

ہین فوک یک رندے پدا ”لفظ و واجہ“ و شاگردی و ارادہ و مہمہ اجاہ

منہ بوت۔ بالسری و جنگ آئی و وھیل کنگ ات، پے ہمے ہاترا پیر مردہ آرا  
ستار جنگ وھیل ویک بناکت۔ ماہ چو برف و پے بے سر پدی آپ بوہان و  
گشت انت۔ ہمے وھد و مدت و آئی دل و پے وئی لوگ و روگ و دورندان  
اومان کت۔ اولی وار و شپ و وھد و آ بے ترپ و توری و تنگ، بے چہ آئی  
پیش کہ آ کوچک و دوی نیمک و سر بہ بوتیں، ترند و تیزیں گواتے و کش ات و  
آئی گوشاں بالسری و توار اھکت۔ گوں اے توار و اھکنگ و آئی و اھکدارگ و  
ابید ہم وئی کام ویمابر ت نہ کنت۔ دوی گشت و اے یم بوت کہ آئی یک  
رندے و اے دیست کہ آ دئی لوگ و یم و باغ و تہا نوکیں در چکے کشگ و انت  
و آئی نزیک و گور و آئی جن و آئی چک اوشا تگ انت۔ اناگت و آئی چم چچ  
بوتگ انت و آئی و دل و لوگ و روگ و خل و وھگ و دوی بوتگ ات۔

آئی دیست کہ پیر مرد و داب انت و آئی بوریں ریشانی پٹ گوں  
گوات و کشگ و سرگ و انت۔ اناگت و یم فوک و دل و گوں اے مردہ  
گشت و کتے دوی بوت۔ آئی و مارت کہ ہمے مردمنی زند و باندات و تہار کنگ و  
اگدہ زور انت۔ آپ پیر مرد و نیمک و پے آئی کشگ و ہاترا رھاگ بوت۔ ہمے  
نیام و پیر مرد و شک سبک و وئی چم چچ کنت و یک پڑواہیں چکندے آئی  
لنمانی سر و تالان بوت کہ چہ ایشی آئی شاگرد و کست و کینگ جہل کہت۔

”یم فوک پاداں بہ دار“ پیر مردہ کوھک بناکت۔

”تو پے ہرکار و آرات نے، نہ لوٹ نے وئی خلک و بہ رو و درچک بہ  
کش۔ تو پے من گشت و کست دارگ و ہم آرات نے۔ منی لڑا اے ہبران و  
مزنیں ستارے نیست۔“

یم فوک چہ وئی داشتگیں و اھگ و سک پھل بوت۔ آئی  
ڈرائینت۔ ”منّا گوں تو چوں گشت بوت کنت۔ ایشی مول ایش انت کہ منّا گوں  
بہشت و گشت انت۔“

اے یم و آئی و لوگ و روگ و خیال چہ دل و درکت و چہ پیر مردہ  
ستار و جنگ وھیل کنگ و لگت۔ اے کار و بلد بوھگ و رند آئی و پیر مردہ  
رھشونی و پے و بشت کنگ بناکت۔ کم کم و میزان میزان و آئی و کسان و گونڈیں  
بے سر جمیں ہبر کنگ و ازم وھیل کت۔ یک انجیں وڑے کہ آ اھکنوک و ارواح  
و ہمار و پڑ و دوی بہ کنت چو کہ گوات اوشوکیں آپ و تہا کنت انت۔

یم فوک و شتری و سرجمی و اے یات ہم نہ بوت کہ آئی و وئی پیریں  
استاد و بلدکار و گور و چنکس سال گوازینت۔ برے برے آئی و انجو گمان بوت  
چو کہ آ اے کوچک و ذی انگ و پیر مردہ گوں وئی زہ سملانی جادوئی اثراں آرا  
و ش اتک کنگ۔ بے برے برے آئی انجو مارت کہ گوست و است گوں یکے  
دوی و انجو ہوار بوتگ انت کہ نوں آپجارگ نہ بہت۔

یک سہبے و وھدے آچہ و اب و پاد اتک تہ آئی پیر مردہ را نہ دیست۔  
اناگت و گوات و یک ترندیں کشے اتک و گلن و سر و ایریں پونسان و بالے  
دات۔ ایشی ممر اھی و مرغانی یک مزنیں رے چست بوت و پال کنگ و  
لگت۔ ایشانی لڈگ و دراں ڈیہی و وھد ہم نیا تگ ات۔ شتریں ساحے و اھگہ و  
لمور بوھگ و پد یم فوک و بالسری ژرت و وئی بکی مھکین و نیمک و رھاگ  
بوت۔ آئی ہر جا گے کہ مردم دیست انت تہ آ مردماں آرا گوں شرپ و عزت و  
سلام دات انجو کہ آ بزرگ و پیر بہ بیت۔

گوں حلقہ و رنگ و آرا آئی مات و پت و دشتار و مرگ و حال  
رست۔ آنک ملور و بے چارہ بوت۔ مھے شپ و ہلک و کور و دوی نیمگ و  
چراغ روکی و میڑہ جمینگ بوتگ ات۔ بین فوک کور و یک ابیتکیں کڑی و  
اوشنات و بانسری و جنک و لگت ات کہ گوں ایشی اشکک و بازیں جنین  
آدمانی ہیسا کارگ ورا اشکک۔ ورنہاں کوکارکت۔

”کئے بانسری جنک و انت۔ ما آرا گندگ لوٹاں۔“

بلے آرا کس و نہ دیست۔ ورنہ۔ جنین، مردین آرا گوانک کنک و  
توار پر جنک و انت پر چیکہ آھاں بانسری و اے عتیں و شیں توار و زریل چد و  
پیش نہ اشکک ات۔ بین فوک و بچکندت۔ آئی و کور و آپ و ہا سرکش ات  
کہ آئی ہا بلے کس و رزنائی روکیں سر و پڑ و مشکول انت۔ آئی نہ زانت کہ  
راستیں و ساہکیں روژناہیانی نیام و چے بیم تپاوت کنت۔ مھے ہا ترا آئی و  
ارواجی وروم و گوست و میڑہ و است و چراغی میڑہانی نیام و مزیں تپاوتے نہ  
دیست۔ البتہ نوں راستیں و ساہکیں رزنائی پے آئی ورا آمد نہ انت۔ آئی ہم چست  
کنت نہ آئی و یک ورنہ مھے دیست کہ گوں در چکے و تکتہ ات و آمیڑہ و رونق و  
رنگیدانی بدل و آپ و ہا سروک و ترپوکیں رژناہیاں چارگ و ات۔ بین فوک  
آئی نزدیک و لخت و ڈرائینٹ ی: ”زانا تو سرجم و مزیں شاعرے بوہگ لوٹ  
ئے۔ گوں من بیا۔ من کور و گور بچانی نیمگ و کوہانی نیام و جاہ مندوں۔ منی نام  
لفظ و واجہ“ انت۔

## بلے وس

### انتونی چیخوف

انتونی چیخوف و اے آزمناک ماہتاک ماہ نو، لاہور و مارچ  
1993ء تاک و ہا چھاپ بوتگ۔ ایشر اڈاکٹر تصدیق حسین و ”رحم کی بھکارن“  
و نام و اردو و رجینک۔



آثار

28

ڈاکٹر عبد الصبور بلوچ

لہتیں روج پیش من دتی چکانی خیال دار (گورنس) جولیا گول گشت کہ آ منی دانگ و بان (دار مطالعہ) و بنیت۔

”بہ نند جولیا“ من درائینت۔ مارا لوٹیت کہ دتی حساب و راست بہ کناں، ترا ہم زڑ پکار انت و میڑہ (تہوار) ہم نزدیک انت بلے تو چہ دتی دپ و نہ کش نئے۔ بچار من تہی ماہ و پکاری رویل گیٹھینگ۔“

”چل رویل“

”ناں سی، من نہ نبشتہ کرتگ۔ من چکانی خیال دار و رامدام سی رویل دانگ، ترا دو ماہ انت کہ تو ادا کار کنگ و نئے، ہمیشکا...“

”اناں دو ماہ و بیخ روج۔“

”ناں دو ماہ، من اے کل نبشتہ کرتگ انت۔ اے پیا تہی شست رویل جوڑ بہت۔ اشال چہ نہ یک شنبہ (اتوار) بہ کش۔ تو زان نئے کہ اے کلیں یک شنبہ آں تو گول کولیا و کار نہ کرتگ یوک و کے گھنگ انت۔ چہ ایشی ابیدہ ۳ موکل...“

اے حمرانی اھلنگ و جولیا و شکل گشت و آسہر تر ات۔ آ گول دتی ہچاں لنتیب و ات چہ دپ و دانگ ہم نہ کش اتے۔

”۳ روج و موکل، ہمیشکا دوازدہ رویل بہ کش۔ چار روج و کولیا نادراہ بوتگ و آئی اے روچاں مچ نہ وینگ و اے روچاں تو یوک و گول و انیا و مشکول بوتگ نئے۔ ۳ روج تہی دناتانی دردہ کہ پدامنی لوگ بانک و ترا گوٹھک ات کہ نیروج و نان و پکار مکن۔ دوازدہ و ہفت، نوزدہ، اشال ہم بہ کش۔ دگہ چل و یک رویل پشت کپت۔ راست؟“

جولیا و چہیں ہم سہر بوت و چہ آئی نمسی بے دھا بوت۔ آئی زٹوک لرزگ و

آثار

29

ڈاکٹر عبد الصبور بلوچ

ات۔ آئی حک ات۔ آئی دتی رچوکیں پوز صاف کرت۔ بلے چہ دپ و دانگ نہ گوٹھتے۔

نویں سال و بندانی روچاں تو چاہ و پیا بلے پروشت و یک پرچہ ہم اشانی دورویل دگہ بہ کش، گراں قہمتیں پیا بلے ات و پیرینانی ہورود گے ات۔ بلے خیر، اے حمران بل، من کدی تاوان نہ سلگک۔ تہی ناوگوٹھی و کولیا درچک و سرا لک کپت و آئی جیکٹ ورت، ایشی دہ ۱۰ دگہ بہ کش، تہی ناوگوٹھی و چلو پکار و انیا و بوٹ ذرات انت۔ اے گل ترا چارگی انت، ہمیشانی ترا پکار رسیت۔ اشی مطلب

اے بوت کہ بیخ رویل دگہ کم کن۔ دہ ۱۰ جنوری و من ترا دہ ۱۰ رویل دات۔“

”اناں، منا نہ دات۔“ جولیا و سبک سبک و درائینت۔

”چو چوں بیت، من نبشتہ کرتگ انت، بلے اخیر...“

”چل و یک و چہ میست و ہفت کم کن، دگہ پشت کپت چارودہ“

جولیا و دوئیں پچاں ارس گل گل ات انت، آئی پوز صید بوت۔ بلے چارگ و بے دس و مسکھنیں جنک۔

”منا یوک و یک رندے کے زڑ دانگ ات“ جولیا و پہ لہر زگی درائینت۔

”و آ تہی لوگ بانک و دانگ ات انت، ۳ رویل“

”مھو ا من تہ اشانی بابت و سر پد نہ اتوں، اے من نبشتہ ہم نہ کرتگ انت۔ خیر۔ چارودہ و چہ ۳ دگہ بہ کش، یازدہ سرکینیت و ایش انت تہی زڑ دوستیں جولیا، سہ، سہ، یکے و دگہ یکے۔ بہ زور جولیا۔“ من یازدہ رویل آرا دات نہ گول کینسار تے و زرت انت و لرزگیں لککاں جیب و کرت اتے۔

”رحم“ آئی سبک سبک و درائینت۔

من سٹات و اوشتا توں و بان و ٹیلانی جت۔ من حرم گران اتوں۔

”رحم... بلے پہ چیا؟“ من جست کرت۔

”پہ زرائی حاترا۔“

”آیا من ترار پہنک؟ من ترالٹ انگ؟ من تئی اک چہ چیزے دز

انگ؟ کزارحم چے و حاترا، پرچا؟“

”من آدگہ لوکان کہ کارا اول آہاں ہم منالکہ لے نہ دانگ۔“

”آہاں ترا مچ نہ دانگ؟ پہ اے جبر و من حکہ اول نہ اول۔ جولیا من

کوں تو تواضح کنگ و اتوں، زوراکیں مسکرایے۔ ترا چیزے صیل دیگ و پہ...“

من نہ تئی حشادیں روبلاں ترادیں۔ آانت، لفاقہ و انت۔ اے گل تئی انت۔ آیا

جو بوت کنت کہ کسے اینکس درومہ ماریت؟ تو احتاج پرچے نہ کن نئے، دپ

چیا تئی دنگ؟ آیا اے جہان و چھینے است کہ آرادتہان و ہنگ پر مہ بیت؟

کے اینکس ہم بودلا بیت؟“

جولیا و پہ مکاری ہچکند ات و من چہ آئی ہچکند و تاثر و پودہ بوتوں۔ آ

گو شک و ات۔ ”صو، بوت کنت۔“

من دتی دلکشیں مسکرائی و پہ چہ آئی پہلی لوٹ ات و آرا حکہ کنگ و

حشادیں روبلاں آرادات انت۔ آئی نرنگ و ورا باز رندہ ”رحم، رحم“ گوشت و

ڈن و دراتک۔ من آراد آہگ و چاران و فکر کرت۔

”یک زورے و را اے جہان و لکتانی چہرا کنگ چھینکس آسان

انت۔“

## تجربہ

### برتولت بریخت

برتولت بریخت آکسبرگ جرمنی و 10 فروری 1898 و دی بوت و

پنجاب و ہشت سال و عمر و 14 اگست 1956 و ایسٹ برلن جرمن ڈیموکریٹک

ریپبلک و ہارٹ اٹیک و سبب و میران بوت۔

شاعری، ڈرامہ نویسی و تھیٹر و ڈائریکٹری آئی حب و ادھکانی تہا گندگ

بنت۔

آئی کچینیں تہر Non-Aristotelian Drama (ن)

ارستوٹیلین ڈرامہ)، ایک و ڈائریکٹل تھیٹر ات۔

برتولت بریخت و اے آزمائک ماہ نو چل سالی مزی (چالیس سالہ

مخزن) و اولی جلد و تہا چھاپ بوتگ کہ ایشر اٹا ہمد و اردو و رجیٹنگ۔

مزن تائیں فرانسس بیکن، سرکار، نوکری گندگ، اے گوشتن کہ  
 ”آخر کہ مجرم بے اسریت“، بد ڈول ترین عکس، پیش کنت۔ آڈیو، مستر  
 برزترین عدالت و منصب، (لارڈ ہائی چانسلر) سرائے۔ آئی سرائے، لالچ  
 زورگ، ڈپہ راست بوت انت آرا بندی جاہ، برگ بوت، آجھہ دور، کہ آ  
 اے مزن شائیں عہدہ، سرائے، اے عہد انگلستان، راجد پتر، سیاہ، عیب داریں  
 عہد بے کنگ بیت۔ اے عہد، (بے گناہ) جلا دانی دست، ویک بوت  
 انت، ملک، جاگیر، بے گوی، جنگ بوت انت، دل لوٹیں، بے راجد میں  
 وزیرانی اجازت ویک بوت، چہ پیرا گیشینگیں فیصلہ مردمانی سرائے لڈگ  
 بوت انت، وہدے چار راہ، سرائے آئی جرم پاٹک بوت انت، آئی، اشان، من  
 ات تو آئی توار، درحک، پد گوانک، چہ ڈیو، حد، سیم سرائے دیماشت، ویک  
 جہانے، اہکت انت پرچیک، یک فلسفی، یونان، روم، کلاسیکی لبرانک،  
 راجد پتر، زانوگرے، جہت، آرا ہر چہار نیمکال مردماں زاننگ انت۔

وہدے آرا چہ زندان، آجوتی، وتی ملک، جاگیر، سرائے رڈگ، موہ  
 ویک بوت، آیک پیراں سالیں مردے ات۔ دوی مردمان، تاں گور،  
 پجارینگ، آہان، برباد کنگ، آئی ہر تہیں زورے جنگ ات، وہدے دو میان  
 موہ رست، آہاں ہم گول ایشی انچش کرت، اے دینیں جہراں آرا سک زور  
 کنگ ات۔ بے ہر دیں آوتی لوگ، سر بوت، آئی وتی بدن، جین، ملک،  
 دولت، فطرت شناسی، ٹھہلیں زانت، وقف کرت انت۔ بنی آدمانی جہل جنگ  
 آئی دپ حاکاں شک ات، بے وتی سرائے لڈگ، واک، بلدیان، پے اے  
 زانگ، زور جت کہ بنی آدم فطرت، واکان، دست، آرگ، جو کنگ، چہ

چہ کرت کنت۔

اے حاترا کہ آئی پٹ، پول، حد، ایل عملی معاملہائی حاترا وقف ات  
 پھیشکا آگیشتر وتی کشت، کشاری زمینانی، باغانی، اسپ، پنجابانی سرائے  
 کلاکانی کلاک آئی گول جوہاں گپ، جہر کرت، گول آہاں میوگ، دیوکیں  
 درچک، دارانی پیوند کنگ، بابت، بحث کرت۔ آئی وتی گورم، (ڈیری  
 فارم) چار، وگوش کنوکیں جنکاں سر، سوچ کرت کہ شیر، کاس چوں زانگ  
 بیت۔ اے وڑا کار کنگ، آئی جم، پیک، بچکے، کپت انت۔ چو بوت کہ آئی  
 یک باز جوانیں اسپے نادراہ بوت، آجک روچے دو کشاں پیریں فلسفی، گور،  
 اتک، اسپ، جاورے گوشت انت۔ بچک کہ جب، ہدوکی پیش دارگ، ات  
 چہ آئی اے پد بوت کہ آئی دید، زانت شاہگان انت۔ آئی جہرائی اہلنگ،  
 گول فلسفی، دیم، چوٹی، ترپک، لگ، ات۔

کہ یک روچے پیریں فلسفی اسپ، پنجہ، ترگ، ات، آئی دیست  
 کہ یک پیر زانے گول بچک، جہر، حال، انت، آجک، راگوٹک، ات:  
 ”پجہار، ہشیار بو، اے سکین خرائیں مردے، بے شک حسو مندے، زر  
 و ملک آکوت انت، بے چہ ایشی ابید ہم اے سک خرائیں۔ اے قی واجہ انت  
 پھیشکا وتی کار، گول ایمانداری، بے کن، بے اے جہر، چہ ساعے مہ شوش کہ  
 اے سکین خرائیں مردے۔“

بچک، چہ پتو دات پیریں فلسفی، نہ اہکت، پرچیک، آگول حما  
 گاماں کہ اہلک ات گول ہے گاماں وتی لوگ، وائر کنگ، آتے۔ دوی روچ،  
 آئی دیست کہ بچک، تب، تیل، تہاچ، تہیں بدلی، نہ اہلک۔

وہدے اسپ دراہ بوت تہ پھریں فلسفی ہر دین وئی زمین ء جاگیری ء  
سراٹھک ات آئی بچک وئی ہرانی ء برنگ ات، وئی کسان کسانیں کار ہم  
بچک ء سرادات انت۔ کم ء وئی جبرہانی بابت ء ہم گوں بچک ء جبرہ حالے  
کرت۔

وئی جبرانی تھا آئی لفظانی گچین کنگ، چوک پھریں کن انت، مزن ء  
کسانی ء خاطر نہ کرت بلکن ء آئی انجیں جبر کرت چو گوش ء اے بچک وانندہ،  
زبر، بلد ء سر پدیں مردے۔ آ عہد ء کہ آ وئی سٹ ء دوران ات نامدار ء  
زانوگریں مردماں گوں آئی نند ء نیاد ء گپ ء مجلس ات بے چہ ایشی ابید ہم آئی  
جبراں کسے شاذ و نادر سر پد بوت۔ ایشی سبب اے نہ ات کہ آئی کھٹکین پوشانی  
تل ء ات انت بلکن ء ایش ات کہ آحد ء زیات وئی جبران ء بچک کرنگ ات،  
پیشکا بچک ء را آئی جبرانی سر پد بوھگ ء ہر وڑیں جخالے دیما ات چہ ایشی آ  
دلپروش نہ بوت، پدا ہم ہر دین بچک ء درآمد ء بے شناسیں لفظ کارمرز کنگ ء  
جہد کرت تہ آئی پھر ء دگوش آئی جبرانی گیشواری کرت۔

بچک ء آگدہ ء اے کارات کہ آہر چیز بہ گندی ء ہک عینیں عملے ء  
بابت ء تپاس بہ کنت آوانی سر جیں حال ء پھریں فلسفی ء بہ گوشت۔ سر جیں  
گوشدارگ ء پد فلسفی آرا اے گوشک ات کہ وئی بیان ء آئی گل جینکس لفظ  
کارمرز کرنگ ء چہ ایشاں جینکس اے عینیں لفظ انت کہ آوانی کارمرزی ء آ  
چیزان ء کہ آئی بابت ء جبر بوٹگ ات، کم ء گیش بجاہ آرگ بیت ء چہ نکلاں  
ارزشت داریں جبرایش کہ عکس کشی ء رند تو بہ مارے کہ گوں آہیز ء چہ ہم دیم  
پہ دیم بوھگی انت۔ پدا باز لفظ انجین بنت کہ اکاں آہاں کارمرز نہ کن تے نہ جوان

ترانت پرچیکہ اکاں ہورئی ء چارگ بہ بیت تہ اے عینیں لفظانی گچ عینیں  
بزانتے نیست انت۔ ”شر“۔ ”گندگ“۔ ”ڈولدار“ دگہ دگہ ہے وڑیں ایشیں لفظ  
انت۔

بچک اے جبر ء زوت پوہ بوت کہ سیائیں کرم ء را ”بد شکل“ گوشک ء  
گچ عینیں جبرے نہ ٹہیت۔ آرا ”تیز روک“ گوشک ہم بس نہ انت۔ ترا اے  
گوشک کہیت کہ وئی قد ء ماپ ء آچہ دو میاں جینکس تیز تر ٹہیت۔ تو آرا پیرا  
بکتگیں ء پدا شتر اٹکیں جا گے ء ندین، پدا کوکار بہ کن تنکہ اے تنک بہ کنت یا  
گڑا آئی دیما کسان مزینیں چیز اید کن تنکہ اشانی گرگ ء آدیما تنک بہ کنت۔  
اکاں تو تاں دیراں دتارا گوں آئی دگوش ء دزگٹ کرت تہ پدا آئی ”بد شکل“  
زوتاں ہوار کہیت ء بیگواہ بیت۔

یک رندے آرا یک ڈیل روئی بے ء کہ آئی دست ء ات، بابت ء  
سر جی ء گپ جنگی ات، اے رد فلسفی ء آرا سر پد کرت:  
”ادا تو ”شر“ ء لفظ ء بے ترس ء بیم ء کارمرز بکن، پرچیکہ ڈیل روئی  
مردمانی درگ ء حاترا جوڑ کنگ بیت، اے شر بوت کنت ء حراب ہم۔ پدا ہم پہ  
اے مزینیں چیزانی درگت ء کہ آفطرت ء سازنگ انت ء آگندگ ء پہ یک  
خاصیں لیکہ ء غرضے ء، یا یوک ء پہ بنی آدم ء جوڑ کنگ نہ بوٹگ انت، اے  
وڑیں لفظاں چہ دل یکیم بوگ اجمعی ہے۔“

بچک ء را آئی بلک ء اے فلسفی ء بابت ء حرجی کہ گوشک ات آرا  
یک یک ء یات آہان ات انت۔

چیزانی اصل، جوہر ء راستی ء آگوں تیزی ء پوہ بوھگ ء ات۔ اے جبر



ہم آئی عقل و زانش و نشت کہ ہما چیزانی جوہر و راستی و پوہ یوہک و آدانی گندوکیں  
ہستی (فلموس) دارگ المی انت۔ چوش کہ اگاں یک وڑیں علاجے و کنگ و  
چے اسپ دارہ بیت و اگاں دومی وڑیں علاجے کنگ بہ بیت نہ درچک گمہرنت۔  
اے جبر آئی ذہن و نشت کہ اے بابت و مئے ذہناتی جہا ہتیں مناسبتیں شک و گمان  
بہ بنت کہ ہما بدلانی ما مشاہدہ کرتگ، آہے کام گجانی آسرو پدرونگ انت کہ ما  
پگر کرتگ یا آدانی دگہ سببے۔ بچک اے جبر و بگندے مچ پوہ نہ بوت کہ مزن  
نابیں بیکن و پگر وڑ سانشی ارزشت چے انت، بلے پیریں فلسفی و ہما کارانی کنگ و  
اگہ زرتگ انت آدانی چک و پدیں بتار و آئی تھا جوش و جزوہ ودی کرت۔

پیریں فلسفی و بابت و آئی داہکیں لیکہ اے یم ات انت:

پہ جہان و یک نوکیں عہدے بنگج بوتگ۔ بنی آدم وئی زانت و زانش و  
ہک روچ گیش کنان انت و اے سرجمیں زانت بنی آدم و آسودگی و سلامتی و آئی  
وٹی و شادمانیانی حاترا انت۔ اے ردا سانس چے کلاں دیما انت۔ سانس،  
کائنات و ہر ہما چیز... میوگ و سہزی (نہاتات)، حیوان، بلے سانس چیز  
(جمادات)، زمین، خاک، آپ، گوات... و، کہ اے زمین و است انت،  
تپاسیت، تنکے چے ایشاں گیشاں چے گیش نف زورگ بہ بیت۔ ارزشت داریں  
جبر اے نہ انت کہ تو کجام جبرامق نے بلکن و ایش انت کہ تو چے زان نے۔  
مردم بازیں من انت بلے سک کم زان انت۔ ہمیشکا ہک مردم و راہک چیز  
وئی دستاں گوں تپاسگ و پولگی انت و یوک و ہما جبر کنگی انت کہ آئی گوں وئی  
چتاں دیستگ انت و چے آواں چیزے نف زورگ بوت کنت۔

اے زارشت (تعلیم) نوک ات و روچ پہ روچ آ مردمانی کساس

وڈان ات کہ آپہ آئی آہگ و ات انت۔ پہ ہک نوکیں کار و آئی بدوکی و حب و  
واہگ است ات۔

اے ردا کتابانی، بلے شک چے ایشاں بازینے بیکارین انت، سکیں  
مزنیں کردے ات۔ بچک دت ہم پوہ و سرپدات کہ اگاں آوت ہم اے مردمانی  
سرپاں ہوار بہ بیت کہ آنوک نوکیں کار کنگ و انت، نہ آرا ہم تاپے کتاباں بچگی  
انت۔

قدرتی لوگ و کتابجاہ و آئی گامے ہم نہ جت۔ اسپانی بجاہ و آئی وئی  
مزن ارواح و دوار کرت۔ اگاں پیر مرد اے نیمگ و مہ بھکیں ہم نہ آئی بارغ و  
گوں آئی گند و نند کرت۔ پدا ہم دانگ و جاگہ و بابت و، کہ اودا ہک شپ تاں  
دیراں چراغ روک ات، آئی مکاسری وڈان بوت، اے بان (جاگہ) و دیما  
جہالانی جاگہ و اوشتات و کتابانی الماریان و پہ گدارے دیست یے۔ آئی فیصلہ  
کرت کہ من کتاب و دانگ ہیل کنیں۔

اے ارزانیں کارے نہ ات، اے واہگ و حدے آئی وئی ونگ و  
پادری و دیما ایر کرت نہ آئی آرا انچو روک روک و چارت کہ گش نے آچمچیلے و  
ناشتہ و میز و تنگ۔

”آیا تو مزن ارواح و کلام و گوک و پساں اشکناہینگ لوٹ نے؟“  
آئی تھلیں وڑے و پول ات و اے بچک و دش بہتی ات کہ چہ لٹ و رن  
ات۔

پہیشکا آئی دگہ راہے در چت۔ ہلک و گرجا و تو شک جاہ و یک جلد  
بند و نقشی نیں کتاہے ”نیک راہی پنت“ (مناجات) ایر کنگ بوتگ ات۔

آثار

40

ڈاکٹر عبدالصبور بلوچ

چوش ات کہ ہر کس ۽ پھر رضائی گرجاء کار کرت۔ آرا اے تو شک جاہ ۽ چہار وگ  
۽ اجازت دیگ یونگ ات۔ نوں بچک ۽ ذہن ۽ اے تدبیر اتک کہ اکاں آ  
وڑے ناوڑے ۽ اے بزانہ کہ پادری واعظ کنگ ۽ وہد ۽ کجام عبارتیں سک ۽  
۽ گوں وں مٹنی ۽ تلاوت کنت تہ پے آئی اے یونگی حیرے بیت کہ آلفظ ۽ حرفانی نیام  
۽ تعلق ۽ رشتہ ۽ پول ات بکنت۔

بہر حال ہر دین ذکر (عبادت) ۽ وہد بوت ۽ لاطینی زبان ۽ ہما لفظان ۽ یا  
چہ آہاں لہتینان ۽ کہ پادری ۽ پے وں مٹنی تلاوت کرتگ ات انت بچک ۽ زبانی  
یات کرت انت۔ مارا اے حیر منگ لوثیت کہ پادری ۽ لفظانی ترتیل سک  
بچک ۽ پد نہ ات ۽ ہا زرنہ ۽ چوہم یونگ کہ آئی مچ تلاوت ہم نہ کرتگ۔

بہر حال پادری ۽ ہما نیک راہی دماہانی تلاوت کرتگ ات، لہتیں روج ۽  
رند چہ ایشاں یک یکے بچک ۽ را حفظ ات انت ۽ آ آہانی پدا گوشک ۽ حد ۽ سر  
ات۔ یک روچے آغلبانی گودام ۽ پستی نیمگ ۽ اے نیک راہی دماہانی وردہ  
ات کہ مزین سائیں ۽ آرا دیست۔ آئی گمان ۽ بچک پادری ۽ گیگاناں کرگ ۽  
انت ہمیشہ کا آئی بچک ۽ را گوں لگت ۽ مشاں مان بست۔ آخر کار آئی لٹ ہم  
وارت۔

مذہبک ۽ آئیک راہی دماہانی کتاب ۽ اے عبارتیں شری ۽ گیشیت نہ  
کنگ ۽ ات کہ پادری ۽ گوں وں مٹنی ۽ الہان کرتگ ات انت کہ اے وکیل دیما  
اتک کہ چہ ایشی پداڑکی آئی دانگ ۽ جہدانی دیما ہلاسی ۽ لکیر (خط تنسیخ) کشک  
بوت۔ آئی نعمت بخشیں مزین ارواح یک مزین تاون ویں نادری پے ۽ آماج  
بوت۔

آثار

41

ڈاکٹر عبدالصبور بلوچ

فلسفی سر جیں تاک چنڈ ۽ موسم ۽ تہمت ۽ باہوٹ ات۔ سردی اتک بلے  
آئی جاور شرتر نہ بوت۔ یک روچے بارینا آئی دل ۽ چے گوشت کہ آئی وئی  
برف ۽ گاڑی کہ چارینا نیمگاں مچ ات، کشائینت ۽ یک همساہگے ۽ زمینانی کہ  
چہ آئی لوگ ۽ لہتیں میل ات، سرا روگ ۽ ارادہ کرت۔ بچک ۽ را ہمراہی ۽  
روگ ۽ اجازت رست۔ آ گاڑی ۽ تھا کو جوان ۽ پشت ۽ اوشتات۔

وہدے گند ۽ نند آسر بوت، پیرینا فلسفی مہاندرا ۽ ہمراہی ۽ پاداں گران  
کنان ۽ کشان ۽ پے وئی گاڑی ۽ نیمگ ۽ روگ ۽ ات۔ اناگت ۽ آئی یک  
خرگے دیست کہ راہ ۽ سرا کپتگ ات ۽ آرا سردی ۽ ٹرینتگ ات۔ آہودا  
اوشتات گوں لٹ ۽ آرا اے دیم ۽ آدیم لہتیں۔

”تہی خیال ۽ ایشرا چینکس دیر انت کہ ادا کپتگ؟“ بچک ۽، کہ آئی  
پشت ۽ گرین آہانی بوتلے ۽ گوں تچان ۽ پیدا ک ات، وئی مہاندرا ۽ چہ اے  
جست کنگ ۽ اہکت۔

پتوات:

”بوت کنت یک کلاکے ۽ چہ اے ادا کپتگ، بلے اے ہم بوت کنت  
کہ ہنگے بیت ہما کپتگ۔“

پیرینا خیالانی جہانے ۽ ات، مے ساعت ۽ آدیما اتک ۽ بلے حالی ۽  
وئی مہاندرا ۽ چہ موکلے لوٹ ات۔

وہدے گاڑی راہ گپت تہ آئی گوں بچک ۽ درائینت: ”ڈک! ایشی  
گوشت مذہبک ۽ تازگ انت۔“

ہیگاہ ۽ سیامی مان شانان ات ۽ برف پوشتگیں کشارہ امبازاں زوران

آثار 42 ڈاکٹر عبدالصبور بلوچ

ات۔ سردی ۽ زور دم پہ ساعت گیش بوان ات پمیشکا آہاں وتی گاڑی گیشتر  
تاچینت۔ جوش بوت کہ کش ۽ آمزنیں دروازگ ۽ پتر انت۔ یک نکلینکے  
کہ وتی ڈھب ۽ چہ وڑے ناوڑے دراننگ ات، گاڑی ۽ جیرا آنک۔ کوچوان  
۽ مرغ ۽ رارکینگ ۽ وسیں جہد کرت بلے وھدے آوتی جہداں سوہ مند نہ  
بوت نہ پیریں فلسفی ۽ آرا پہ اشارہ گاڑی ۽ دارگ ۽ حکم دات۔  
گاڑی ۽ جہا آنی کبل ۽ پوست ۽ چادر مانچوٹنگ ات۔ آنی پہ زورے  
اشان ۽ یک کر کرت۔ بچک ۽ آرا دست ۽ گپت ۽ پاد آھگ ۽ مک دات۔ آچہ  
گاڑی ۽ ایر آنک، کوچوان ۽ اے گوٹگ ۽ ایہد ہم کہ سک سردانت، آھما جاگہ ۽  
شت کہ مرغ کپنگ ات۔  
آمرنگ ات۔  
پیر مرد ۽ گول بچک ۽ درانینت : ”ایشرا چست کن بیار۔“  
”ایشی روتاں کش۔“ آنی حکم دات۔  
کوچوان ۽ وھدے وتی زور ۽ لاغرینا واجہ ۽ راسردی ۽ سراوٹنگ ۽  
ویست نہ آنی دل ۽ نہ من ات ۽ نجسہ کرت : ”آیا اے کار بورچی ۽ بوت نہ  
کنت؟“  
”اناں۔ ادا شرتر بوت کنت۔“ آنی پتودات۔ ”لوک من زانیں تھی  
جیب ۽ چاقویے الم ۽ بیت ۽ مارا برف ہم پکار انت۔“  
بچک ۽ انجو کرت ۽ پیریں فلسفی کہ آنی وتی نادراھی ۽ سردی شوٹنگ  
ات انت، وت جہل بوت ۽ مزنیں جہدے ۽ پد چہ زمین ۽ چکے برنے زرت ۽  
مرغ ۽ لاپ ۽ جہادیان بوت۔

آثار 43 ڈاکٹر عبدالصبور بلوچ

بچک سر پد بوت۔ آنی ہم برف چست کنان ۽ وتی استاد ۽ دست ۽  
دات، مرغ ۽ لاپ چہ برف ۽ پڑ بوت۔  
پیریں فلسفی ۽ گول جوش ۽ درانینت :  
”اے تا مزنیں پنگے ۽ تازگ بیت۔ برو ۽ ایشرا درگ جاہ ۽ پتہ نہیں  
فرش ۽ سرا ایر کن ۽ بیا۔“  
آنی ۽ مارت کہ آنی دم برنگ۔ آنی بچک ۽ سہارہ ۽ کہ آنی برف ۽  
پڑیں مرغ بغلاں داٹنگ ات، دتارا کشان ۽ چکان تابان ۽ سر کرت کہ فزیک ۽  
ات۔  
آنجو کہ بان ۽ پترت چہ سارتی ۽ آنی بدن لرزگ ۽ لگت۔ دومی سہب  
۽ آرا مزنیں تھے ۽ ماز پت۔  
بچک ملور ۽ بے چاڑ ات۔ اداشت، اداشت ۽ ہر وڑا وتی استاد ۽ تب  
۽ زانگ ۽ جہد کرت۔ آراچ معلوم نہ بوت۔ پراہ ۽ شاہگانیں جاگیر ۽ سرازند چو  
ھمک روج ۽ گوازن ات۔ سبی روج ۽ جاور بدل ات انت۔ آراوانگ ۽ بان ۽  
لوتاینگ بوت۔ پیریں فلسفی یک تنگیں پلنگے ۽ سرا دراج ات۔ آرا مزنیں جل ۽  
کبلے پر ات۔ در ۽ دریگ چچ ات انت پمیشکا بان سردات۔ آنی لرزیمان ۽  
بچک ۽ چہ جست کرت :  
”آمرغ کہ لاپ چہ برف ۽ پڑ کرت، نول چون انت؟“  
”بالکل تازگ دراکنت۔“ بچک ۽ پتودات۔  
”باز جوان۔“ پیریں فلسفی ۽ پد دل بکھی دارنیت۔ ”دور روج ۽ رند منا  
پدا ایشی ہایت ۽ حال بہ دئے۔“

بچک وھدے ڈن ۽ درآنگ تہ آ پشومان ات کہ آئی مرغ پر چا  
نیاورنگ ات۔ پیریں اینکس نادراہ نہ ات چو کہ چلو پہ کار ۽ ملازمانی گوھنگ  
ات۔

دور وچ ۽ سرا دورندا آئی برف بدلیخت انت۔ چہ مرغ ۽ لاپ ۽ کونیں  
برنے کش ات انت ۽ نوکینے مان گینگ انت۔ اے وھدے کہ آپ نادراہ جاہ ۽  
شت مرغ ۽ راجھ تھیں عیبے مان نیست ات۔  
آنگلیں جاو ۽ جلالاں گول دیم پہ دیم بونگ ات۔

ڈاکٹر چہ دارا سلطنت ۽ انگک ات انت۔ غلام چوٹ ۽ مدام توارانی  
جیسکاں جاسک ات۔ برے اے تواراں سبک سبک ۽ شک شک ۽ دروٹم  
زرت ۽ برے انچو گمان بوت کہ کسے ۽ راحم دیگ بوھگ ۽ انت ۽ برے اے  
تواروت گلانی ۽ چاپوسی ۽ رنگ ۽ اھنگ بوت انت۔ ہریمکا درآمدیں شکل  
ظاہرات انت۔

یک ملازمے ۽ کہ گد پر داگیں تالے گون ات بے آراسک جبروات  
۽ آراڈن ۽ درکرت۔

سہب تابگاہ آئی باز براں جھدکرت کہ آ نادراہ جاہ ۽ سر بہ بیت، بے  
ھک رندا آ بے سوب بوت۔ انچو گندگ ۽ انگ کہ اے درآمدیں ڈاکٹر محمد اپہ  
مدامی جا کہ کنگ لوٹ ایت۔ اے جبرہم آئی خیال ۽ انگ کہ اے ڈاکٹر چو مزین  
جونیں سیاھیں مرگ ۽ پیریں فلسفی ۽ ہڈاں چوٹگ لوٹ ایت کہ آنوں بے یار  
مدت گار ۽ کپنگ۔ آئی چہ ساری ۽ مدام لرزینت بے یک وڑے پہ آئی اے  
ساری ۽ نف است ات اے حاترا کہ جبرہ ۽ سیت ہمیش انت کہ کلینک ہر پیا

سرد بہ بیت۔

وھدے شپ ۽ شام ۽ وھد بوت تہ سیاھیں مزین جونیں مرغانی رم گار  
بوت ۽ بچک ۽ رانا دراہ جاہ ۽ روگ ۽ موہ رست۔ نادراہ یوک ۽ وچنگ ات، آ  
دکہ کل نان ۽ ورگ ۽ وزگٹ ات انت۔ یک کسانیں پلنگے ۽ نرک ۽ واگی لینے  
کہ سزیں شیلے ۽ تھات۔ پیر مرد ۽ دیما دگہ وڑ ۽ جتائیں کرچک ات انت ۽  
آئی بدن زرد ترنگ ات۔ آئی چم نزات انت، بے ڈڈیں رضائیانی سرا پہ بے  
انانی سرگ ۽ ات انت۔ بان ۽ تھابیں ات پرچیکہ در ۽ کھڑکی بدات انت۔

بچک ۽ دیم پہ پلنگ ۽ لہیں کام جت۔ مرغ آئی دست ۽ ات ۽ آئی ۽  
نھر داشنگ ات۔ آئی باز رندا آست آست توار پر جت : ”منی واجہا۔“ آرا جھ  
پنو نہ رست، بے اے زانگ بوھگ ۽ ات کہ نادراہیں مرد واپ نہ انت  
پرچیکہ برے برے آئی لٹٹ انچو سرت انت کہ گوش تے آگئے کنگ لوٹ  
ایت۔

بچک ۽ چہ دتا اے سنگ داشنگ ات کہ جبرہ ۽ روا آرا انگت ۽ سر ۽  
سوج پکار انت، کہ آہانی باز ارزشت بیت ہمیشکا آئی فیصلہ کرت کہ پیر مرد ۽  
دلوٹ ۽ گول وٹ گور کناہنیت بے چہ آئی پیش کہ آتاد ۽ گندلاں بکنزینیت  
... آرا وٹی ڈبہ کہ مرغے مان ات، کرسی ۽ سرا ایر کنگ کپنگ ات۔

آئی انچو مارت کہ گوش تے چہ پشت ۽ آرا کسے ۽ گپنگ ۽ داشنگ ۽  
آرا وٹی نیگ ۽ کنگ ۽ انت، یک زٹ ۽ پزوریں مردے کہ آئی رنگ چو  
میٹ ۽ ات، آرا انچو چارگ ۽ ات کہ آکشدھے۔ آئی وٹی دماغ حاضر کرت۔  
دتارا چہ پزوریں مرد ۽ دست ۽ درکرت۔ وٹی ڈبی بے زرت ۽ گول یک دورے



ۛ چہ دروازگ ۛ ڈن اتک۔

وحدے آخلام چوٹ ۛ سربوت تہ آئی ماریت کہ چلو پکارے ۛ کہ چہ  
پدیا کاکاں جہل ایر آیان ات، آرا دیٹنگ۔ اے تہ شر نہ بوت۔ آنوں چوں باور  
کناہنیت کہ وئی بستار داریں جہر ہے ۛ ردا آپ نعمت بخشیں مزن ارواح ۛ حکم ۛ  
سرا ادا اتک؟ ہان ۛ در ۛ کھڑ کیاں چہ اے پد بوت کہ پیری فلسفی نوں سرجی ۛ  
ڈاکٹرانی رحم ۛ کرم ۛ سرا انت۔

نوں آئی دیست کہ یک چلو پکارے پھاسپ ۛ بنجاہاں روگ ۛ انت،  
پیشکا آشپ آئی ۛ بے ورگ ۛ گوازینت۔ آئی ۛ مرغ ورگ جاہ ۛ فرش ۛ سرا ایر  
کرت ۛ وت وردن ۛ وراک ۛ کوشی ۛ پترت۔ آرا پٹ ۛ پول ۛ زحم وئی سرا  
درنجوک گندگ ۛ اتک پیشکا آئی آشپ پہ لیگ سہب بوت۔ دوی سہب ۛ  
وحدے آچیر یوگیں جاہ ۛ چہ در اتک تہ آئی دل سک لہر زگ ات ۛ آمزین  
ترے ۛ آماج ات۔

کسے ۛ آئی نیمگ ۛ چمان ۛ چست نہ کرت ۛ نہ چارت۔ لوگ ۛ دیما  
مردمانی رو آت۔ نعمت بخشیں مزن ارواح ۛ سہی مہلہ اے کوڑیں امروزیلہ  
دانگ ات۔ سرجیں روج ۛ چک بے سراترات چو گوش ۛ کسے ۛ آئی سر ۛ  
تہا زور ۛ چیزے جنگ ۛ آئی دماغ داب (ٹن) انت۔ آمارگ ۛ ات کہ آوئی  
استاد ۛ مرگ ۛ ویل ۛ چہر سگت ۛ شموشت نہ کنت۔

بیگاہ ۛ مان شانگ ۛ وحدے آبرف ۛ پڑیں پیالہ ۛ گوں ورگ جاہ ۛ  
پترت تہ آرا گیشتر تورت کہ نوں اے ناسرجیں جہر یہ ہجر سرجم نہ بیت۔ آئی چٹاں  
ارس گل گل بوت انت ۛ پٹ پٹ ۛ آئی ارس کہت انت۔ اے مزن شائیں

سازگ (در یافت) ۛ چہ بیت؟

آئی وحدے ہیرا کرت، تہ آئی پاؤگ سک گران ات انت، آدم چہ  
ساعت چک جنان ۛ پشت ۛ چاران ات کہ آئی پادانی نشان چو مدام ۛ نشاناں چہ  
زمین ۛ سرا گیشتر گندگ نہ بنت۔ ادا آرا معلوم بوت کہ چہ لندن ۛ انگلیں ڈاکٹر  
تھنگت ۛ حمد انت۔ آوانی گاڑی لوگ ۛ دیما اوشتوک ات انت۔

آئی دل ۛ نہ لوٹ ات بلے چہ ناعلاجی آئی ۛ پکائیں ارادہ بست کہ وئی  
تجرہ ۛ احوال گوں ہے ڈاکٹر اں گوشت کہ اے زانندہیں مردم انت ۛ اے جہر  
ۛ ارزشت ۛ سر پد بنت۔ آتہاشت ۛ ہڈ انگلیں مرغ گوں ڈہہ ۛ زرت ۛ ڈن ۛ  
اتک۔ آدیوالے ۛ پشت ۛ چہر بوت۔ کے دیما رند آرا ویش لیسیں مردے  
گندگ ۛ اتک۔ آحمد اپیداک ات۔ آپزور ۛ برزیں مردے ات۔ آئی شکل  
ایٹکس ترسناک نہ ات۔ چک دیما کنزات۔ ڈبی بے دست ۛ ات۔ بندات ۛ  
آئی توار در نیا تک، بلے آئی ہمت کرت ۛ پد شنگیں لفظانی مک ۛ وئی مول ۛ  
مراد ۛ در شان کنان بوت:

”شرف مندیں نعمت بخشیں واجہ ۛ را اے مرغ مرتگ ۛ، شش روج  
ۛ پیش دست کپنگ ات۔ ماایشی لاپ چہ برف ۛ پڑ کرت۔ نعمت بخشیں واجہ ۛ  
خیال ات کہ اے ہے یم تازگ مانیت۔ تووت دیست کن ۛ۔ بچار اے  
تھنگت ۛ تازگ انت۔“

پزوریں مرد پہ حیرانی ڈہہ ۛ تہا سر کٹک ۛ گلت۔

”ایشرا چہ یوٹگ؟“ آئی جست کرت۔

”اے بے عیب انت۔ تنگی ۛ خراب نہ یوٹگ۔“ چک ۛ پنو

آثار

48

ڈاکٹر عبد الصبور بلوچ

دات۔

”اڑے“ پڑو میں مردہ درائیت۔

”تو تو بچار“ بچک و ہجرت کرت۔

”سر پہ بوتوں۔“ پڑو میں مردہ درائیت۔ آئی وئی سر سرینت، و سرا

سریمان و راہگ بوت۔

بچک و دپ بچ بوت۔ آچک جنان و آمردہ چاران ات و لکر کنگ و

ات: آیا پیر میں فلسفی و پے حجر ہے و ہاترا انکس سارنی و دتارا و ت مرگ و

امبازل نہ برنگ۔ آئی و ت برف بچ کرت ات و اے راست ات۔

بچک سبک سبک و پے ورون جاہ و راہگ بوت بے دن و اوشات۔

پدا زوت زوت و پتر ات و تچان و پے بورچی و شت۔ آئی دیست کہ بورچی و پاد

و ایر کنگ و جا کہ نیست۔ پے قبر و کسارت کہ هر کس انگلک ات آوانی ہاترا

ورگ جوڑ بوہک و ات۔

”تو اے مرغ و چوں کنگاے؟“ ورگ جوڑ کنوک و زہر و زہر جست

کرت۔ ”اے تہ ہد انگ۔“

”اے چشمیں مزنیں جبرے نہ انت۔“ بچک و پتو دات۔ ”نعت

بخشیں واجہ و ہم گوشک ات کہ اے مزنیں جبرے نہ انت۔“

ورگ جوڑ کنوک و پے دمان و ساعہ آئی نیگا پے بے انانی چارت۔ پدا پے

زہر کنکی دروازگ و نیگا راہگ بوت، آئی دست و تھالے ات کشے

چیزے و رچک و دن و روگ و ات۔

بچک باز پے ہدو کی آئی پشت و راہ گہت۔

آثار

49

ڈاکٹر عبد الصبور بلوچ

”تو ایشر ا کے بچار“ بچک و دز بندی کرت۔

”ورگ جوڑ کنوک زہر و پڑ بوت۔ مرغے زرت، چو پیرانپ و

چکرینت و دن و مانے نرت۔

”آیا ترا دکہ کار نیست۔“ آ زہر و ترکگی ات و چو مستیں پیل و نہر دک

و ات۔ ”نعت بخشیں واجہ و میت لوگ و ایر انت و تو۔۔۔“

زہر و بچک و ہم آتک بے آئی بے ترپ و توری و شت مرغ چست

کرت و درشت۔

دیم و ساعت پے قبر و کسارت و دودانی سرجم کنگ و گوست۔ بچک و را

ہم سر و کچینگ و موہ نہ رست۔ برے آئی اسپ گاڑی و بست انت و برے بچ

کرت انت۔ شب و چہ ژند و پدی و آ بے شک و اب کپتک ات اگاں آراے

خیال مہ انگیں کہ مرغ و برف ہدینگ لوٹ انت۔ آئی مارت کہ نوں دگہ امیت

و اسرا نیست، بگندے نوکیں عہد ہلاں بوتگ۔

سیکی روج و کہ میت کل کنگی ات۔ آرا شودگ بوت و شر شرین لمیس

گورا دیگ بوت۔ موسم و سردی نیگ ات بے روج و براخزاں موسم دس کرتک

ات۔ گرجا و گھٹی توار و ات انت۔ بچک و ہم مارت کہ گوشے آئی تہا عجبین

بدلی بے انگلک۔

آئی جبین و نوکیں میچے و سر چست کرت۔ آ ورون جاہ و پترت و تا

دیراں روک روک و مرغیں مرغے چارت۔ آرا سزگ و کسانیں نشانی ہم

گندگ و آہکا ات۔ آئی گوں ہمیل و مرغ و لاپ چہ برف و پڑ کرت۔ ڈلی و

کرت و زرت و ہلک و نیگا راہگ بوت۔

آثار

50

ڈاکٹر عبدالصبور بلوچ

آپ گل و دھنی، شبنم، اران و دنی بلک و بورچی، کہ چھتے جمل ات، ہرت۔ آمات و پت و چہ آئی کسان و اے کوڑیں امر و یلہ دانگ ات پھیکا آئی دنی دل و جرم مدام گوں دنی بلک و کرت انت۔ پھیرا و آئی دنی بلک و را حال نہ دات کہ ڈہی و چہ مان، بلے آپھریں زال و را کہ دنی پوشاکاں چہ جنازہ و ہوار بوہگ و بدلینگ و ات، نعمت بخشیں واجہ و جبرہ و تفصیل و گوہگ و لگت۔ آئی گوں صبر و اوپار آئی جبر اہکت انت۔

آخر کہ آئی ہم گپ جت۔ ”اے کسانیں گپ و ہر کس زانت کہ چہ ساری و مرغ یاد کہ چیز بدایت تالہیں و ہد تازگ مانیت، ایشی تھا مجیں جبر چہ انت؟“

”معی خیال و ایشرا لگت و تو وارت کن تے۔“ بچک و پندوات۔ آئی جہد کرت کہ دنی جبر و انجو ظاہر بہ کنت کہ انچا با دپ و درانگیں جبرے ظاہر بہ بیت۔

”چہ گوشت؟ من اے مرغ و بوریں؟ کہ پھنگے بیت مرتگ۔ تھی سر شرانت۔ نوں و اے زھر جوڑ بوتگ۔“

”اگاں اے ہما و ہد و چہ کہ اے مرتگ، ایشی تھا مجیں بدلی نہ اٹنگ گرا چوں زھر جوڑ بوتگ؟ اے نعمت بخشیں واجہ و گاڑی و چیرا آتک۔ اے سلامت ات۔“

”بلے تھا چہ، تھا چہ و خراب انت۔“ پھریں زال و درانیت۔ آئی سگ و اوپار ہلاس بوہگ و ات۔

”من نہ منیں۔“ بچک و گوں تری پندوات۔ آئی ترپنا کیں ہم مرغ و

آثار

51

ڈاکٹر عبدالصبور بلوچ

سک انتت۔ ”اے سرجمیں و ہد و اشی لاپ و تھا برف بوتگ۔ منی خیال و من ایشرا بگرا دیں۔“

پھریں زال زھر و پرات۔

”تو مج کن، بلکن و منی صرائی و جنازہ و بیا گوں۔“ آئی و جبر ہلاس کنگی وڑے و درانیت۔ ”خدا و غضب۔ آنت بخشیں واجہ و چہ تو اسٹکس نیکی کرتگ۔ شر ہمیش انت کہ تو چو شر میں مردم و چہ جنازہ و روگ و منی پشت و آہان بو۔“

بچک بلے ترک و توارات۔ و ہدے آوی سیاہیں پڑم و رومال و دنی سر و چپ و چا کرد و ترینان ات، آئی چہ مرغ و لاپ و برف کشت انت، شری و چٹ و برف و ہشار شکے ہم پشے نہ گیتک۔ پدا آئی ایشرا چل و نزدیک و دو دارانی سرا اید کرت تنکہ برف و آپ ہم حٹک بہ ہنت۔

پھر زال و آرا گیشتر و لگوش نہ دات، و ہدے آتیار بوت نہ چو پکانیں ارادہ و آرا دست و کہتے و دنی صرائی و چہ لوگ و ڈن درانیک۔

تارا ہے و آگوں ادب و آئی صرائی و شت۔ دگہ لہیں جنین مردین جنازہ و ہوار بوہگ و روگ و ات انت۔ اناگت و بچک و چہا لے جت۔ آئی پاو برف و ڈپکے و گوں لگت ات۔ آئی دنی دپ چوٹ کرت و دنی پاو و برنے چٹت انت، لنگ و جنان تاملے و نزدیک و سر بوت انت، آ آئی سراشت و دنی پاوگ و مہگ و لگت۔

”اے درمٹک۔“ آئی درانیت۔

پھر زال فکی نیں چٹاں آرا چارگ و ات۔

آثار

53

ڈاکٹر عبد الصبور بلوچ

”اول۔ توشت و کن ے۔“ آئی گوشت۔

”انال۔“ آئی چہ ہزاری درائینت۔ ”اگاں ترا ہور نہ کنت منی کرا بہ نند پادوش بیت ہواری ے رواں۔“

پیر زال آئی نزدیک ے نشت۔ نک ے ترک ات۔

کلاک ے چاری بہر حلاس بوت۔ حלק ے مردم حنیک ے آہک ے ات انت۔ بے شک آوانی کساس کم تران ات۔ دوئیں جاپ دیان دگ ے کش ے نشت انت۔ پدا پیر میں زال ے بازگوں سنگینی درائینت : ”آیا آئی ترا اے ہیل نہ دانگ ات کہ دروگ نہ ہنداں۔“

بچک ے دپ دوہنگ ات۔ پیر زال اوشتات۔ آرنڈگ ے ات۔ سارتی چہ آئی دس ے سگ ے گیش بوان ات۔

”اگاں تو تادہ ۱۰ منٹ ے منی پشت ے نہ انک ے۔“ آئی درائینت۔ ”گرا من جی برات ے حال دیکں بے آئی حڈاں بورینیت۔“ ے آرہادگ بوت۔ نوں آتیز روگ ے ات۔ آراترس ات کہ جنازہ ے ہوار بوہگ ے نیکیں ساعت ے چہ زبہر مہ بیت۔

بچک ہمودا تشنگ ات۔ آؤر سرات۔ بچک سبک سبک ے چہ دتی جاگہ ے پدا اتک ے پدا واترات۔ آئی ے دم پہ ساعت چک جت، جاگہ جاگہ لنگے ہم کرت، پدا وھدے آاندہیں جاگہ ے سروت کہ پیر زال ے ہم پہ آئی نہ کپت انت ے آوتی ساری ے گاماں روگ ے لگت۔

وتی گدان ے مرغ ے نزدیک ے نشت ے آرا پہ امیت ے واہگی چتاں چار اتے۔ پدا کے فکرے کرت کہ من ایشرا آیانی چاہلہز دیں، پدا ایشی پادے وریں،

آثار

54

ڈاکٹر عبد الصبور بلوچ

گرا ازانگ بیت کہ زھر کپتک یا ناں!

آحنیکت ے ہمودا نندوک ات کہ ے ۳ توپانی توارے اھکت۔ توپ ہرم دیرو لیم، وائی کانٹ سینٹ البن، گوسٹگیں اگلینڈ ے لارڈ، فرانسس ٹیکن ے اعزاز ے جنگ بوت انت۔ حنکہ آزندگ ات آئی عہد ے مردماں پہ آئی ہد انک بے عملی سانس ے پڑا آئی کشگیں جہد ے جفا بانی سبب ے آئی عہد ے دومی مردم آئی کار ے ساڑاھگ ے ات انت۔



## کس مہ کندیت

میلان کنڈیرا

اے آزمائش (طویل مختصر افسانہ) چہ میلان کنڈیرا (Milan Kundera) ء آزمائشانی دپتر ”کندیتگی مہر“ (Laughable Loves) ء چہ زورگ بوئنگ کہ اے کتاب 1969 ء چاپ بوئنگ، ایشرا اجل کمال ء چہ انگریزی ء ماں اردو ء رجیونگ ء اے آزمائش ”آج“ ء پنجاب ء یکمی شمارہ (جنوری 2006) ء چاپ بوئنگ۔ ”کندیتگی مہر“ ء تھا کنڈیرا ء ہفت آزمائش مان انت۔ اے آزمائش کہ چہ رجائک ء گچین کنگ بوئنگ ایشی سرنام انگریزی ء Nobody will laugh انت ء اردو ”کوئی نہیں ہنسے گا“ ایر کنگ بوئنگ۔ نوں بلوچی ء ”کس مہ کندیت“ ء نام ء شئے داستان انت۔

میلان کنڈیرا چیکوسلواکیہ (چیک رپبلک) ء نامدار یں نبشتہ کارے۔ 1929 ء چیک رپبلک ء برنو ء ہند ء دوی یوگنیں کنڈیرا 1975 ء درانڈیہ بوت

فرانس ء شت جاہ منند بوت۔ چہ ایشی پیش آئی بازیں ناوے نویٹنگ ات ء چاپ ء شک بوئنگ انت۔ فرانس ء درانڈیہی ء عہد ء آئی ء چیک زبان ء دگہ بازیں ناوے نویٹس ات۔ چہ ء پد فرانسسی زبان ء را آئی زرت ء وئی درشان ء زبان جوڑ کرت۔ آئی نوک تریں ناول Ignorance انت کہ فرانس ء نویٹنگ بوت۔ فرانسسی زبان ء نویٹنگیں اے آئی دوی ناول انت۔ 1989 ء رند اٹھلکیں ہدی ء سدی ء درانڈیہی ء واتوی (ء واتری ء نہ بوئنگیں) وڑیں بن گپ ء سر حال ء چہ ماں تھی ہے اسلوب ء رواج بیت کہ اے چہ کنڈیرا ء ناول نویٹگی ء رنگ ء کیفک۔

(۱)

”منادگہ کے واٹن پہ دئے“ کلارا ء ڈرائیونٹ ء من ہم گوں آئی اے  
 خیال ء تپاک کرت۔ پہ مادونیناں سلیو وٹس واٹن ء نوکیں بوتل ء پیچ کنگ چونابا  
 انچائیں جبرے نہ ات ء اے پدی ایٹھی مناسبتیں سبب ہم است ات۔ اے روج  
 ء مناوتی یک پٹ ء پولی نبٹا کئے ء گڈی بہر ء چاپ ء شک ء غز رنگ ات ء  
 اے زرباز اتنت کہ ایشرارژنی ازم ء یک کچینیں تاکمندے، بہر ء سرا (قسط  
 وار) چاپ ء شک کنگ ء ات۔

اے نبٹا نک (مقالہ) ء شک کنائینگ ارزان نہ ات۔ من ہرجی  
 نوینگ ات آشری ء بحث ء محنتی ء اڑوکی ات۔ منی گوٹگیں نبٹا نک ہے سبب  
 ء تاکمند رژنی ازم ء پیراں سال ء دور چاریں شوکاراں واٹر (واپس) کرتنگ  
 اتنت، ء پدا ایشراکم ارزشت داریں تاکمنداں شک کرتنگ ات کہ آوانی  
 شوکار ورنہ اتنت ء کیشیں راہند دوستی (قدامت پرستی) ہم آوانی تھا نیست  
 ات۔

ٹپال آروک ء شاہد برجاہ (یونیورسٹی) ء گوں ژرانی لفاقہ ء یک دگہ  
 ہدی یے ہم سر کرتنگ ات؛ یک بے ارزشتیں ہدی یے؛ سبب ء مبارکیں  
 ساعتاں من اے ہدی ء سرسری چمٹا کئے دانگ۔ بے نون لوگ ء، کہ شپ ء نیم  
 ات ء واٹن کساس ہلاس بوتنگ ات، من آپ ہر دکانی ساعتانی دس کنگ ء حاتراچہ  
 میر ء چست کرت ات۔

”شرف مندیں کامریڈ، ء اکاں چہ تھی نیمکا اجازت بہ بیت نہ، منی

سنگت۔ منی سنگت“ سک ء ونت ء کلارا ء را اٹکنا نینت۔ ”اے ہدی ء نوینگ ء  
 مناء، یک انجیں مردے ء کہ گوں آئی تھی گند ء نند نہ بوتنگ، پھل بہ کن۔ اے  
 ہدی ء من پہ اے دز بندی کنگ ء نوینگاؤں کہ تو گوں ایٹھی ہوا ریں نبٹا نک ء  
 یوان۔ اے راستے کہ من گوں تو ہجاروک نہ اوں، بلے یک انجیں مردے ء  
 جت ء ترا شرف دینیں کہ آئی جم دیست ء زرتنگ ء کیشینگگیں آسر منی پٹ ء  
 پول ء آسراں گوں ہمد انت، ء اے جبر پہ من عجب انت۔ ہمیشکا پہ درور،  
 بے شک من تھی زرتنگ ء کیشینگگیں آسراں، ء چہ تھی مزن شائیں دیم پہ دیک  
 کنگ ء تپاسانی (جہزیہ) دیم پہ ادب سر ء جمل کنیں بلے اے خیال ء نیمکا تھی  
 ولگوش ء شری ء گور کنائینگ ء ابید ہم دگہ راہ نیست کہ ”چیک ازم“  
 (چیکو سلواکیہ ازم) ہمک عہد ء گوں لس مردماں نزیک بوتنگ۔ اے لیکہ چہ تھی  
 نبٹا نک ء وانگ ء پیسر من پذیر کرتنگ ات۔ من ایشر آسانی ء ثابت کرت ہم  
 کنیں، پرچیکہ دگہ چیزاں ابید گوں منا گواہ ء شاید ہم است۔ پدا ہم، اے بستار  
 داریں جبرے نہ انت، پرچیکہ شمتے نبٹا نک.....“ چہ ایٹھی رند منی جہم ء زانت ء  
 سر پدی ء گیشتریں توصیف ء ساڑا کنگ بوتنگ ات۔ ء پدا یک در خواستے: آیا  
 من آئی نبشتہ کرگیں نبٹا نک ء سرا ہمٹا کئے دات کنیں۔ بزاں اے نبٹا نک ء  
 قدر و قیمت ء بابت ء ”تاکمند رژنی ازم“ ء شوکارانی نام ء یک نوٹے، پرچیکہ  
 سشش ماہ انت کہ آاے نبٹا نک ء رد کنان انت، آہاں آرا کھنگ کہ منی لیکہ  
 اے بابت ء گڈسری لینگ بنت، ہمیشکا من اے نبٹا نک ء نوینگاؤں ء گڈی  
 امیت اتوں۔ سرجمیں جہاری ء روج ء کیکیں شہم۔ مادونیناں زیتور تسکی جوانی ء  
 جیوہ گیت کہ آئی مزن نسبیں نام ء مارا جادو ء سر کرتنگ ات۔ بلے اے درست

آثار

59

ڈاکٹر عبدالصبور بلوچ

یوک ۽ ڇه مسڪرائي ۽ مُشڪلي ات که ڇه ايشي کسے ۽ راتاوان بارنگي نہ ات۔ پر چيکے  
آئي ڇه منا ساڙا ۽ ساء ڪلانگ ۽ آلفظ ڪڇين ڪرتنگ ات انت، آ پاں اے شريں  
وائن ۽ همراي ۽ مٺي تب ۽ جانا زري ۽ نرمي يے ودي ڪرتنگ ات۔ انجھي نرمي يے  
که ڇه سر جيمن جهان ۽ من حدودي مارگ ۽ اتون۔ بلے ڇه دريتيں جهان ۽ گيش  
گون ڪلاراء ۽ پر چيکے آاے وهدا مٺي ديما تندوک ات وهديکے سر جيمن جهان ڇه مٺي  
جهان انديم، ورشوٽس دمگ ۽ اشي مٺي تنگ ۽ کسانين فليٺ ۽ ديوالاني ودي نيگا  
ات۔ ۽ اے وهدا جهان ۽ رايڻنگ ۽ مٺي گوراڻچ نيست ات پيشڪا من ڪلاراء  
رايڻشات کم ۽ ڇه کم وعدہ ۽ قولاني عهدہ۔

ڪلارا يک شريں ۽ حانوا دهيں ڪهولي ۽ بيت سالي جکے ات۔ اوه اے  
من ڇه عشق؟ شريں ڪهولے ۽؟ حانوا دهيں ڪهول ۽ آئي پت بنگ ۽ شير ۽  
عهدہ ۽ ڪار ۽ بونگ ۽ سن پڇا ۽ دڀڪ ۽ آرا برزيں هستو منديں (بورڙوا) ڪک ۽  
جهيڪير (ممانده) مننگ ۽ ڇه پراگ ۽ باز دور چيلا ڪوٽس ۽ دمگ ۽ دراڻڊيهه  
کنگ بونگ ات۔ ڇه حاترا آئي جنک ۽ گلي ريكارڙ (پارٽي ريكارڙ) خراب  
ات ۽ آ پراگ ۽ يک مزئيں لڏ ۽ پوشاک ۽ ڪار ڇا ڇه ۽ دوچگر ۽ جيت ۽ ڪار ۽  
ات۔ تعصب من سگت نہ کنين۔ من نہ مٺيں که پت ۽ هستو مند بونگ ۽ اثر آئي  
چک ۽ جينز ۽ سراجيم ڪپنت۔ من ڇه شامست کنين مرچي کئے ڇه جيلي فک ۽ تعلق  
داريت ۽ کئے گون هستو منداني فک ۽؟ درست انچو هورتور بونگ انت، ۽  
چيزاں گون ودي انچو جا که بدليٺنگ که باز براں ڇا گروي ڪالينداں (ساجيائي  
اصطلاحات) ڇه چيزے ۽ راسرپد بونگ سک گران بيت۔ اے وهدا ودي ديما  
يک ڪٺي دڙمنے ۽ را (طبقاتي دشمن) تندوک گندگ ۽ گون من آرا کے هم ودي

آثار

60

ڈاکٹر عبدالصبور بلوچ

ڪٺي دڙمن نہ مارگا اتون؛ ايشي ڇپ مٺي ديما يک زيبائين دوچ گرے ات که  
آئي دل ۽ تها ڇه دنا گيش حب ۽ حدونا ڪي ودي ڪنگ ۽ جهد ۽ ڇه وڻ دلي آرا ڇه  
آروزگار ۽ (ملازمت) نفاں پوه ڪنگ ۽ اتون که ودي بهاروڪي ۽ تعلقاتاں  
ڪارمرز ڪنان آرا ديا ٽينگ ۽ من قول ۽ عهد ڪرتنگ ات۔

من آرا بادور ڪنا ٽينت که آئي ڇه ٻيں شرنگيں چکے دوچو کيں مشين ۽ ديما  
ننگ ۽ گون ودي شرنگي ۽ بباد به دنت، نہ وڻين جهرے، ۽ من فيصله ڪرتنگ که آرا  
ماڙلے بونگي انت۔

ڪلارا ۽ ڇچ پيا نانه ڪرت ۽ ما آشپ ڪيشين وڻي ۽ ودي رضاياني تها  
گوانزينت۔

(۲)

مردم ڇه ودي اشيں وهدا (زمانہ حال) انچو ڪسر ڪپيت که ڳڻسے آئي ڇه ماں  
پٺي يے بندگ بونگ۔ آسرگوست ۽ ڇه که آ اصل ۽ گوزگ ۽ بيت آئي بابت ۽  
آرا يوک ۽ اٽکل ۽ اندازہ جننگ ۽ اجازت بيت رندا وهدے آئي ڇه ماں ڇه پٺي  
ڇچ ڪنگ بيت نہ نون آپ ودي گوست (ماضي) ۽ چک جنت ۽ آرا ڇه مشاڪے  
دنت ۽ آرا معلوم بيت که آچونين سرگوست ۽ جهر ڇه ۽ گوستگ ۽ آئي بزانت  
ڇه ات۔

آشپ ۽ من وڻي اتون که ودي سوپ مندي ۽ جام ۽ نوڻ ڪاڙن، ۽ منا اے  
ڪمان هم نہ ات که اصل ۽ مٺي بربادي ڇه هدا ڇچ بيت۔

اے حاترا کہ من گمان ہم نہ کرتیگ ات۔ ہمیشکا دوی سہب ء من پہ گلے واب ء پادانکوں، اگاں چہ کلارا منی کش ء منیگت ء وپنگ ات ء دراجیں دم کنگ ء ات، من آنوی ء ہرایی ء نبشتا نک کش ات ء ویشیں جے ء گوں بے کماری ء ہیزاری ء ہمیشا کئے دات۔

ایشی بن گپ ”میکوش آلیش: چیک ڈرائیگ ء بلد کار ء ازم ء استاد“ ء راستی ہم ایشی ہا ہمیں کلاک ہم نہ کرزت کہ من پہ ایشی گوازینت انت۔ اے ایوک ء مایں جبرانی کوتے ات کہ ایشی تھاچ وڑیں رد پہ روی ء ہدپی ء نشانے ء نہ گواہت۔ ء نیکہ چہ ایشی پکائیں ء الٹی نیں لیکہ ء حیا لے پیش کنگ ء ہنت پذیروت۔ یوک ء بے کار ء بے بنیں نبشتا کئے ات۔ ہا روج ء ”تا کہند رونی ازم“ ء شوکار ڈاکٹر کلوسک ء (کہ دت ہم کے گیش کینگ داریں مردے) فون ء منی اے لیکہ گیشتر پکت کرت، آئی ء منا یونیورسٹی ء فون کرت: ”حرا واجہ زیتور تسکی ء نبشتا نک رست؟... شر اے جیزہ ء ہلاس کن۔ شیچ لیکھراں ایثرا پیسرا شری ء چنڈنگ، پدا ہم آچوراہ ء کنگ ء انگت دیما کثیت۔ اے جبر آئی دماغ ء کنگ کہ تئی حیاں اے بابت ء گیشتر بلدی ء پکت انت۔ آرا دو رداں (جملہ) بہ گش کہ ہرجی آئی نوینگ آہنکین پوتاری انت، تو زانے کہ اے چوں کنگ ہیئت۔ ترا زہر شائیں لفظانی گچین شرتر کثیت۔ بس چہ ایشی پدا ورسٹ ایمن بنیں۔“

بلے منی تھا شے چیزے ء منا کن کرت: من پر چاہہ زیتور تسکی ء جلا دے آگہ ء بہ زورین؟ آیا پہ اے کار ء شوکار ء پکار منا رسیت؟ چہ ایشی ابید منا اے ہم یات ات کہ ”تا کہند رونی ازم“ ء منی نبشتا نک گیشیں احتیاط ء رد کرتیگ

ات: دگر ایش کہ زیتور تسکی ء نام منی ذہن ء کلارا، سیو ووس ء بوتل ء ڈولداریں شپ ء نسبت ء ٹھکی ء بندوک ء ہمگرنج یونگ۔ ء گڈی جبر ایش، من چہ ایش انکاری نہ اوں اے یک بنی آدمی زوری ہے۔۔۔۔ من اے ہمیں مردماں لنگلانی سرا حساب کرت کنیں کہ آ منی حیاں ء بلدکاری ء مٹوک انت۔ گرا من چوں وتی اے واہدار (مداح) ء چہ دست ء روگ ء بلنیں۔

من گپ ء جبر پہ چالاکی ء ٹھک نہ بوڈکیں وڑے ء ہلاس کرت، کہ کلوسک ء خیال ء وعد ہے ء منی وڑے پہلی ہے ات۔ من ریسور گوں ہے پکائیں ارادہ ء ایر کرت کہ زیتور تسکی ء نبشتا نک ء سرا ہمیشا نک ہجر نبشتہ نہ کنیں۔

ایشی بدل ء من چہ درازہ کا گدے کش ات ء زیتور تسکی ء نام ء ندی ہے نویں ات کہ آئی تھا آئی نبشتا نک ء بابت ء نبشتہ کنگ ء پھریز اتوں ء اے ٹشت ء پہلی لوبت کہ نوزدہی صدی ء ازم ء بابت ء منی لیکہ گیشتر راہ کار کنوک ء گنوکیں لیکگ ہنت، ہمیشکا اے بابت ء منی ہوار کپگ۔۔۔۔۔ خاصیں وڑے ء ”تا کہند رونی ازم“ ء شوکارانی رد۔۔۔۔۔ چہ آئی نف ء بدل ء تادان بار یوت کنت۔ ایشی ہواری ء من زیتور تسکی ء سنگتی لفظ ورشانی ء ہم بارے لڈات، بلے اشانی تھا چہ منی نیما آئی کار ء ستا ء دلبدی ء پولگ ء شیچ ہمیں جبر نیست ات۔

ندی ء را شپال ہیئت ء تہا مان کنگ ء گوں من چہ زیتور تسکی ء بے حیاں بوتوں۔ بلے زیتور تسکی ء منا چہ نہ شومشت۔

(۳)

یک روچے وہدے منی لیکھ ہلاس یوگی ات۔ من نور بران ء ازم ء



راجہ پتر، مضمون، وائٹیں۔ کہ کسے دردازگ کٹ ات؛ اے مئے شعبہ، سیکرٹری، میری ات، یک مہر وائیں جتین آدے، کہ برے برے پہ من کافی جوڑ کنت، وودے ٹیلی فون، نہ واہداریں جتینی توارے بہ اہکنت تہ گشتیت کہ من ڈن، اول۔ آئی چہ دردازگ، سر پترینت، وڈرائینت کہ کسے جی بجست انت۔

من چہ اے جتیں کسے، ہجیر لہر زگ نہ بنیں، پیمیشکا من چہ نور براں پہلی لوٹ ات، وگول وٹیں تہے ڈن، براٹھ، انکوں۔ کرچکی نیں سیاتیں کوٹ، استیتیں ہٹکے گور، یک مندریں مردے، سر جہل کرت، مناسلام دات۔ آئی بازگول احترام، منا اے حال دات کہ آرتیورسکی انت۔

من وتی مہمان یک ہو رکیں کوٹی پے، برت، آرا پہ تندگ، کرسی دات، پہ شادانی گول آئی ہمک وڑیں بٹن گپانی سراجہر کرتوں، چو کہ اے سال، چنکس گرم انت، پراگ، چو نیں ہدارگ، جمائش بوہگ، انت۔ زیتورسکی گول سنگین من جہراں گول تپاک کنگ، ات، بلے دیر نہ گوست کہ منی ہمک جملہ، گول وتی نبشتا نک، جیڑ ہے ہوار گجھاں کرت کہ مئے ہردکانی نیام، نہ لوٹکیں وڑے، چوہا مقناطیس، کہ مہ سریت، ایرات۔ ”جی نبشتا نک، سرا جمشتا نک دیگ، گیش پہ من دگہ چے وٹی بیت“ آخر کہ منا اے کشگ کپت، بلے انچو کہ من نہدی، چہا کشمکش، نوزدھی صدی، چیک ازم، ورو، منی جبر بلدی، حڈ، زانگ نہ ہنت، چہ ایشی ابید تا کبند، شوکار چہ من سک نہ وٹ انت ہم کہ آمانا پکا نیں نوک واپے (سخت گیر جدیدیت پسند) زاننت پیمیشکا جی حق، منی نوٹسکیں جمشتا نک ہم ترا تاوان دنت۔

”اوہ! تو چنکس مسکینے نے“ زیتورسکی، وڈرائینت جی جتیں بلدی ازم شتاے وت وتی ہند، جاہ، بابت، اے حڈ، ردورگ، انت، تا کبند، شوکارانی کارگل (دفتر)، مردماں منا وت کشگ کہ گل جی جمشتا نک، سرا انت۔ اگاں منی نبشتا نک، بابت، جی کشگ منی حق، بہ بیت تہ آرا چاہینت۔ شامنی یکیں، گڈی اہیت ات۔ اے نبشتا نک منی سے سال، وانگ، سہ سال، جہدانی بروردانت۔ نول ہرجی جی دست، انت۔“

مردم چول پہ بلے پروانی، ہنرمزائی، پہ وت نیون ٹائمنیت، من پوہ نہ بوتوں کہ زیتورسکی، چے پتو بہ دیں۔ من انچو آئی نیمکا چارت تہ من نہ ایوک، آئی دیم، کسانیں شیشگانی کوہیں، معصومیں چشمک دیست بلکن، آئی پیشانی، سرا جوڑ بوٹیں، یک زور اکیں، دراج، پکا نیں کرچکے ہم گندگ بوت۔ دیم گندی (مستقبل بینی)، یک کسانیں ساعے، منی سرین، وراجیں ہڈ (ریڑھ کی ہڈی)، چہا لرزگے چول جھٹک، ات۔ اے کرچک، بلے کساس دگوش، نہ منٹگ، نہ یوک، اے عقلی ڈکھ، نشان دیگ، ات کہ چہ ایشی آئی مالک میکولاش آلیش، وڈرائینت گانی رد گوستگ انت۔ بلکن، یک ٹھکیں ارادہ، واکے ہم ظاہر کنگ، ات۔ منی حاضر و ماغی کار بوت، چہ ہشاری، وچ وڑیں نیون پولت نہ کرت۔ اے تہ من زاننت کہ، من جمشتا نک، نبشتہ نہ کنیں، بلے اے ہم زاننت کہ اے بزرگ، مندریں مرد، را اے جہر، کشگ، ہمت، و جرات منانیت انت۔

گڑا من بچکدوت، نہ کشکیں قولے کرت۔ زیتورسکی، منی منت گپت، زوت پدا آہگ، حال دات۔ ما بچکد ان، چہ یکے دوی، جتا بوتیں۔

لہتیں روج و رند آدنی اتک۔ آروچ و من پہ ہزاری آرا ٹالینت  
بلے دوی روج و پدا منا کھگ بوت کہ آونیورٹی و منا پولگ و انت۔ منا گمان  
بوت کہ حرائیں روچاں دیم پہ من کرتک و پیداک انت؛ من زوت زوت و میری  
و گور و شتوں متکہ مناسبتیں گامے زورگ بہ بیت۔

”دستیں میری منی گوں تو دز بندی انت کہ اگاں اے مرد پدا منی پولگ و  
اتک تہ ایثرا بگش کہ من پٹ و پول و روع جرمی و شکوں و ماہے و رند  
واتر کنیں۔ و دگہ جبرے تو زانے منی کلاس سے شنبہ و چار شنبہ و بنت، من پہ  
چیر و کائی ایٹاں بد لہتیں و شنبہ و جمعہ و ایرے کنیں۔ یوک و نور براے  
درگت و سہی بنت، دگہ کس و مگش، و ٹائم ٹیل و ہم ہے پیا بل۔ منا راہند  
پر و شک کہنت۔“

(۴)

ہما جبر بوت۔ زیتور تسکی یک رندے پدا زوت منی در گیمک و اتک و  
وہدے سکر بیڑی و آرا حال دات کہ من اناگت و جرمی و شکوں تہ آئی  
جاد رنگیک بوتنت۔ ”بلے اے یم چون بیت۔ کلہما و منی بابت و چمشا تک  
نویسگی انت۔ آاے یم چون شت کنت؟“ ”من نہ زانیں“ میری و  
ڈرائینت۔ ”بلے آماہے و رند و اتر کنت، کئیت۔“ ”یک ماہے دگہ۔۔۔۔۔“  
زیتور تسکی و تورینگی وڑی و ڈرائینت : ”و تو آئی جرمی و ڈس و نہ زانے؟“  
”ہاں“ میری و ڈرائینت۔

ہے پیا منی ماہے پہ تاہیر و ایمنی گوست، بلے اے ماہ منی داہک و

چپ باز زوت ہلاس بوت و زیتور تسکی یک رندے پدا اتک کارگس و دیم  
اوشات۔ ”نا، آحنیکہ نہ اتک“ میری و ڈرائینت، و رندا آوہدے گوں من  
دچار کہنت تہ پہ دز بندی مجستے، کرت تہ ہما چلکیں گندوک (ملاقاتی) پدا  
اتک ات، آخرنوں من آرا چے بوکشتیں؟“ ”میری آرا بگش کہ منا  
زروونی (یرقان) و گیمک و من جینا و درمان جاہے و داخل اوں“ ”درمان  
جاہے“ و وہدے میری و لہتیں روچاں رند زیتور تسکی و راہے حال دات تہ آئی  
کوکار کرت۔ چونہ بیت آیا تو نہ زانے کہ آرا منی بابت و چمشا کتے نویسگی  
انت؟“ ”زیتور تسکی سکر بیڑی و ملامت کنوکیں جیے و ڈرائینت، کلہما دریں  
ڈیپے و سک نادراہ انت و کیمک و تراونی چمشا تک و ابید دگہ کچ چیز و فکر نہ  
انت؟“ اے جبرانی اٹک و گوں زیتور تسکی ٹاٹک و اجازت ہے کہنت و  
شت، بلے دوہنگ و رند آپدا کارگس و ساڑی ات۔ ”من کلہما و نام و یک  
رجسٹری پے دیم دانگ ات۔ آکسائیں جاگہ، اودا یک ہسپتالے بیت، بلے  
ندی پہ من و اتر کنگ بوت؟“ ”جی اے چلکیں مردک منا گنوک کنت،“ دوی  
روج و میری و گوں من ڈرائینت۔ ”منی سرازہرہ کر من آرا دگہ چے بوکشتیں؟  
من کھگ کہ تو اٹک ہے۔ نوں تو بز ان و آبز انت۔“

من زہر نہ گپھوں آئی دست و ہرچی بوت آئی کرت ابید چہ ایٹی، من  
دتارا بے سوب کچ پیا نہ ماراگاتوں۔۔۔۔۔ من زانک ات کہ گرگ نہ بنیں۔ من  
تجہیں و ہدا چیر بوتینوں، شنبہ و جمعہ و چیر و کائی لیکچر بہ داتیں؛ و ہمک سے  
شنبہ و چار شنبہ و اسکول و دیم و یک لوگے و دروازگ و چہ زیتور تسکی و ندارگ بہ  
کرتیں و گل بوتینوں، کہ چہ اسکول و ڈن منی درآہگ و ودار و اوشوک

آثار

67

ڈاکٹر عبدالصبور بلوچ

بوتنگ۔ منا باؤلر، ہیٹ، سرا کھنگ، ریش، پرکنگ، واہگ بوت۔ من و تارا  
شر لاک ہو مریا گندگ نہ بو کیں مردم، پیا مارات کہ جو گردہ انت، گندگ نہ  
ہیت۔ من و تارا چو کسانیں بچک، مارات۔

بلے یک روچے زیتور تسکی، چہ چارو، بتیک، دم برت، میری، سرا گھٹے ارش  
کرت۔ ”آخر کھما کجا لیکچر دنت؟“ ”نام ٹیل اودا لگوک انت۔“ میری  
دیوال، نینگا دست شہارت، ڈرائینت کہ اودا دار، مزین، تھکے، سرا سر جیں  
لیکچرانی تفصیل شریں پیچے، نبشتہ ات۔

”آہ من گندگاؤں“ زیتور تسکی، نہ سرت، ڈرائینت۔ ”بلے کھما ادا نہ  
سے شنبہ، لیکچر دنت، ناچار شنبہ۔ آیا آنا دراه انت؟“ ”اناں“ میری، پھڑی  
پشودات۔ ”آ میری، سرا زہر گیت۔ آئی نام ٹیل، کنفیوژن، رد، آرا ملامت  
کرت۔ آئی، پھنز جست کرت کہ آچے تیم اے جبرہ سہی نہ ہیت کہ کجام دہا  
کجام استاد کجا ہیت۔ آئی میری، راجہ رات کہ آ کامریڈ اسٹنٹ کھما، حکایت  
کنت، آرا کہ آ لیکچر دیگی انت آہاں دیگ، نہ انت۔ آئی جست کرت کہ آیا  
ڈین وئی کارگس، انت۔

”دہ بھتی، ڈین وئی کارگس، ساری ات۔ زیتور تسکی، دروازگ ملک  
ات، جہا پترت۔ دہ منٹ، رند آہدا میری، کارگس، اتک، منی فلیٹ، ڈش  
جست کرت۔

”نمبر ۲۰، اسکاٹک اسٹریٹ، لیجو مشل“ میری، ڈرائینت۔ ”پراگ  
کھما، ادارکی (حاضی) ڈش انت کہ آیشرا ظاہر کنگ نہ لویت۔۔۔“ من چہ تو  
کامریڈ کھما، پراگ، فلیٹ، ڈش، جست کنگاؤں“ پکیں مرد، لرز بگی توارہ

آثار

68

ڈاکٹر عبدالصبور بلوچ

لوکار کرت۔

نہ زانیں چوں میری، حاضر دماغی بیگواہ بوت، آئی آرامی فلیٹ، منی  
کسانیں پناہ جاہ، منی دوستیں ہنگین، ڈش دات، اودا من آئی دست، کچی  
اتوں۔

(۵)

ہو، منی مدامی ڈس میجو میشل بیگ انت، منی مات، منی سنگت، بیل،  
منی پت، یا تاں ہودا ہنگین کرتک، ہر دیں موہ بہ رشتیں من چہ پراگ،  
جسٹگ اتوں، لوگ، مات، کسانیں فلیٹ، تھک، نبشتہ کرتوں۔ نہ چوش  
بوت کہ من دتی مات، فلیٹ وئی مدامی نیں ڈس نویسا نینت، پراگ، مناسہیں  
تچلرانی فلیٹ رست کرت نہ کرت چوش کہ پراہند پھ من کنگ الٹی ات۔ بلکن،  
در شوٹس، ہند، یک پرائیوٹ میں جاگے، یک بالے، فلیٹ، رہائش کرتوں،  
کہ آئی اتی، من وئی دس، چیر دیگ، اتوں۔ کہ وئی ڈس جی جاگہ درج نہ  
کنائینگ ات منکھ بد، بلا میں مہمان منی ادارکی چکی نیاداں (کہ آوانی روا، من  
میں بے رد، بدات) ہوار مہ بنت۔، منیٹ ہے سبب، اے جاگہا منی  
نامداری کے شر نہ ات۔ دگ ایش کہ ہر دیں من لیجو میشل، تھک اتوں وئی  
اے ہان وئی سنگتان، ہم داتگ گوں، کہ اودا آہاں ویشیں وہ گوازی تھک ات،  
اے ساعتاں اے جاگہ، نزدیک، گورہ مردماں واپ، آرام حرام ات۔ چہ  
ڈرشتیں جہراں آہند، بازیں جاہ منند سک شزار اتنت، آہاں پھ من بے ترپ،  
تواری چنگے، بدات کرتک ات۔ باز وہاں آہاں ہندی کیٹی، رانی خلاف



رہیں خیال درشان کنگ و سکین دانگ ات و تاں اے مدد کہ آہاں ہے جاگہ و کار گس و منی غلاف و شکایت ہم داخل کرتک ات۔ آروچاں کلارا چیکوئس و دوریں ہندہ، پوتی کار و روگ و جنجال ات ہے حاترا آتی شپ ہم ہدا گوسٹ انت۔ بندات و آتی پھرنگی برے برے شے گوازینت پدا وتی جوڑ ہے گد و آرت، پدا ہا زیں جوڑہ، و دیر نہ گوسٹ منی دو جوڑہ سوٹ الماری و کنڈے و ٹراحتنت و منی کسانیں بان جنیں آدمی و اب جا ہے جوڑ بوت۔

کلارا مانا راسی و سک دوست ات، آزیبا ات؛ من گل و بال بوتوں ہر دیں ما ہواری و ڈن و در کپتاں و مردماں چک جنان و مارا چارت؛ آچہ من کساس سیزوہ سال کسان ات، کہ چہ ایشی نو در برانی تہا منی شرپ و ڈات، ہزار سبب اتنت کہ من ایشی شری و خیال داری و بکشین۔ بلے من اے جہر ظاہر بوہگ و نہ اشک ات کہ آگوں من ہواری و نہٹک۔ من و ترس ات کہ اے جا گہا منے بابت و شک شک بیت و با زیں بلے وڑیں جہر تالان بنت؛ منا ترس ات کہ کسے منے نیک و لیس مالک و گوشاں پز کنت کہ آسال و گیشتریں بہراں چہ پراگ و ڈن ات، وتی وڑا ات و منی جا وراں گوں چکار و نیست ات؛ منا ترس ات کہ یک روچے پہ نہ وٹی و پرشتگیں دلے منی کراکیت و چہ منا پہ وتی نیک نامی و اے جہنک و را ورتک و کھیت۔

کلارا و را چیر و اندری سوگی دانگ ات کہ آپہ کس و دروازگ و چچ مہ کنت۔ یک روچے آبان و ایوک ات۔ آگر میں روچے ات و بان و حبس ات۔ آچو بہ گوش جادرا و پنگ ات، چم و چھت و سک اتنت کہ انا گت و کسے و زور و دروازگ کلک ات۔

اے ہبکہ بوگی جہرے نہ ات۔ گھٹی و پرنہ ات پمیشکا ہر کس بیائیں آتی دروازگ کلک ات۔ کلارا نہ سرت و ہماہیم چھت و چارگ و دلگوش ات۔ بلے دروازگ و ملک بند نہ بوت؛ نوں کلارا اجکہ بوت آتی خیال و انجمن مرد کے دروازگ و دپ و ادشتا تک و وتی کالر و شرکک و انت، کہ کے دیراں پد چرائی مزینں نجست و پرے کنت کہ آتی دروازگ و چچ کنگ و اشکس دیر پرچے کرت، آچی بلے چیر و ہیک و ات، و آیا آتی نام درج انت۔ جرم و مارشی و آرا سرجی و مانپوشٹ؛ آتی وتی ہم چہ چھت و دور کرت انت و فکر کنگ و لگت ات کہ آتی وتی گد کجا کھٹک اتنت۔ بلے دروازگ و ملک و گیش بوہگ و آرا پہ اشناپی دار و در بکشین منی باران کوٹ (برساتی) دست کپت۔ آتی ہے باران کوٹ و تارا پتاں و دروازگ و چچ کرت۔

آتی و نجست کنوک و ترسنا کیں مردے و بدل و یک و بکشین مردے دیست کہ گوں احترام و سرے جہل کرت و ڈرائینت وے ”کھیمما لوگ و انت؟“ ”نہ انت“ ”اوہ اے شر نہ بوت“ بکشین مرد و ڈرائینت و آرا جنجال کنگ و پھلی وے لوٹ ات۔ ”جہر چوش انت کہ کھیمما منی بابت و ہمشاکے نویسگی انت۔ آتی گوں من زبان کرتک، و اے کار و زوت کنگ الٹی انت اکاں جی رضا بہ بیت نہ من آتی نام و کلوسہ ایر بکشین“

کلارا و آرا کا گد و پنسل دات، و ہما شپ و من و نت کہ میکولاش ایش و بابت و نویسکین نبشتا تک و تالے ایوک و منی دست و انت و ایش کہ زیتور تسکی پہ مزینں شرفے منی ہمشاک و ودار یک انت و آیک رندے پدا یونیورٹی و گوں من دچار کپک و جہد و کنت۔

(۶)

دو روچ و میری و مناشیت کہ چوں زیتور تسکی و آرا بہار دانگ  
ات و پدا شک و آئی شکایت و کرنگ، آئی توار لرزگ و ات و آگریوگی  
ات۔ منازہر اتک۔ من مارت کہ بے وسیں سیکریزی، کہ منیکت و منی چیروگی  
و لب و کدنت و (بے شک من عشت کنیں کہ منیکت و آئی ہرجی کرنگ  
ات پگل و شادی ناں بلکن و پمنی حاترا کرنگ ات) نوں تکلیف و بوگ و  
ات و چکی و ایشی سبب منازنگ و ات۔ و دے چرے درتیں چیزاں من و  
ڈس و ظاہر کنگ، تاں وہ منھاں دروازگ و فلگ و کلارا و ترسینگ و ہوار  
گیتک تہ من زہر و پڑ اتوں۔

ہے ودا کہ من میری و کارگس و وئی لنھاں کسگ و اتوں، پڑ بوگ و  
اتوں، بدل گرگ و فکر و اتوں، ادا و ہوار و گ و اتوں، بکت و ہے ودا دروازگ  
چچ بوت و زیتور تسکی ظاہر بوت۔

منی گندگ و گوں آئی پہ وشی برچکندت آئی سرچہل کرت و سلام  
وات۔ آکے ذوت انگ ات، بزاں چر ایشی پیش کہ من چہ آئی بدل گرگ و  
راہ و راہند بہ گیشینتین انت۔

آئی مجست کرت کہ آیا گوسنگیں روچاں آئی کلہ آرا سر بوتگ  
ات۔

من بے ترپ و توار۔ آئی پدا مجست کرت۔ ”رنگ ات“ من پتو

دات

”کڑا تو اے مہربانی و کنے ہمشانک و نویں ات؟“

من آرا وئی دہما وشتوک چارت اژند، گر بندوک، دز بندی کنوک۔  
من آئی پیشانی و کرچک چارت۔ رود (دھات) و سرا جوڑ کرنگیں لکیر، یک صد  
اہدالی و نشانی۔ من اے لکیر و بابت و فکر کرت، دیست و زانت کہ اے دولقظہاں  
ہوار گیوکیں یک چٹکیں لکیرے و آدوئیں نقطہ آئی ہشتانک و منی ہمشانک  
انت؛ اے اہدالی و چٹکیں لکیر و گرفت و ڈن آئی زندہ و لگی (ولی آئی) رہبانیت  
و ابید و گرج نیست ات؛ میٹ ہے ودا یک عجیبیں خیالے منی ذہن و اتک۔  
”ہٹکس و تو زانے کہ چہ زکیں واقعہ و رند من گوں تو جہر کنگ نہ لوئیں  
“من وڑا نینت۔

”من تہی جہر اسر پد نہ بوتوں“

داتارا پیش مدار۔ آئی منا سر جہیں حال دانگ انت۔ نوں تہی  
منگ ہجوری نہ انت“ ”من تہی جہر اسر پد نہ بوتوں“ چٹکیں مرد و وئی جملہ پدا  
وڑا نینت بلے اے پدی چو فیصلہ کنوکیں گالوارے۔

من وں تہی و سکتی عیہ و گوں آئی عشت ”بچار زیتور تسکی من ترا ڈ بہ  
دار نہ کنیں۔ من ہم جہیں آدمانی رندا اوں و تہی جا وراں پوہ بنیں۔ اگاں تہی بدل و  
من بوتینوں ہم تہ یک ایوکیں شرنگیں چکے و گندگ و گوں، و آدہا کہ آئی چچ  
گور و نیست مردنی باران کوٹے و تل و بہ بیت، آرا وئی راہ و آرگ و جہد  
کرنگ ات۔“

”تو گیشیں کنگائے“ چٹکیں مرد زرد و ترات۔

”اٹاں، اے راستے، زیتور تسکی۔“

آثار

73

ڈاکٹر عبدالصبور بلوچ

”ترا اے جبر جھک، کھٹک؟“

”مئے و آئی نیام، چہ چیر نہ انت۔“

”کامریڈ تو بازگیشیں کنگائے ا من آروی نیں مردے اول۔ منا

یک جنے است! منا چکت است!“ پٹکیں مروک گامے دیما انک، من

گامے پشت، شتوں۔

”اے نہ گیشتر گندگیں جبرے، زیتور تسکی۔“

”گیشتر گندگیں جبرے، جی چے مطلب انت؟“

”منی خیال، چہ آروی نیں مردین، جنین آدم، پشت، کپک مزنیں

نزدی یے۔“

”وئی جبراں پدا بہ زورا“ زیتور تسکی، ہہ ہار دیگ، پیا ڈرائینٹ۔

”شر، جوان انت، من آئی جبر من ات، آروی بوگ اے تک،

مدام اڑاند نہ بیت۔ ایشی چپ برے برے ہر چیز، اندیم، چیر ہم دنت۔ بلے چہ

ایشی چے بیت۔ من ترا پیسر گشتوں کہ من چہ تو دلرچ نہ اول، جی جاوراں جوانی،

پوہ بیں۔ ایوک، یک جبرے کہ من گے سر پد نہ بیں۔ تو چہ انجمن مردے،

انگت وئی ہمشانک، نویسگ، واگ، دارے کہ آئی دوستار، را تور د

دیگ، جہد کرنگ، اے چون؟“

”کامریڈ! اکیڈمی آف سائنسز، تاکمیدرژنی ازم“، شوکارڈاکٹر

کلوک، واگ ہمیش انت۔ ترا اے نویسگی انت“

ہمشانک یا جھک۔ تو ہر دکانی لوٹ، کرت نہ کئے۔“ اے جی چو نیں

وڑے کامریڈ؟ زیتور تسکی گوات گپت، گول زور، ڈرائینٹ گے۔

آثار

74

ڈاکٹر عبدالصبور بلوچ

عجیبیں جبرایش انت کہ منا انچو گمان بوگ، ات کہ زیتور تسکی، راسی

کلاراء رارد، دیگ، جہد کرنگ۔ من زہر، پوڈرائینٹ جی انکس جرت کہ

منی سرا بوگزے! ترامنی سیکرٹری، دیما، چہ من پہلی لوگی انت۔“

من زیتور تسکی، راپشت دات۔ آحیران، ابکہ گول پرشتگیں

گاماں ڈن، درانک۔

”افوہ“ من چو ہما جنزل، دم کش ات کہ دراج کفیں چنگے، پد ہاج بہ

بارت، گول میری، ڈرائینٹ، بگندے نول آچہ من ہمشانک نویسگ، خیال

بہ بدلیت، میری، پچکدنت۔ ساعے پد پگلوگی ڈرائینٹ، آخر تو پد چا

ہمشانک، نبشتہ نہ کئے؟“

”اے حاترامنی دوست آئی کہ ہر جی نویسگ بے بیں پوتاری انت۔“

“

کڑا تو وئی ہمشانک، ہے جبرے پد چے نبشتہ نہ کئے؟

”من پر چا نبشتہ بکنیں؟ من گول دتا مردماں چیا دگران بکنیں...“

اے گشگ، گول من مارت کہ زیتور تسکی، چہ ایشی ابید منی وڑ من جوڑ بوگ،

ہمشانک، نبشتہ نہ کنگ، منی جہد یک بے مرادیں، انچا نیں جہدے ات۔

پد بہتی، نامن آرا داشت کرت، ناپشت، کنزت کرت۔

میری گول مہر دانیں، پچکدے، منا چارگ، ات، انچو کہ جنیں آدم

چکانی دست نہ اوشتیاں (حماقت) چارنت؛

پدا دروازگ، پچ بوت، زیتور تسکی کہ دست گے برزا ات آہت،

اوشتات۔ ”من ناں، تو پہلی بہ لوٹ!“ آئی کرز پٹکیں توارے، کوکار کرت،

آثار

75

ڈاکٹر عبد الصبور بلوچ

رہاؤگ بوت ء چہ چمنان اندیم بوت۔

(۷)

منانوں شری ء گیر نہ انت کہ کدی، ہماروچ ء یا لہتیں روچاں رند،  
جاگہ ء نپال ہتی ء منا یک لٹافے دست کہت کہ آئی سرا سچ ڈے ہشتہ نہ  
ات۔ تہا چوٹ چہ نہیں کس کس کہنیں ہشتہ وڑ ء ہشتہ نہیں یک ندی یے ات۔  
حاتوئیں بانگ

منی لوگ واجہ ء بے شرفی ء رو ء مہربانی کن یک شنبہ ء منی لوگ ء بیا۔  
من سرجمیں روچ ء لوگ ء بییں۔ اکاں تو میائے گڑا پہ لاچاری منا چیزے کنگ  
کہیت۔

آنا زیتور تسکی ۱۲ واسیلو واسٹریٹ، پراگ ۳۔

کلاراء راترے چہ کہت ء منی ملاقی ء چیزے ٹنگ ء لگت ات۔ من  
دست چٹہ بنت ء جار پڑہنت کہ زند ء کار شغل انت، لتیب انت، ء اکاں زند  
اے رو ء وپتہ ہشتی ہشت بہ داریت کہ گوں ماچہ اش ابید دگہ سچ راہ نیست کہ اے  
کار ء آئی کے مک ء بہ کناں۔ مردم ء را دایم ء سرگوستانی (واقعاتانی) تیزیں  
اسپ ء سوار بوگ لوہیت، اے حاتراچہ اش ابید آریک ء گام ء گران کنگ ء  
ابید دگہ سچ کرت نہ کنت۔ من آرا باور کناہنت کہ زیتور تسکی یا آئی لوگ بانگ  
گوں آئی چہر دچار کہت نہ کنت، ء واقعہ ء رہواریں سواری ء پشت ء چہ من  
دور کنگ ء بدنگ اول، آرا، وتی یک دستے پشت ء بندین ہم، قابو ء آرت  
کنیں۔

آثار

76

ڈاکٹر عبد الصبور بلوچ

سہب ء ہر دیں کہ ماچہ جاگہا درآہگا اتیں، چوکیدار ء مارا داشت۔  
اے چوکیدار منے ڈٹ من نہ ات۔ من چہ پھر یزی یک رندے اشرا پنجاہ کراؤن ء  
نولے پہ لاچ دانگ ات ء من منیگت ء اے دس منی ء زند ء گوازیگا اتوں کہ  
آئی منی بابت ء سچ نہ زانگ ہیل کرنگ ء اے آس ء سراتیل پر پچک ء چک  
ء پد المناہیت کہ منی ڈٹ مناں او داروک کرنگ ات۔

”ڈی جن ء مردے ترا پولگ ء اتنت۔“ آئی گشت۔

”چوئیں اتنت؟“

”یک ہکیں مردے ات ء آئی جن آئی مہراہ ات۔“

”جنیں ء چوئیں دروشے ات؟“

”چہ آئی دوسر برزتر، سک تیز، پڑوریں۔ ہر تہیں جہرائی جست ء ات

۔“

آئی پہ کلاراء دیم جوہنت۔ ”گیشترتی بابت ء، کے انت نام ء کے

انت۔“

”او اللہا گڑا تو آرا چہ گشت؟“ کلاراء کوکار کرت۔

”من چہ پہ کشتیں؟ من چہ زانیں کہ گوں کھمءا کے کے گند ء تند

کنت؟ من آرا گشت کہ ہک شپ دگہ کے کہیت۔“

”شاباش!“ من ہکے جت ء چہ کیسگ ء وہ کراؤن ء نولے کش

ات۔ ”بس انجو ہے ہمیں پندویان بو۔“

”مہ ترس“ رندا من گوں کلاراء گشت یک شنبہ ء توج جاگہ نہ روئے ء

نتیکہ کے درگیتک کنت“



آثار

77

ڈاکٹر عبد الصبور بلوچ

ایک شنبہ، ایک دوسرا شنبہ، پدا دوشنبہ، سنے شنبہ، چار شنبہ، پنج ہم نہ

ہوت۔

”دیسٹ“ من گول کلارا، ڈرائینٹ۔ پدا پنج شنبہ، روج، ایک۔ من  
دنی چہرہ لکچر، دنی نور براں ٹنگ، اتوں کہ چہ بیم بے غرضیں نزدیک  
بوہک، ماحول، فاؤوسٹاں (FAUVISTS) رنگان، چہ آدانی پیسریگیں  
امپریشنسٹ ایس کردار، ہندی، آجو کٹائینٹ، ہے ودا میری، دروازگ پچ  
کرت، پچ زور، ٹشت۔

”ہما زتہور تسکی، لوگ ہانک، اٹنگ۔“ ”بے من، ادا نہ اوں“ من  
ڈرائینٹ ”آرا نام ٹیل، پیش دار۔“ ”پیش داٹنگ، بے آئی تہی کمر، سرکش  
ات چارت، تہی باران کوٹ (برساتی)، را در فحوک دیست۔ ہے ودا  
اسٹنٹ پروفیسر زلیبہ ہودا، ایک، آئی آرا ہے ٹشت کہ اے بارانی کوٹ  
تہی انت، نوں آبراٹھ، ٹنگ، پچ تو دوار، انت۔“

اگاں تالہ شتریں عیہ، منی دُمب، کہتیں تہ بوتگ ات کہ من سوب  
مندیں مردے بوتینوں۔ بندیں دک یک انجیں چیزے کہ منی خیالاں شتر ترچہ  
دنت، من جوان تریں عیہ، دتار کینٹ کنیں۔ من دنی دوشیں نور برے، گول  
ٹشت :

”ٹشت وار ہیں منی یک کارے بکن۔ منی کار گس، برو، ہودا در ٹنگیں  
منی باران کوٹ، گورا کن، چہ اسکول، ڈن در۔ راہ، جنین آدے  
ترااوشارینیت، ہے پک کنت کہ تو گھیسماے۔ تہی کاراش انت کہ تو پچ، من

۔“

آثار

78

ڈاکٹر عبد الصبور بلوچ

نور برٹ، چاری کلاک، پدا ایک، آئی ٹشت کہ مشن گول جوانی،  
سرجم بوتگ، موسم صاف انت آزال ٹنگ۔

اے حاتراے رندی من بانج برت، بے پدا جمعہ، روج، ایک،  
نیروج، ودا کلارا چوتا، لرزینان چہ کار، واپس ایک۔  
گد، پچانی کار جاہ، صاف، سٹہیں کار گس، کہ گران، سٹہیں مردے  
گول گرا کاں گپ، تران کنت، آئی، کار جاہ، ٹنگ، دروازگ بوتگ کہ اودا  
کلارا، پانزدہ دگہ دوچک دوچکی مشینانی سرا گول دنی کار، ڈرگٹ اتنت،  
گول زور، ٹشت۔

”آیا چہ شما کے 5 نمبر، پٹکن دگ، جاہ منند انت؟“  
کلارا، زانت کہ ہمارا پولگ، انت، پرچیک، پٹکن دگ، ہائی  
جاگہ، دُش ات، بے خیال داران، آئی پچ، ٹشت، آئی زانتگ ات کہ منی  
بچی، آئی رہائش، حال، کس سہی نہ انت۔

”دیسٹ من گول آزال، چہ ٹنگ، اتوں؟“ ”وہے اے جنکاں  
کس، پٹو نہ دات تہ گران، سٹہیں مردک، ڈرائینٹ، چہ دروازگ،  
دراٹنگ۔ کلارا، را رندا معلوم بوت کہ ٹیلی فون، سراجین آدے، آرا پھیرا  
کار جاہ، ملازمانی نامانی پٹ، لوٹ، مجبور کرنگ، تاں چار کلاکاں پدا جبر، گڑ  
بٹگ کہ اے کار جاہ، تہا کار کونکیں جنکاں یکے پچ نمبر، پٹکن دگ، جاہ منند  
انت۔“

زیتور تسکی، لوگ ہانک، ساہگ، منی ایکنی نہیں بان، تالان بوت۔  
”بے اے آئی چوں زانت کہ تو کجا کار کئے؟ ادا و ترا کس نہ



زانت! "من سکت و غشت۔

ہاں، مناسک و باور ات کہ مارا کس نہ زانت۔ من انجمن اہدالیں مردے و پیا نفعگوں کہ آتی خیال و آبرزیں دیوال و پشت و انت و آرا کس نہ گندگ و انت۔ بے آاے حمر و سرچی و بے خیال انت کہ : اے برزیں دیوال بلوریں شیشک و گوں بندگ بوتگ۔

من چونیدار و رالت و ملام دانگ و راضی کرتگ کہ آایشی گوں من ہوار بندگ و حمر گوں کس و نہ کنت، من کلارا و دتارا چیر دیگ و سک جبالیں راہانی نیمکا برتگ، وہدیکہ اے ہند و ہندوکیں درستیں مردم آتی بابت و سہی و سر پد انت۔ ایوک و چوش بوتگ کہ یک رندے آتی و دوی طبق و ہندوکیں گوں یک جنین آدے و بے پھر بڑی گپ کرتگ ات، و درستاں زانیک ات کہ آکھا کار کنت۔ منا گمان ہم نہ بوتگ ات کہ اسٹکس روچاں چہ ما درستیانی نذرانی تھائیں۔ چہ منے ڈر مناں ایوک و کلارا و نام چیر ات و اے حمر کہ آدتی نام و بے رجسٹر کنگ و گوں من ہوار نھنگ۔ بے دویں پھٹک پھٹکیں راز انت کہ ایشانی پشت و ما چیر اتیں و زیتور تسکی و را رو دیگ و سوب مند اتیں و آتی انجمن ڈرے و ارش کرت کہ ہبہ و لہر زگ بوتوں۔

من پوہ اتوں کہ جاور ملکیک بوتگ۔ منی قعہ و اسپ و زین گوں ترندی و بندگ بوتگ ات۔

(۸)

اے جمعہ و روج و گپ انت۔ و شنبہ و ہدے کلارا چہ کار واپس اتک

نہ آپدا لہر زگ ات و لرزگ و ات۔

زیتور تسکی و لوگبانک گوں وتی لوگواچہ و ہوار کار جاہ و انگلک ات۔ وتی آگ و حال آہاں پیرا دانگ ات و چہ نیجر و موہ گپنگ ات کہ دویں تہا کار و جاگہار و نت و دوچوکانی شکلاں چارنت۔ اے راستے کہ آدانی اے درخواست و کامریڈیں نیجر و را حیران کرتگ ات، بے زیتور تسکی و لوگ بانک و ڈر و ڈولے انجمن ات کہ تا کنگ نہ بوت۔ آتی چوچوٹ و چوٹیں ڈرے و بے شر فی، و زند و تباہ کنگ و عدالت و روگ و رد و گپ کرتگ ات۔ کش و زیتور تسکی گوں بھنگیں مہورک و بے ترپ و توار و اوشٹوک ات۔

دروازگ چچ کنگ و آہان و کار و جاگہا آرگ بوت۔ دوچوکاں مان نیارگی ڈرے و سرچست کرت انت، و کلارا و اے پکیں مرد و را بجاہ آورت؛ آرزو ترات و دتارا چیر دیگ و وٹیں جہد کنان و زوت زوت و دوچک و کار و ڈرگٹ و کرت۔

"ایش انت" نیجر کشتی وکانے جنگ و پیا پے سنگینی سنوین مرد و جن و را غشت۔ زیتور تسکی و زال و زانت کہ آرا دیما کنزگی انت، و گوں لوگ و اچہ و ڈرائینٹ و "نوں بچارا" زیتور تسکی و مہورک و چاریں نیمکاں چارنت۔ "چہ ایشاں کئے انت؟" آتی لوگ بانک و ٹک و ٹک و جست کرت۔ چشمک و چھاں بوگ و ابید ہم زیتور تسکی اے مزین کمرہ و جہا شری و دیست کنگا نہ ات، آسانیں کارے ہم نہ ات پرچیکہ ایشی تہا ہمک نیمکا گدانی فکر کوت انت و پشتی نیمکا سیمانی سرا و بھنگیں گد درنجوک انت و دم پے ساعت اے کش و آکش بووکیں دوچوکانی دیم یک سرپ و دروازگ و نیمکا نہ انت بلکن و بے رو

ۛ ہندی ادا ادا دیم اش کنگ ۛ ٹھٹک انتت؛ آدیما، پشت ۛ، برزا، جھل ۛ  
ہمک نیمگا ٹرگ ۛ انتت۔ پیٹکا زیتورسکی یک یک گامے جنوگاں، گردن ۛ ادا  
اودا توتیان یک یک ۛ ٹھٹک ۛ چاران ات کہ کسے پشت مہ کپیت۔

وہدے کار ۛ دزگٹیں جنین پوہ بوت انت کہ آہاں چارگ ۛ انت ۛ  
چاروک ہم مندریں، بے ڈول ۛ بے بڑیں مردکے، تہ آہاں بے شرنی ماریت ۛ  
بدبڑت ۛ آہاں رپنگ رپنگ ۛ بازیں جبرے ٹھٹت انت۔ چہ ایٹاں یک  
بزرگوشیں کسان سالیں جٹکے ات، پے وڑی وڑاٹینت ۛ:

”اے سرجیں پراگ ۛ ہمائٹک ۛ پولگ ۛ انت کہ ایشی لاپ ۛ  
پڑ کرکک ا“

جیتانی زوریں توار ۛ چوہاں مرد ۛ جن ۛ را مان توتیت؛ آہیرا پے  
بے سوہیں دلے اوٹاٹنت، پدا عجیں وڑے ۛ سٹے برزا کرت انت۔

”ہانک ا“ پیسریگیں جنک ۛ زیتورسکی ۛ لوگ ہانک ۛ دلگوش گوں  
وتا گور کناٹینان ۛ وڑاٹینت ”تو وٹی بچ ۛ خیال ۛ پرچے شری ۛ نہ دارے ا من ۛ  
اے وڑیں کسان ۛ شررنگ ۛ لوگ ۛ ڈن گامے جٹک ۛ ہم ہیلین“

انگت شری ۛ بچارا ”آئی گوں وٹی لوگ واجہ ۛ ٹک ٹک کرت ۛ  
آموخا ۛ وڑاٹیں ۛ ہی ۛ یک یک گامے انجو چست کٹکات کہ ٹھٹے آچہ دوٹیں  
نیمگاں لٹ وڑک ۛ ات، بے چہ ایشی ابید ہم آئی وڑے ڈول ۛ تہاٹکی پے آست  
ات ۛ آئی یک ٹھٹکے ہم بے چارگ ۛ پشت نہ کیتک۔

اے سرجیں ودا نیمجر پے حون اندیکی بچکندگ ۛ ات، آئی وٹی  
کارکنوکیں ملازم زانٹک انتت؛ ۛ آئی اے ہم زانٹک ات کہ اے دپ پلہ نیں

دوچوگاں کس بچ کرت نہ کنت، ہے حاترا اٹانی گپ ۛ جبران ۛ اٹکک ۛ ابید  
دتارا تاسہی ۛ کرت ۛ چہ زیتورسکی ۛ بخت کرت ۛ، ”مہربانی کن  
ات ٹما منا اے بوگوش ات کہ آجین آدم ۛ ٹما پولگ ۛ ات آئی بے تہیں  
دروشمے؟“ زیتورسکی ۛ وٹی دیم سبک سبک ۛ پے منیجر ۛ توتیت ۛ میزاں میزان ۛ  
بازگوں سگین وڑاٹینت ۛ ”آٹررنگے ات..... سکیں شررنگے...“ اے نیام  
ۛ کلارا یک کٹے ۛ ٹھٹک ات، آئی اوپار، جھلیں سر ۛ کار ۛ گوں کٹیں وڑگی آرا  
چہ دپ ہلہیں جنکاں جتا پیدھارگ ۛ ات۔ آٹ آئی دتارا چیردیمگ ۛ بے  
ارزشت دراٹک ۛ چونیں روریں وڑے زرنک ات ۛ اے نوں زیتورسکی چہ آئی  
کٹکیں وڑات، ساعت ۛ قطر ہے ۛ پدا آئی نیمگا چارگی ات۔

”اے دیم نہ بیت، اگاں تو یوک ۛ ہمنکس زانے کہ آٹررنگے ات“  
سگین ۛ کامریڈیں نیمجر ۛ گوں زیتورسکی ۛ ٹھٹت۔ ”شررگیں جنین ۛ بازانت۔ برز  
ات یا پٹک ات؟“

”برز“ زیتورسکی ۛ وڑاٹینت۔

”آئی مودسیاہ انتت یا تلاء رنگ انتت؟“ زیتورسکی ۛ کے فکر کرت ۛ  
پدا وڑاٹینت، ”تلاء رنگ۔“

قنہ ۛ اے بہر شررگی ۛ زور ۛ بابت ۛ پے بیالے کار ۛ اٹک کنت۔  
وہدے زیتورسکی ۛ ادلی ٹٹاں کلارا ۛ رانی لوگ ۛ دیتک ات تہ انجو اٹک ۛ  
حیران بوتک ات کہ اصل ۛ آئی آرا ٹھٹے نہ دیتک ات۔ شررگی ۛ آئی جہاں  
بٹکیں بچ ۛ پیاات کہ آئی دگہ بچ دیت نہ کرت، روڑناتی ۛ ٹھٹ ۛ پردہ کہ ایشی  
پشت ۛ آانجو اندیم ات چو کہ کسے برقبے ۛ بہ بیت۔

راست چوٹ انت کہ کلارا برز ہم نہ انت ۽ تیکہ آئی نمود تلاء رنگ  
انت۔ یوک ۽ شررنگی ۽ تہی بالادۂ آرا زیور تکی ۽ چماں بڑی بخشا تیک۔ ۽  
آشہم کہ چہ شررنگی ۽ درکنیت، ہے سبب ۽ آئی مود تلاء رنگ بونگ انت۔  
اے ڈرا وہدے ۽ کلکس مردنیٹ ہما جا گہا سربوت کہ اودۂ کلارا میٹ  
رنگیں بند یک ۽ کداں گوں، یک پٹکے ۽ دوچک ۽ مشکول ات، تہ آئی آرا ہجاء  
نیا ورت، پہچیکہ آئی کلارا ۽ راصل ۽ ہجیر نہ دیتگ ات۔

(۹)

وہدے کلارا ۽ اے واقعہ ۽ بے رد ۽ بند ۽ پہ جخال سرپہ بود کیں بیان  
سرجم کرت نہ من ڈرائینت۔ ”دست مئے تالہہ شرانت“ بلے کلارا ہیسکان ۽  
ٹنگ ۽ لگت ”چوئیں تالہہ؟ اکاں آہاں مرچی منا نہ زانت تہ باندا الننا  
زانت۔“

”کے بوش ہم، چوں؟“

”اداتی لوگ ۽ کانت ۽ منا درگیجنت۔“

”من کس ۽ را تھا آہگ ۽ تیلیں“

”۽ اکاں آہاں پولیس دیم دات گڑا؟“

”بیل اڑے، من کشیں کہ اے انجیں مسکرا ہے ات۔ ۽ انچش انت ہم

۔“

”مرچی باندا مسکرا ۽ دور نہ انت، مرچی باندا ہک چیز گران ۽ سنگینی ۽ تھا  
بد رنگ۔ آگشت کہ من آدانی نامداری پولنگ کنگ ۽ جہد کرنگ۔ آرا ہجاء  
کے کشیت کہ آجینے رود ہیک ۽ وٹی راہ ۽ آرگ ۽ جہد ۽ کنت؟“  
”تو راست گشتے کلارا،“ من ڈرائینت، ”بگندے آ ترا بندی  
(قید) بکنا ہشت۔ بلے ہجاء کاریل ہا ہچیک بورو وکی ہم جیل ۽ شک، کجا  
سربوت، تو آئی بابت ۽ اسکول ۽ ونگ۔“

”بک بک کن ۱“ کلارا ۽ ڈرائینت۔ تو زانے گوں من شر نہ بونگی  
انت۔ منا نظم ۽ ضبط ۽ کیٹی ۽ دیما پیش کنگ بیت ۽ اے جرمی ریکارڈ ۽ کنیت، ۽  
من ہجیر چہ آکار جاہ ۽ دراتک نہ کنیں۔ چوناہ، آروزگار ۽ ہے بوت کہ تو منا  
دیانتک ۽ قول کرنگ ات۔ نوں من شپ ۽ جی لوگ ۽ وپت نہ کنیں۔ من مدام  
ہے ماریں کہ آمنی گرگ ۽ پیداک انت۔ من مرچی چیل کو ووس ۽ واپس  
رویں۔“ اے تہ یک گپ ۽ ترانے ات۔

”نمردج ۽ شجہ ۽ بونگیں یک دیوانے (میٹنگ) ۽ رند منی دگہ گپ ۽  
ترانے بوت۔ شجہ ۽ جیر تین کہ گوں وٹی استہیں نموداں ازم ۽ راجد پتر شناس ۽  
زانو کرے ات، آئی منا وٹی کارگس ۽ آہگ ۽ دعوت دات۔

”امیت انت تو اے جبر ۽ زانے کہ وٹی لوکیں ہشتا نک ۽ چاپینگ ۽  
گوں پہ دتا شری بے نہ کرنگ“ آئی گوں من گشت۔

”ہاں، من زائیں“ پشودات۔

”مئے بازیں پروفیسرانی خیال انت کہ جی کشکیں جبر ہا وانی بابت ۽  
انت ۽ ڈین ہے زانت کہ ایسی تھا آئی لیکہانی سرا ارش کنگ بونگ۔“

”گرا ہے بوت کنت؟“ من ڈرائینٹ۔

”ج“ ”پروفیسر پتووات“ ”بلے لکچرر ۽ جہت ۽ حتیٰ سے سال سرجم ہوگی انت ۽ اے جاگ ۽ حاترا امیدوارانی نیام ۽ مقابلہ بیت۔ کیٹی ۽ دود ہمیش انت کہ ہو رکیں جاگ انجمن مردے ۽ دیگ بہ بیت کہ آئی پیرا اسکول ۽ وائیٹنگ، بلے آیا تو باور کئے کہ قی بابت ۽ اے دود ہے ڈر براہ مانیت؟ بلے خیر، من ترا اے رد ۽ جبر کنگ ۽ نہ لوٹائیٹنگ۔ منیگ ۽ من پہ قی بن ۽ جبر کنان ۽ پیدا کول کہ تو باقاعدگی ۽ لکچر دے، نو در بر قی لوٹوک انت، ۽ آہاں چیزے نا چیزے وائیٹے۔ بلے نول اے رد ۽ ہم ج ٹنگ نہ بیت۔ ڈین ۽ منا حال داتگ کہ گوسنگیں سے ماہاں تو ج لکچر نہ داتگ۔ ۽ ج ہمیں سیہ ہم نہ بوتگ۔ یوک ۽ ہے جبر ترا چہ روزگار ۽ در کنگ ۽ ہن انت۔

”من پروفیسر ۽ اسرہد کرت کہ من یک لکچرے ہم یلہ نہ داتگ۔ اے سنجمن یوک ۽ مسکرا ہے ات۔ ۽ من آرا زیتور تسکی ۽ کلارا ۽ سرجمن قصہ اکلنا نینٹ۔

”باز جوان، من قی جیراں مٹیں“ پروفیسر ۽ ڈرائینٹ ”بلے منی منٹگ ۽ چے بیت؟ مرچی دراہیں اسکول ٹنگ ۽ انت کہ تو ج لکچر نہ دیے ۽ نیکہ دگ کارے کئے۔ اے بابت ۽ یونین ۽ دیوان ۽ ہم جبر بوتگ ۽ ذی آہاں اے معاملہ بورڈ آف رجٹنس ۽ گورا برنگ۔“

”بلے آہاں پیرا گول من گپ پر چہ نہ کرتگ؟“

”آہاں گول تو چیا گپ بہ کرتیں؟ آوانی دیما ہمک چیز پذر ۽ ٹچک انت، نول آتی سرجمن گوسنگیں کار کرد ۽ مہاسگ ۽ انت، ۽ قی گوسٹ

(ماضی) ۽ است (حال) ۽ نیام ۽ سیاوی ۽ پولگ ۽ انت۔“

”چہ منی گوسٹ ۽ آہاں ۽ ہے وڑیں حرائیں چیزے دست کپیت؟ تو وت زانے کہ من گول وٹی کار ۽ حب ۽ ہدوکی داریں۔ من چہ کار ۽ چہر جان نہ ڈرنگ منی ضمیر صاف انت۔“

”ہمک بنی آدم ۽ ہستی ۽ بازیں پھنات بنت۔“ پروفیسر ۽ ڈرائینٹ۔

”چہ ماہر کسی گوسٹ ۽ را باز گول ارزانی دوستیں راہ در برے ۽ یا بدنا میں ملائی (مجرم) ۽ زند ۽ بہرے جوڑ کنگ بوت کنت۔ کے گول دگوش وٹی جند ۽ بچار۔ اے جبر ۽ کس نہ انت کہ ترا گول وٹی کار ۽ حب ۽ ہدونا کی نیست۔ بلے بوت کنت کہ اے یوک ۽ چہ ترا ٹچک (فرار) ۽ نیولے۔ تو دیواناں (میٹنگ) گیشتر بہر نہ زورنی ۽ دہے بیائے ہم نہ گیشتر بے ترپ ۽ توار ۽ تندے۔ کس نہ زانت کہ تو ہے ہمیں لیکہ دارے۔ مناوت یات انت کہ باز براں ہر دیں سنگینیں سر حالے ۽ سرا ہادست بوتگ، تو انا گت ۽ مسکرا ہے کرتگ کہ چہ ایشی درساں شکی مارنگ، بلے شک اے شکی ذوت شموٹک بوتگ، بلے مردہی دہے آرا چہ گوسٹ ۽ درگچک بہ بیت نہ ایشی تھا یک گیشیں ارزشے دوی بیت۔ یا گرا گیر بیار کہ چنکس رندا چنکس جنین آدم پہ قی پولگ ۽ یونیورسٹی ۽ اٹلگ انت ۽ تو آہانی گندگ ۽ مکن کرتگ۔ نول قی ہے زوتاں چاپ بوتگیں نبشتا تک کہ ایشی بابت ۽ ہر کس گشت کنت کہ اے فکی نیں جیرانی سرا انت۔ من مٹیں اے درست جتا جتا نیں راستی انت؛ بلے مرو چنکیں میار (قصور) ۽ رد ۽ اشاں ہمشاکے بہ دیے اے درستانی ہواری قی کردار ۽ ٹیل ۽ بابت ۽ بتاری نیں گواہی ۽ سرجمن دروشے زورنت۔“



”بلے کجام میار؟ ہمک چیز چمک ۽ پذیرانت! درتیں راستی سادگ

۽ صاف انت!“

”تب ۽ تیل ۽ دیم پہ دیکھی ۽ راستی ۽ ارزشت سک کم انت۔ اچانیں  
حبرے ۽ یامار شے ۽ پشو دیک ۽ بے نف انت، ہمسکس کہ بی بی مریم ۽ پاکی ۽  
بابت ۽ کسے ۽ سنگ ۽ سرا دلیل ۽ پولک۔ تو یوک ۽ سکے ۽ آماج بوتگ ۽،  
کامریڈ!“

”جی کھٹکیں حبر کیشتر راست انت“ من وڑائنت ”بلے منی بابت ۽  
مارشت سکے ۽ رود ووی بوتگ ۽ من سنگ ۽ مقابلہ گوں عقل ۽ کنیں۔ من ہمک  
کس ۽ دیما جاوران چمک ۽ پذیر کنیں کہ آدیما انگ انت۔ اگاں بنی آدم راستی  
۽ انسان انت ۽ آاشانی سرا کدنت۔“

”ہما تئی وشی۔ بلے رندا تو اے آسرے سربے کہ بنی آدم انسان نہ  
انت، یا گڑا ایش کہ تو نہ زانے انسان چون بیت۔ الم ۽ آ نہ کدنت اگاں تو ہمک  
چیز ۽ کہ بوتگ، ہما وڑا آوانی دیما پیش بہ کئے، اے بیت کہ یک نیلے تو ٹام  
نیل ۽ رود ووی ذمہ داری سرجم نہ کرتگ... بزاں ہما کار نہ کرتگ کہ آ ترا کنگی  
بوتگ... ۽ دوی نیمکا تو چہر دکائی لکچر دانگ... بزاں ہما کرتگ کہ ترا کنگی نہ  
بوتگ۔ ۽ اے پذیر بیت کہ تو انجیں مردے ۽ بے شرفی کرتگ کہ آ جی ملک ۽  
واہکد ار بوتگ۔ ۽ اے ظاہر بیت کہ تئی جندی (ذاتی) جاور گڈ وڑانت کہ تو بے  
رجسٹریشن ۽ جنگے گوں ونا ووی لوگ ۽ نادیتگ، کہ یونین ۽ جنھنیں چیز تین ۽ سرا  
ایشی اثر پہ بدی کہیت۔ سرجیں جاور ماگکھنت ۽ اللہ بزانت کہ دگہ چے ہمیں  
اچانیں حبر (افواہ) دیما کایننت، ۽ اے حبر آ مردمانی شری ۽ کار ۽ کایننت کہ آپہ تو

دشان گدروہک ۽ انت یوک ۽ ہے رود ۽ تئی ہدوائی (مخالفت) کنگ ۽ ج  
کنت۔“

من زاننگ ات کہ پروفیسر منا ترسینگ یا ذروہک ۽ جہد ۽ انت۔  
بلے اے رود آتی حبر پہ من ابدالے ۽ گپ انتنت۔ ۽ من آتی شک ۽ دیما دستانی  
چست نہ کنگ ۽ فیصلہ کرت۔

زیتور تسکی ۽ گوں زرنگیں جنگ ۽ منی بدن ۽ تھا سردی ۽ چھولے  
مانپوہنگ ات بلے منا سرجی ۽ دم ۽ نہ برائیتنگ ات۔ اے اسپ ۽ سوار  
بوتگ ۽ فیصلہ منی وئی ات پیشکا من آرا اجازت دات نہ کرت کہ آکام ۽ چ منی  
دستاں چچ بہ کہیت ۽ ہر جا کہ دل ۽ بہ لوٹیت بیارت ۽۔ من گوں آتی دست  
۽ ہجک ۽ جاڑی اتوں۔ ۽ اسپ ۽ ہم چہ ایشی نہ پھریزت۔ دہے من لوگ ۽  
سربوتوں نہ منا چہ وئی ٹپال ہتی ۽ سننے دست کہت کہ آتی تھا ہندی کیٹی ۽ دیما  
حاضر بوتگ ۽ گفتگ بوتگ ات، ۽ منا چھٹے نیست ات کہ اے ہے درگت ۽  
انت۔

(۱۰)

من رود اتوں۔ ہندی کیٹی کہ آتی دیوان انجیں جاگے ۽ بوتگ ۽ ات  
کہ اودا پھیرا انبارے (اسٹور) ات، یک دراجیں میزے ۽ چپ ۽ چا گردے  
ہاسک ٹھنگ انتنت۔ دہے من پترتوں نہ کیٹی ۽ ہاسکانی دیما بے جاڑی ۽  
مانشانت۔ پچنگیں نمود، تھا ٹھکیں زونک ۽ چشمکی نیں مردے ۽ کرسی ۽ نیمکا دست  
دراج کرت۔ من صفت کہت ۽ ٹھتوں ۽ ہے مرد ۽ نیاد گنج کنا تیننت۔ آتی

مناحال دات کہ ہندی کمیٹی لہتیں روچاں چہ مناچار و تپاس کنگ و انت و آشری و زانت کہ منی جندی زندسک بے رود بندانت، دگہ ایش کہ اے جاگہ و مردم چہ من و ش نہ انت؛ ایش کہ لوگ و واہند و یک رندے پیسرا منی شکایت کرتک و ہدے آ کوکار و جگہ و سبب و شے و داب نہ کہنگ؛ و ایش کہ اے درست چہ اے جبر و پس انت کہ ہندی کمیٹی منی بابت و یک خاصیت تاثرے جوڑ بہ کنت۔ و نوں گیش ایش کہ زیتور تسکی و کامریڈیں لوگ بانک کہ سانسکی باسکے و لوگی انت، چہ کمیٹی و کمک لوہنگ۔ سش ماہ پیسرا منا ایش لوگ واجہ و زانشی نبشتا نک و سرا چمشتا کے نویسکی ات و من چونہ کرت، و ہدیکہ من شری و زانتک ات کہ اے نبشتا نک و تقدیر و بابت و فیصلہ گوں منی نبشتا نک و بیت۔

”تو ایسرا زانشی نبشتا کے ٹٹک و نے ا“ من تھا ٹٹک زونک و جبر کئی کرت و ڈرائینت، ”اے ایوک و چہ دگراں زرتک و ماندا انگیں نبشتا کے۔“

”باز جوان، کامریڈ“ تلاہ رگیں نموداں گوں یک سی سالیگیں جنین آدے گہانی تھا ہوار کپت، آئی دیما یک درپشوکیں پچکندے چوٹھے چہ مدامی است۔ ”مناموہ ہونے کہ یک جسے بہ کنیں“ تھی شعبہ کجام انت؟“

”ازم و لیکہانی ٹکدکاری“

”و کامریڈ زیتور تسکی و؟“

”من نہ زائیں۔ بگندے آ ہم انجیں سکے و ڈرگٹ بوہگ و جہداں گلانش انت۔“ ”دوست“ تلاہ رگیں نموداں گوں ہے جنین آدم و باج بریں عیے و وئی دیم گوں آدگہ باسکانی نیمگا توینت، ”کامریڈ کلیمسا وئی شعبہ و کارکنوکیں سگتے و راکامریڈے ناں بلکن و وئی دژمن و بدواہ زانت۔ مریچی باندا انگیں

زانتکاریں (ٹٹکچوٹل) مردم درست ہے وڑیں جاورانی آماج انت۔“ ”من وئی جبر و دیما بریں“ بانک زونک و ڈرائینت۔ ”زیتور تسکی و کامریڈیں لوگ بانک و مارا کٹٹک کہ آئی لوگ واجہ تھی گندگ و تھی قلیٹ و انتک کہ اودا آئی جینے دینک۔ ٹٹک بوہنگ کہ ہے جنین و زیتور تسکی و سرا بہتام جنگ کہ آئی آراپہ بدی چارنگ۔ بانک و گوں لہتیں دستاویز است کہ چہ آہاں اے ثابت بوت کہ آئی لوگ واجہ چہ چٹیں کارے و نمودنہ داریت۔ آ، آ جنین و نام و زانگ لوہیت کہ ہائی، آئی لوگ واجہ و سرا اے بہتام جنگ، و معاملہ و پگیشیں کارروائی و عوامی کمیٹی و نظم و ضبط و شعبہ و دیم و ہیگ لوہیت پرچمکہ آئی کٹک انت کہ چہ اے بہتام و آئی لوگ واجہ و نیک نامی پولنگ بوہنگ۔“

من اے بے نہیں جاوران و یک رندے پدا و آرگ و جہد کرت۔

”جبر و گوش دارت کامریڈاں“ من ڈرائینت ”اے چٹیں مرنیں جبرے نہ انت کہ چہ ایش انتکس و لگوش گورنگ بہ بیت۔ اے سچ پپا کسے و نیک نامی و راپولنگ کنگ و معاملہ نہ انت۔ آئی نبشتا نک انجیں کپٹکینے کہ دگرے بوتیں ہم، آئی چہ ایشی پارت (سفارش) نہ کرت۔ و اگاں زیتور تسکی و آئی لوگ بانک و ذہناں اے درگت و رویاں حیا لے و دی بوہنگ ہم نہ ایشی بزانت اے نہ انت کہ چہ ایشی باقاعدہ کمیٹی و دیوان لوٹا نینگ بہ بیت۔“

”و ش بہتی و کمیٹی و دیوانانی کنگ و نہ کنگ و فیصلہ تھی دست و نہ انت، کامریڈ“ بانک زونک و ڈرائینت۔ ”و نوں و ہدے تو انتکس گرہنگی کٹک و نے کہ زیتور تسکی و نبشتا نک سک خور انت، نہ مارا اے سر جیں جاور و راہل گرگی جاورے و رود چارگ لوہیت۔ زیتور تسکی و کامریڈیں لوگ بانک و چہما

آتا 91 ڈاکٹر عبد الصبور بلوچ

ہمدی بے دانیشک کہ آمدی تو آئی لوگ واجہہ نبشتا نک و دانگ و رند نویس  
انگ۔

”ہاں۔ بلے آمدی و جہا من اے بابت و یک لفظی ہم نبشتا نک و  
بابت و نبشتہ نہ کرتگ۔“

”تئی راست انت۔ بلے اے تو ائم و نبشتہ کرتگ کہ آئی مکک کنگ و  
تئی دل سرد بیت، چہ اے ہمدی و چچک و ہے پذیر بیت کہ تو کامریڈ زیتور تسکی و  
نبشتا نک و بابت و جوانیں خیال دانگ۔ و نوں تو کنگ و نے کہ اے ایوک و  
چہ دگراں زرتنگ و ماما نگیں نبشتا نک۔ اے جہر تو آئی دیما پر چہ نہ کرت؟“

”کامریڈ کلیمما پلیٹے (منافعی)“ تلاء رگیں نمودی جنین و  
ڈرائینٹ۔

اے ساعت و یک مزین عمریں جنین آدمے، کہ آیک پیا لرزگ و  
ات، گہانی جہا ہوار کیت (چرائی دیما انجو پذیر بوت کہ آئی بے غرض و بے  
مول و دگر و شری و واگ و گوں آوانی زند و پولگ ہیل کرتگ) آئی ومان و  
معاملہ و اصلیں بخواہ و نشاندہی کرت۔ ”ما اے زانگ لوٹاں آ جنین آدم کئے ات  
کہ گوں آئی تئی لوگ و زیتور تسکی و ملاقات بوتگ۔“

نوں من شری و پوہ بوتوں جاور انجو تلیک بوتگ انت کہ منی دست و نہ  
سگرنٹ۔ یک راہے است ات کہ آوانی پولگ و را چوٹ چپوٹیں راہے و بہ  
پڑنیں اشان و چہ کلاراء دور بہ بریں۔ اشان انجیں رد و نیگے بہ کنیں چو کہ کبگ  
گرگت و را رد و دیان و چہ وئی چکانی کدو و دور بارت و وئی چکانی ساہ و  
رکیتگ و وئی ساہ و تدر کنت۔

آتا 92 ڈاکٹر عبد الصبور بلوچ

”عجیبی قضیہ، من آئی نام بے خیال کرتگ“ من ڈرائینٹ۔  
”اے ہم چون بیت۔ آ جنین گوں تو ہوار کنگ و تو آئی نام و نہ زانے  
”لر زوکیں جنین آدم و نہ من ات۔“

”یک زملہ ہے و من ہر چیز و بابت و سرچی و نبشتہ کرت، بلے پدا اے  
گمان کہ اے چوئیں گنوی پے؟ ہے حاترا نبشتہ کنگ یلہ وات، و مردم و را  
وئی یاداشت و سرا باوری دارگ سک گران انت۔“

”کامریڈ کلیمما، بگندے گوں جنین آدمیں تئی تعلقات بے منغین انت  
“ تلاء رگیں نمودی و ڈرائینٹ۔

”بچار بگندے منا گیر بیت، بلے پے ایشی مناوتی دماغ کارمرز کنگ  
لوٹیت۔ آ یا شامنا گشت کن ات زیتور تسکی منی لوگ و کدی انگ؟“

”آ روج ات۔۔۔ کے بجل“ بکک زنوگ و کادانی سرا چم شاکے  
وات۔ ”چار شنبہ و روج و چارودہ تاریخ“

”چار شنبہ۔۔۔ چارودہ تاریخ۔۔۔ بجل۔۔۔“ من دست سرا کرت انت و  
کے بخرت جت۔ ”ہاں گیر انگ! آ ہیلتا ات۔“ من مارت کہ درست منی لفظاں  
پہ واگے گوشدارگ و انت۔

”ہیلتا کئے انت؟“

”چے؟ بہ بخش ات، من آئی خاندان و بابت و نہ زانیں۔ من چہ آئی  
بجست ہم نہ کرتگ ات۔ اصل و راستیں گپ ایش انت کہ من دت ہم پکت نہ  
اوں کہ آئی نام گواچی ہیلتا ات۔ من آرا ہیلتا اے حاترا کنگ ات کہ آئی  
لوگ واجہہ گوں وئی سہریں نموداں چو میپے لاؤس و ات۔ منادوست ات کہ ہے



آثار

93

ڈاکٹر عبدالصبور بلوچ

نام آرا توار بکنیں۔ سنے شبنے روج و ترند آپ و کانے من آرا دیست، و  
وہے آئی مینے لاؤس، کونیاک و زورگ و بارہ پترت نہ منا موہ رست کہ من  
گوں آئی کے جبر بکنیں۔ دومی روج و آ منی کمرہ و انک و تاں نیم روج و ہودا  
ات۔ یوک و بیگاہ و پھتیں کلاکاں من آرا اشت وشتوں پرچیکہ یونیورٹی و  
میٹیکے است ات۔ وہے من واکرت انکوں نہ آ زہرہ پڑ ات پرچیکہ بکنیں  
مردے و گوں آئی دست دراجی کرتیک ات، و آئی گمان و آمردم و راہے کار و  
من سکین دانگ، آئی سک بدرنگ ات و دیما آگوں من ہم نیا دیوگ و تیار  
نہ ات۔ و ہے وڑا، سر پد بوت ات شام من چرائی اصلیں نام و ہم معلوم دار نہ  
بوتوں۔

کامریڈ کلیمہ، بے شک تو راست بہ کٹھے یاد روگ بہ بندے۔ تلاء  
رگیں مودی و ڈرائینٹ، ”یک جبرے و من بچ سر پد نہ بنیں، کہ قتی ہمیں مردے  
مے اوبادگاں ہے ہم و انہیت۔ آیا مے زند ترا چہ جنین و رودیگ و رہینگ و  
ایددگہ نیمکے سکینے نہ دنت؟ تو باور بکن کہ ما و قی اے لیکہاں پہ تعلق داراں الم و  
سرکناں۔“

”چوکیدار و ہیلنا نام نہ گیت“ دائمی لہز و کیں پیر ذال و ڈرائینٹ، بلے  
اے آئی الم و شکت کہ گدانی کار جاہ و کار کنوکیں یک جٹکے بے رجسٹریشن و  
ماہے و گوں تو ہوار نھنگ۔ اے جبرہ بے خیال مکن کامریڈ، کہ شام ہواری و یکیں  
جاگہا نھنگ ات۔ تو چوں فیصلہ کرت کہ کسی و را تو گوں و تا اے یم ہوار جاگہ  
دات کئے؟ تو چے کٹھے زانا اے قجگانی جاگہ انت؟“

انگت و منی چھانی دیما دیکں کراؤں جڑ پت انت کہ من چوکیدار و

آثار

94

ڈاکٹر عبدالصبور بلوچ

رادانگ انت۔ من زانت کہ من چاریں نیمگاں مان شمر چنگ اول۔ ہندی  
کمیٹی و ہے جنین آدیں باسک و قی جبر دیما بڑت انت، ”اگاں تو آئی نام و  
کشک نہ لوٹنے نہ پولیس چہ تو دوت بھست و کنت۔“

(II)

زمین چہ منی پادانی چیرہ در آہان ات۔ یونیورٹی و چاگرد شک سبک و  
پہ من آہان ات۔ چو کہ پروفیسر و کشک ات۔ تنکیت و منا چچ وڑیں انڈروپو  
و لوٹائیٹنگ نہ بوتگ ات، بلے جاگہ جاگے من چہ جہراں ہے مارنگ ات، و  
برے برے میری و انجیل جبرے کرت پرچیکہ شعبہ و استاد آئی کار گس و انگ  
انت و کافی اش دارنگ ات و گپ و جہراں ہم کرتگ ات۔ لہتیں روج و رند  
شعبہ و کمیٹی و، کہ ثبوت پولگ و انت، دیوان بوگی ات۔ من حیا لاں مارت کہ  
ایش باسکاں ہندی کمیٹی و رپورٹ ونگ، بزاں ہمار رپورٹ کہ آئی بابت و من  
ایوک و ہے زانگ ات کہ اے چیر انت و منی وڑس و نہ انت۔

زندہ اے ہمیں ساعت کایت وہے بنی آدم جاوراں قی حق و برت  
نہ کنت و گاماں پشت و بارت، وہے آرا پڑیلہ ونگی بیت، وہے آرا کم  
ارزشت داریں سگران و زیات ارزشت داریں سگرانی دیما یلہ و میگ کہیت،  
وہے جاور پہ گڈ سری سگر و سر بہ بیت، گڑا مردم و را قی پادھکی و چک کنگ  
لوٹنت، اگاں آ قی زندہ بے سائیں دستاں و میگ و آپی گراب و بنگ و مارشت  
و ہواری و چہ ہندات و بنگ کنگ مہ لوٹیت۔

من انجو مارت کہ منی یکیں و ارزشت داریں سگر منی



مہرانت۔ ہاں، اے بچاڑیں جاوڑاں سرچی ء من مارت کہ من پہ وئی تازر کیں ء بے تالہیں دوچ گر ء گوں چٹکس مہر داریں، کہ آرا زندہ لٹ ء کٹ ہم کرتنگ ات ء آئی لالڑکی ء ہم ژرتنگ اتنت، ء ایش کہ من سرچی ء گوں آئی ہمگر گچ اول۔

آروچ ء کلارا میوزیم ء دچار کپت۔ اناں، لوگ ء اناں۔ آیا تولوگ ء را انگت ء لوگے سر پد بئے؟ آیا شینگ ء دیوالانی بان ء را لوگے گٹھے؟ انجیں بانے کہ دوزر گدانی زود انت؟ انجیں بانے کہ اودا تودتی دوستدار ء را چہ بندشی (منمو) چیزاں گیشتر چیر دیگ ء لاچار ہ بئے؟

لوگ، لوگے نہ تنگ ات۔ اودا مانچو مارت کہ مادا بے اجازت ء اٹکاں ء کجام دہدے ء ما گرگ بییں۔ چہ دروازگ ء ڈن ء پادڑ مشاں مارا ترے چیر کپیت۔ ما ہمک دمان ء کسے ء آہگ ء دروازگ ء را سکت ء ٹلک ء گمان ء اٹیں۔ کلارا نوں چہ چیل کوٹس ء بیگ ء پہ کار ء شت ء اٹک ء مارا پہ دمانے ہم وئی در آمدیں لوگ ء دچار کپگ ء واہگ نہ بوت۔ ہے حاترا من چہ وئی ازم کاریں سگتے ء آئی اسٹوڈیو ء کارمرز کنگ ء اجازت کپتگ ات۔ آروچی اود ء چانی اولی گٹیاں منارنگ اتنت۔

اے پیا مادونیں دینو ہراوی ء دملگ ء یک بزریم جھتے ء چیرے یک پراہ ء مزنیں بانی ء اٹیں کہ اودا یوک ء یک کسانیں دیوان جا ہے ات ء یک سک مزنیں بلے چوٹیں تاکے کہ چہ ایشی دراہیں پراگ ء روڑ نامی درا اتنت۔ دیوال ء ٹکھیں بازیں جوڑ کرٹگیں عکسے ء بان ء بے روہ بندی ء یک بے حاجتیں ازم کارے ء واری (مفلسی) ء نیام ء منی آجونی ء مہارکیں مارشت

یک رندے پدا اٹک۔ من دیوان جاہ ء چک پوتوں، ء کاگ، چچ کنوکیں چچ کٹے گھینٹ ء واٹن ء بوتل چچ کرت۔ من پہ وڑدلی ء گوں آجونی ء شرگپ ء اتوں ء یک سرگیں بیگاہ ء شپ ء امیت ء اتوں۔

بلے آزور کہ من ءے نوں نہ مارگا اتوں، آئی بارگوں وئی سرجمیں کرانی ء کلارا چک ء کپتگ ات۔

من ہیرا کھٹک اتوں کہ کلارا چوں بے ترس ء بے پھرنگی بن طبی (فطری) دڑ ء منی بان ء گوں من یونگ۔ بلے نوں کہ دہدے ماپہ کے دہا دکرے ء اسٹوڈیو ء نیں، تہ آکمرنگ۔ بلکن ء چدو گیش : ”اے سکیں بے شرنی یے“ آئی ڈرائینٹ۔

”چے بے شرنی؟“ من جست کرت۔

”کہ مادگرے ء فلیٹ چچ کپتگ۔“

”ایشی حہا بے شرنی چہ کجا اٹک کہ مادگرے ء فلیٹ چچ کپتگ؟“

”پہ ہے حاترا بے شرنی یے“ آئی پنودات۔

”بلے مادگرے چچ کرت ہم نہ کرت۔“

”ہاں“ آئی پنودیان ء ڈرائینٹ، ”بلے چچ کپتگیں فلیٹ ء من انچو مارگاؤں کہ منی کسب ہمیش انت۔“

”اوہ اللہ! چچ کپتگیں فلیٹ ء تودتارا قحکے پرچے مارے؟ قحک تہ گیشتر وئی فلیماں کارمرز کنت۔ چچ کپتگیں ناں ناں...“

بلے عقل ء کک ء اے بے عقلیں مارشت ء را بیگواہ کنگ منی وس ء نہ ات کہ جینی عقلے ء، انچو کہ درست زانتت، بروردات۔ مئے گپ ء جہرچہ

بندرات ء بے تام بوتنت۔

من کلاراء راہا درتیں جبرگشت انت کہ پروفیسر ء گوں من کرتنگ  
انت۔ آدرتیں جبرہم کہ ہندی کینٹی ء دیما یونگ انت ء آرا باور کنائینگ ء  
جہد کرت کہ اگاں ما یکے دوی ء دوست داریں ء یکے دوی ء ہرائی ء پلہ نہ کنیں  
تہ گڈ سرا سوپ منے بیت۔

پہ ساعے کلاراء بے ترپ ء توارات، پدا آئی ڈپہ منی سرا لذات۔

”آیا تو منا چہ اے دوچکرانی سزپ ء کش ات کتنے؟“

من آرا گشت کہ کم ء چہ کم ادار کی ماہہ سگاں۔

”دیت“ کلاراء ڈرائینٹ ”تو قول ء کتنے بے آئی پیلو کنگ ء جہ نہ  
کتنے۔ نوں من چہ دگرے ء ملک ء ہم چہ اودا دراتنگ نہ کنیں، اے حاترا کہ جی  
سبب ء منی نیک نامی پونگ یونگ۔“

من کلاراء راسر جی ء باور کنائینٹ (وٹی من ء) کہ چہ زیور تسکی ء  
معاملہ ء آرا کسانیں تادانے ہم نہ رسیت۔

”من اے جبرہ ہم پوہ نہ بنیں۔“ کلاراء ڈرائینٹ ”کہ تو چمشا کے  
پر چہ بنشتہ نہ کتنے۔ اگاں تو چمشا نک ء بے نویسے تہ ہما دمان ء جاور شر بنت۔“

”نوں جہ نہ بیت“ من ڈرائینٹ، ”اگاں نوں من چمشا نک ء بنشتہ  
بکنیں تہ آدمم شفت کہ من چہ کز دہیر ء گرگ ء چو کرتنگ، ء آگیشت زہر ء پڑ  
بنت۔“

”چو کنگ الٹی انت؟ تو آئی حق ء بنشتہ کن!“

”چوش گوں من نہ بیت، کلاراء آغشا نک پوتاریانی بچکے۔“

”کڑا چہ بیت؟ تو انا گت ء راست گشتے چون بوت نے؟ وہدے  
تو آ پٹکین مرد ء را کشتک ات کہ تا کبند ء شوکار تی کشتکیناں ارزشت نہ  
دینت، اے دروگے نہ ات؟ ء وہدے تو گشت کہ اشی نیت پہ من خراب یونگ،  
آیا اے دروگے نہ ات؟ ء وہدے تو ہیلتا یے ٹائینٹ، آیا دروگے نہ ات؟  
وہدے تو اسٹکس دروگ بست کتنے تہ یک دگ دروگے بنشتہ کنگ ء ساٹرائی  
چمشا کے دیک ء چہ بیت؟ یکیں راہ ہمیش انت کہ جاور شر بنت۔“

”بچار کلاراء“ من ڈرائینٹ، ”تو ہے زانے کہ دروگ، بس دروگے،  
ظاہر ء تو راست نے، بے اے ہم نہ انت۔ من چونیں چیزے ہم ٹائینٹ کنیں،  
کے ء را ہم نادان جوڑ کرت کنیں، یونگیں مسکراہاں کنیں، ء من ایساں دروگ نہ  
مٹیں ء تنیکہ منی زرد منا ملامت کنت۔ اے درتیں دروگ، اگاں جی دشی ء  
رضا گوں ہے نام ء انت، منا اچو پیش کنت چو کہ من استوں۔ اے دروگانی  
ہنگ ء من جہ جیسیں دوتل ء دوپوتی نہ کنیں، چہ ایساں اصل ء راستیاں درشان  
کنتگاؤں۔ بے باز انجیں چیز انت کہ آدانی بابت ء من دروگ بست نہ کنیں،  
آچیز کہ من چہ آواں جہلاگی ء ایر کپنگوں، آدانی بزانت منی دست ء انت، کہ  
منا گوں آباں مہر انت، ء آدانی بابت ء من پڑ مہر (مخلص) اوں۔ چو بوت نہ  
کنت۔ پہ ایسی منامہ گش ہم، من چو کرت نہ کنیں۔“

ما یکے دوی ء جبراں پوہ نہ یونیں۔

بے راستی ء منا کلاراء سک دوست ات ء من وٹی دس ء ہر چیز کنگ ء  
فیصلہ کرت جتکہ آئی گور ء من ملامت کنگ ء جہ پشت نہ کہیت۔ دوی روج ء  
من زیور تسکی ء لوگ بانک ء نام ء ندی بے نویس ات کہ من سبی روج ء

نیروج و سامت دوہ وئی کار گس و آئی ودار و کنیں۔

(۱۲)

وئی تر سنا کیں و ہد و پابندی و ہرائی و زیتور تسکی و لوگ بانک و کھٹکیں  
و ہدا دروازگ نکات ات۔ من دروازگ بچ کرت و آرا تہا آہک و ٹشت۔ نیٹ  
آرا ہم من دیست۔ ہرز بالا دیں جینے ات، سک ہرز، تنک دیم و زرو چکیں نیلیں  
ہم۔ ”وئی کوٹ و کش“ من درایت، و دستانی عجیب سرینکے و گوں وئی دراجیں  
ہرزگیں کوٹ و کش ات کہ چہ سرین و کز و تنک ات و عجیب وڑی و دوچک  
ہونگ ات، یک انجیں کوٹے کہ اللہ بزانت پر چہ ایشی گندگ و گوں کہنیں و  
مزیں کوٹ و (گریٹ کوٹ) خیال اعلک۔

من زوت ارش کنگ و حق و نہ اتوں پیرامن چارگ لویت کہ آہے  
کنت۔ و ہدے زیتور تسکی و لوگ بانک ٹشت نہ من اد و اد و گپ بگپ کرت و  
آرا چہ جہر کنگ و سکین دات۔

”مسٹر کھما“ آئی گوں نرمی و زہر گرگ و ابید درایت۔ تو زانے من  
ترا چہا گندگ لویت۔ منی لوگ وادہ و ترامدام وئی کسب و بلدکار و باکر داریں  
مروے و جہت و شرف دانگ۔ ہک چیز پتی ہم شاتک و ایرات و تو  
چہ شاتک نویسگ نہ لوٹ ات۔ منی لوگ وادہ و پڑیں سے سال و اے بشتانک  
نویس انگ۔ آئی چہ تو گیشتر جہا لیں زندے گوازیٹنگ۔ آ استادے ات،  
ہر روج چہ پراگ و بیست میل و در شگ و اتنگ ات۔ گوسفگیں سال و من  
آرا لاچار کرت کہ اے نوکری و یلہ بہ دنت منکہ آسرجی و پٹ و پول و شوباز

کاری و نیمکا دلگوش دات بکنت۔

”آ کارے و سران انت؟ من بخت کرت۔

”ایاں...“

”گرا آئی گذران چون بیت؟“

”سندیکت و من گیشتر منحت و اوں۔ کھما اے پٹ و پول منی لوگ وادہ  
و دل و ہدوی انت۔ دریکے تو بزانتیں کہ آئی یک یک چیزے چون و تنگ۔  
دریکے تو بزانتیں کہ آئی چنکس تاک چنکس رندا نویس انگ۔ آدمام ٹشیت  
کہ راست و حقیں پٹ و پولکار ہما انت کہ سے صد تاک بہ نوہ سیت و ہی تاکاں  
ابید آدگراں بہ دزیت و دوز بہ دنت۔ و ہدا چہ ہر چیز و گیش اے زال باور کن  
کھما، من وئی لوگ وادہ و شری و زانیں من زانیں، آچوش نہ کنت گرا آ زال و  
آئی سرا بہتام پرچے جت؟ منی دل نہ منیت۔ منی وادہ انت کہ آ منی و منی  
لوگ وادہ و دیم اے جہر بہ کنت۔ من جنین آدمائیں زانیں، بگندے آرا تو بے  
کساس دوست وے و تو آئی خیال و نہ دارے۔ بگندے آتی جہا حسد و کینک  
و جوزہ و چست کنگ لویت۔ بے منی جہر باور کن، منی لوگ وادہ چچ چوش کرت  
نہ کنت۔“

من آئی گپاں گوشدارگ و اتوں و اناگت و گوں من عجب بوت ا  
من چہ اے مارشت و بیگانہ بوتوں کہ اے ہما جنین آدم انت کہ ایشی سبب و من  
یونیورسٹی و یلہ و بیگ و اوں، و ہمیشی سبب و من و کلارا چہ یکے دکر و دکران آل، و  
ہمیشی سبب و منی اسٹکس روج گوں جہا لاں کوزگ و انت، اے واقعہ و گوں  
ایشی تعلق، کہ چہ ایشی ماہر دکاں وئی وئی غم و گڈتی نیں کردار ٹانیت، اناگت و



مہم، اتفاقی و حادثاتی معلوم ہوت، انچوھک پہ ایشی ماہر دو بے قصوراں۔

ایک دم ء من پوہ بوتوں کہ اے یوک ء چمانی رہینگ ات کہ ما  
واقعہائی اسپ ء سوار آرا وئی راہ ء پڑیناں۔ راستی ایش انت کہ اے ہنکی  
مئے قصہ نہ انت، بلکن ء چہ دگہ جاہے، چہ درء، مئے سرا لگ بہت؛ اے قچ پیا  
مارا پٹیش نہ وارنت؛ اے کہ ہماراہ ء بہ گرنٹ پہ ایشی مارا قصور وار کنگ نہ بیت۔  
آمارا گول دتا بال دینت۔ پہچیکہ آدگرانی دستان انت؛ ناں، منی ٹشگ ء مراد  
چہ فطرت ء بالائیں (ماورائے فطرت) واک ء اختیاراں نہ انت، بلکن ء بنی  
آدی واک ء اختیار ء انت، ہمارو دمانی واک کہ ہوار بوگ ء ابید ہم چہ یکے  
دومی ء در آمدینت۔

وہدے من زیتور تسکی ء لوگ بانک ء چمانی تھا چارت نہ من انچو مارت  
کہ گٹھے اے ہم منی سرء پرانی آسرء نہ گندگ ء اتنت، چوش کہ اے ہم قچ  
گندگ ء نہ انت چو کہ اے یوک ء آئی دیم ء ہوڑ ناگ ء انت؛ آئی دیم ء یوک  
ء لچنگ انت۔

”ہوت کنت تو راست گٹھے ہانگ“ من صلح کنگ ء وڑا وڑائینت،  
بگندے منی دوست ء راست نہ گٹھک، بلے تو زانے کہ اگاں مردیں آدے ء  
جنین ء حسد ء کینگ ء جوڑہ ودی بہ بیت نہ چے بیت۔۔۔ من آئی جبر باد کرتنت  
ء آئی کسور ء ہار ء منا گول ورت چو گول کسے ء ہم بوت کنت۔

”ہاں ائم ء“ آئی وڑائینت، اے پڈر بوت کہ آئی دل ء سرء مزین  
بار دور اٹک ”جوان انت کہ تووت اے جبر ء مارگائے۔ مارا ترس ات کہ تو  
آزال ء جبراں بادرمہ کنتے اے زال ء منی لوگ واجہ ء بھیں زند ء نیک نامیان ء

پولنگ کرت کنت۔ من ایشی اخلاقی اثرانی جبر ء نہ اول، بلے منی لوگ واجہ منی  
لیکہانی سوگند ء وارنت۔ شوکاراں آرا بادر کناہینگ ات کہ ہر گئی تہی نبشتہ ء سرا  
انت۔ منی لوگ واجہ سک ایش انت کہ اگاں آئی اے نبشتا نک چاپ بہ بیت  
نہ آخر کہ آرا ساکسی ہاسکے مننگ بیت۔ من چہ تو بخت گرگ لوٹیں کہ نوں ہر چیز  
چک بوگ، آیا تو پہ آئی ہمھا کئے نویسنے؟ آیا تو ایثرا زوت نویسنے؟“

نوں ہما ساعت اتک کہ من وئی ہیر گیت کرت ء وئی زہر ء را ایرماو  
کرت کت، بلے شک اے ساعتال منا زہر نیاہگ ء ات، ء وہدے من  
زیتور تسکی ء لوگ بانک ء را پٹودات، ایوک ء پریشی کہ چک ء راہ ء در بند  
انتنت۔ ”بانک ہمھا نک ء نویسگ ء یک جیڑ ہے است انت۔ من قی دیما  
مٹیں کہ اے درست پر چہ بوت انت۔ من مردمانی دیما نہ وٹیں جبر ٹشگ ء  
دوست نہ داریں، اے منی نزدی انت۔ من چہ زیتور تسکی ء دتارا ورت چیردات  
ء منی خیال ات کہ آدت سر پد بیت کہ من چو پر چا کنگاؤں۔ آئی نبشتا نک سک  
نزدور انت۔ آئی قچ ہمیں ساکسی قدر ء مولے نیست۔ آیا منی جبر ترا بادر بوگ ء  
انت؟“

”اے جبر ء سرا بادر کنگ پہ من گران انت۔ ناں، من قی جبراں بادر  
کرت نہ کنیں“ زیتور تسکی ء لوگ بانک ء وڑائینت۔

”ارزشت داریں جبر ایش انت کہ اے نبشتا نک اصلے (اور بچل) نہ  
انت، کسے سر پد بوگ ء جہد ء کن، پٹ ء پولکار ء کار ایش انت کہ آنوکیں  
آسرے دیما بیاریت، پول کار آجبراں اھل کرت نہ کنت کہ آہاں ما پھیرا  
زاناں، کہ دگراں پھیرا نبشتہ کرتگ انت۔“



”مئی لوگ واجہہ کسی لہل نہ کرتگ۔“

”بانک، تو اہم ء آ نبھتا نک ونگ...“ من کہاں دیما برگ ء ولما نک اتوں کہ زیتور تسکی ء لوگ بانک ء مئی جبر پردشت ”نناں، من نہ ونگ۔“ من حیران بوتوں۔ ”گڑا تو بوان ء بچارے۔“

”من ءے دیست نہ کنیں“ زیتور تسکی ء لوگ بانک ء ڈرائینٹ۔ ”من یوک ء روژنائی ء ساہگاں دیست کنیں، مئی چم خراب انت منا بچ سال انت کہ من یک سطرے ہم نہ ونگ، بلے منا اے زانگ ء کہ مئی لوگ واجہ ایمانداریں مردے یا نہ انت، بچ وانگ ء حاجت نہ انت۔ اے جبر دگہ ڈرے ء ہم بجاہ آرگ بیت۔ من آرا زائیں، چو کہ مات وتی چکاں زانت، من آئی بابت ء ہک وڑیں جبراں زائیں، ء من سرپردوں کہ آہرچی بہ کنت، گوں ایمانداری ء کنت۔“

مئی جاور فلگیک تر بوتنت۔ من زیتور تسکی ء لوگ بانک ء رامیچ چک، چچیر کا ء میچک ء ہما سطر اشکنا نینت انت کہ آوانی لیکہ زیتور تسکی ء وتی نبھتا نک ء دیما آرنگ انت۔ اے پہ کزدکنگ نہ بوتگ ات بلکن ء ازم ء اے بلد کاریں مردمانی لیکہ ء خیال زیتور تسکی ء پہ نیاز مندی ء سیک ء شرف دیگ ء جہت ء دیما آرنگ انت۔ بلے کجام مردے اے سطرانی دیم پہ دیکی ء، آسانی ء پوہ بیت کہ سنگینیں علمی تا کہندے زیتور تسکی ء نبھتا نک ء چاپ نہ کنت۔

من نہ زانت کہ مئی کھینکین حیران ء بانک چنکس وگوش ء گوں گوشداشت ء آہاں پوہ ء سرپرد بوت؛ آپہ ماجزی کرسی ء سرا ٹوٹگ انت، چو ہما سپاہی ء کہ آرا معلوم بہ بیت کہ آرا وتی سنگر بچ یلہ دنگی نہ انت۔ اے کار ء مارا

کساس نیم کلاک گوست۔ زیتور تسکی ء لوگ بانک چہ کرسی ء پادانک، وتی سلہیں چم ءے مناسک کرت انت ء گوں نزدیکیں توارے ء چہ من بھلی ءے لوٹ، بلے من زانت کہ وتی لوگ واجہ ء سرا آئی اوست منگیگ ء است انت، ء مئی دلیل کہ پہ آئی حاترا نہ کھنکین ء پوہ بونگی نہ انت، دست و بنگ نہ کنگ ء ابید دگہ کس ء تصور وار نہ زانت۔ آئی ء وتی فوجیائی وڑیں باران کوٹ (برساتی) گور ء کرت ء من زانت کہ اے زال بدن ء ارواح ء رد ء سپاہی یے، یک پڑمرنگ ء وقاداریں سپاہی یے، چہ لانگ مارچاں دم برنگیں سپاہی، انجیں سپاہی یے کہ حکم ء بچ بزانت ء بچ مزانت آئی سرا عمل بکنت، انجیں سپاہی یے کہ بے سوب بوہگ ء ابید وتی شان (وقار) ء کاری ء منبلیت۔

آئی روگ ء رند آئی دم برگ، آئی وقاداری ء پڑمرنگی ء کسانیں بھرے مئی کارگس ء پشت کپت۔ من اناگت ء وتارا ء وتی ڈٹھ ء ویلان ء شموشت۔ اے ساعت ء آ ڈٹھے ء کہ منا مانر پنگ ات، آگیشتر پھک ات پرچیکہ آئی سرہنگ مئی وتی جند ء جہاناں بلکن ء ڈن ء باز دور است ات۔

(۱۳)

”گڑا نوں ترا، چہ بچ عتیں جبرے ء لہر زگ بونگی نہ انت“ من ڈالماشین ء وائن ء وکان ء کلاراء را زیتور تسکی ء لوگ بانک ء گوں وتی گند ء تند ء احوالاں دیان ء غشت۔

”منا ء چونا بچ جبر ء ترس نیست“ کلاراء گوں انجیں بھیہ ء اعتمادے ء غشت کہ من حیران بوتوں۔

آثار

107

ڈاکٹر عبدالصبور بلوچ

”چے مطلب انت بچ جبرء حرس نیست؟ من و پتی حاترا گوں  
زیور تسکی و لوگ بانک و ملاقات کرتگ،“

”تو جوان کرتے کہ گوں آئی دچار کہتے پرچیکہ تو گوں آہاں ہرجی  
کرت، آزورا کی پے ات۔ ڈاکٹر کلوسک و کشک انت کہ ہک ہمیں ہم  
زہنیں مردے بہ بیت، تھی اے تب و سر پد بوگ پے آئی گران انت۔“

”تو کلوسک کدی دیست؟“

”من دیستگ“ کلارا و ڈرائینت۔

”تو آرا درتیں جبر گشتت؟“

”پرچہ؟ زانہ اے چیر دنگی جبر انت؟ نوں من زانیں کہ تو اصل و  
چے پے ے۔“

”اول“

”حرا بوکشیں؟“

”ہو، الم و۔“

”چہ دنیا و میزاریں یک عایش و سنوئی مردے ے۔“

”اے ہم کلوسک و کشک ات۔“

”کلوسک و پرچہ؟ تھی خیال و من اے جبر و دت سر پد بوت نہ کنیں؟

اصل و تھی خیال و منی تھا ایکس سچ و بود نیست کہ تھی بابت و من دت چیزے  
بوکشیں تو مردمان و مہار کنگ و برگ لوٹے۔ تو گوں زیور تسکی و چمشانک  
نویسگ و قول کرتگ ات۔“

”من گوں آئی بچ ہمیں قولے نہ کرتگ ات۔“

آثار

108

ڈاکٹر عبدالصبور بلوچ

”اے نہ یک گتے بوت۔ پدا تو منا روزگار دیانینگ و قول کرتگ  
ات۔ تو منا پزیتور تسکی و یک نیمونے و جہت و کار مرز کرت و زیور تسکی و راپہ  
من بے انکس بزان کہ منا روزگارے رسیت۔“

”کلوسک تھی کار و کنت“ من پچون و ڈرائینت۔

”چہ تو ناں۔ تو دتی ہمنکس چیز رہن کرتگ انت و تو نہ زانے ہم کہ تو  
چے پے بیادانگ۔“

”و تو زانے؟“

”ہو۔ یونیورسٹی تھی منگ نامہ و لوک نہ کنت، و اگاں ترا گیلری و  
کلرکی کارے بہ رسیت نہ تھی بہت شرانت۔ بے تو بزان کہ اے درست تھی دتی  
ردیانی آسرانت۔ اگاں اجازت بہ بیت، ترا سوچے بہ دیکیں:

دیترا ہرجی کنتے مدام پے ایمانداری بکن و چیر دروگ مہ بند پرچیکہ  
جنین آدم دروگ بندیں مردیں آدم و شرف ندنت۔“

آپادانگ اوشتات، گوں من دمت و دروت بوت (اے کشک ات  
کہ گڈی رندانہ) ویم ے ماترینت برگشت و طرت۔

کے دیر و رند من خیال کرت (بے شک منی چاریں نیمکاں ملوری و  
بے ترب و توارے ات) کہ منی قصہ اصل و دردناک نہ بلکن و دس آسریں  
قشہانی جہا ے کنگ بیت۔ و ہے گمان و منا کتیں تسلا دات۔

## موتیل و جنورام

گابریل گارسیا مارکیز

☆

8 مارچ 1928ء جنوبی امریکہ و ڈیو کولمبیا و ڈیگ آرکانا و دی بوٹیکس

اے عزن بالادیں لیزانت، تاکار و واقع کار و فکشن و تک و مزین نامے در  
آورنگ۔ گابریل گارسیا مارکیز و ساچشت بازی زبانان ترینک بوٹیک انت۔  
بلوچی لیزانک ہم وئی فکشن و بندائی سفر و چاے کوہ بالادیں نبشتہ کار و ساچشتاں  
آشنا انت۔

گابریل گارسیا مارکیز و اے آزمانک ماحتاک ادب لطیف، لاہور و

چل و ہشتی پوش و ہفت و ہشتی تاک (۱۹۸۲) (خاصیں تاک) و چھاپ  
بوٹیک۔ اے آزمانک اردو و فاروق حسن و ”موتیل کی بیوہ“ و نام و رجیننگ۔

○

موتیل و مرگ و آئی لوگ بانک و ابید گش و ہر کسی دم بالا آتک،  
بلے ہک مردم و راے جبر و باوری و مزین و دے لگت کہ پکا موتیل مرنگ؟  
بازین و گرمی و چہ تپتگیں بان و تھا، زعفران رنگیں تابوت و لین و چادر و  
سرجہانی کمک و چو کوٹک و ایر آئی جون و چارگ و رند ہم آئی مرگ باور نہ  
کرت۔ آئی ریش صاف صاف و ساٹک ات انت و اسپتیں پوشاک و پوست و  
بوٹاں گوں آچو جانسلامت و ڈو و زندگی دراکنگ و ات کہ چد و پیسر چو نہ  
بوٹیک ات۔ چہ قیر و کسارت و تابوت و ایریں اے مردم ہا سلیجے موتیل ات  
کہ ہک یک شنبہ و گرجا و سہب و ہشت بچ و چہ ”ماس“ و ساڑی ات، بس  
ہے و دہ و اسپ و چابک و بدل و آئی دست و صلیبے ات۔ آئی خاندانی  
قبرستان و آرا قبر کنگ و پد مردماں باور بوت کہ آہی و نہ انت۔ پکا اے کوڑیں  
امروزے پلہ دانگ۔

آرا قبر کنگ و پد آئی لوگ بانک و را ابید ہر کس اجکے ات کہ آوت  
چوں مرگ۔ ہک مردم و گمان ات کہ سگرے و تھا چیریں مردے و تیرانی آماج  
بیت۔ آئی زال یوک و پک ات کہ موتیل چہ پیری و، وئی نپاد و گندالانی سرا،  
منوگری و پد، چو مرچیں عہد و بک و بزرگے و مرگ و آماج بیت۔ کے باز  
تفاوت و گوں آئی و اب کی بوت۔ موتیل و وئی چنڈ دکیں بستر و سرا، دو اگست  
1951ء نیر وچ و دوچ و وفات کرت۔ آئی مرگ و سہب ناگت و زہر گرگ و  
ہوم و آہک ات۔ ڈاکٹر و چہ اے قیں جادواں پھریزگ و پنت آرا پھیرا  
دانگ ات۔ آئی لوگ بانک و گمان ات کہ آئی جنازہ و را کوپک دیگ و  
سرجیں چنگ و مردم کا انت و آوانی آرنگیں پٹاں لوگ نہ داریت، بلے تنے

وہدی یوک ء آئی خاندان ء لہتیں مردم ء موہیل ء دینی ہکاریں باسک جنازہ ء  
 ہمراہ ات انت ء چہ آئی قبر ء پٹانی چادر یوک ء ہمیش ات انت کہ میوہیل کیٹی  
 والہاں دیم دانگ ات انت۔ موہیل ء چہ کہ جرمنی ء کونسل ء آگدہ ء سرات ء  
 دوجنیک کہ پیرس ء ات انت آہاں سہ سہ تاکد یمانی تار دیم دانگ ات کہ چہ  
 ایشاں ہے پدرات کہ کٹاں تار جاہ ء اوشتانگ ء تار جاہ ء گیشیں مسان ء کارمرز  
 کرتنگ ء اے تاران ء سیاہ کرتنگ ء ایش کہ آہاں گلدسری سطرانی رود بند دیگ ء  
 پیرس باریں چہ نکس فارم درنگ ء دور دانگ ء بیست بیست ڈالر ء سیاہگ  
 نزارنگ۔ چہ ایشاں یکے ء ہم آہگ ء مسام نہ کرتنگ۔ اے شپ ء شست ء دو  
 سال ء عمر ء سرجہ ء سراسرہ ایر کرتنگ ء گوں، چہ آئی ء گریوان ء کہ آئی ء چہ آئی دشی  
 شستانگ، موہیل ء جنوزام ء اولی رند ء لموری ء بیچاڑی ء تام چشت۔ ”من پہ  
 مدای لوگ ء بند نیں“ آ فکر ء ات۔ منی چکاں وتی من ء منام وتی پت ء ہمرانی ء  
 قبر کرتنگ۔ من اے جہان ء ہابت ء دگر زانگ نہ لوئیں۔

سنگ ء شرک داریں جنوزام نازرک ء دس اندام ء دل پھکیں زالے  
 ات۔ آئی مات ء پت ء آئی آروس بیست سال ء عمر ء گوں ہما پیری مرد ء کرتنگ  
 ات کہ آراسی فٹ ء دوری ء چہ گندگ ء اجازت ات۔ جہان ء راستیاں گوں  
 جزگ ء موہ ء موقع آرا بہہ نہ رستگ ات۔ وتی لوگ واجہ ء مرگ ء سبی روج ء  
 آرا وتارا کہنگ ء مارشت ودی بوت بے وتی زندہ را پہ دیے ء پڑینگ ء آئی  
 نزانت کہ چہ بہ کنت۔ آرا وتی زندہ نوک سرا بکچ کنگی ات۔

بازیں پاہک نہ یوگیں گہاں چہ کہ گوں موہیل ء قبر ء کل بوت انت،  
 یکے لوگ ء ایریں تجوری ء چہ کرتنگ ء وڑ ء ہم ہم است ات۔ دنگ ء منیر ء

تجوری ء راہچ کرتنگ ء ڈبہ وتی سرازرت۔ آئی حکم دات کہ ایرشا لوگ ء دیرا ایر  
 کرتنگ بہ بیت ء دوسپای ایشی کبل ء تیر باری بہ کنت۔ موہیل ء جنوزام بھیں  
 سبب ء وتی واب ء ہان ء چہنگانی تیرانی سبک سہکیں توارا اہلنگ ء ات۔  
 ”چہ بوہگ ء انت“ آئی فکر کرت۔ من چہ پنج سال ء پاکیں رب ء درہ  
 ہے دعاء لونگاؤں کہ ہلک ء تیرانی توار بند بہ بیت ء مرچی منی لوگ ء تیرانی توار  
 انت، ء چہ اے تیراں من مردمانی شکر ء منت ء ہم بہ کریں۔

اے روج ء موہیل ء جنوزام وتی کلیں مارشت ء واکان ء ہوار گہان ء  
 مرگ ء را پہ وتا راضی کرتنگ ء ات، بے آہے سوب بوت۔ وہدے آدسپگ ء  
 ات نہ لوگ ء دیرا یک فرندیں تراکے ء سرجمیں لوگ جسکیست۔ بارود ء گوں  
 تجوری ء کبل پروہگ بوتگ ات۔ موہیل ء جنوزام ء آہ سردے کش ات۔  
 اکتوبر ء ماہ ہورہ ہرگ ء چہ ء تین ء سبب ء دراج کشان ات۔

موہیل ء جنوزام بے کسائیں دولت ء ملک ء امید بھکیں جاورانی  
 آماج بے سر ء پڑینگے ء چک بوہگ ء وتی زندہ را گاریں دگے ء سرسر جنان ء  
 مارگ ء ات۔ خاندان ء یک کوہن ء جہد کنوکیں دوست کار مائیکل ء ملک ء  
 میراث ء نظام وتی دست ء زرتنگ ات۔ وہدے موہیل ء جنوزام گوں اے  
 جہلیں راستی ء دیم پہ دیم بوت کہ آئی لوگ واجہ نوں اے امروز ء نہ انت آوت  
 وتی لوگ ء چار ء تپاس ء چہ وتی واب ء ہان ء دراتنگ۔ لوگ ء ایریں کلیں پیش  
 دار ء نمائشی چیز آئی ء کش ات ء دور دات انت۔ دیوال ء در بھکیں حدامری ء  
 کلیں عکسانی چپ ء چاگرد ء پری رہنے بست۔ حدامری ء مرگ ء دوماء ء رند  
 آرا دشتاں گوں ناخن ء پاچک ء نوکیں مادے جان ء کپت۔ یک روپے



وہدے تادیراں گریوگ ء آئی جم سہر ء گوات گپنگ ات انت، آئی مارت کہ کارمائیکل گوں بچیں چتر ء لوگ ء پترگ ء انت۔ ”کارمائیکل چتر ء بند کن“ آئی درائینت۔ ”اے لوگ ء پیسر ء بدبختی کم انت کہ توں گوں بچیں چتر ء جہا کائے؟“ کارمائیکل ء چتر بست یک کرے ء ایر کرت۔

کارمائیکل پیر مردیں سیاہ پوستے (Nigro) ات کہ آئی پوست مدام ترپ ات۔ آرام مدام آہتیں بچ پر ات ء آئی بوٹانی بوستان ء دیم ء نیگ ء گوں چاقو ء تل کرنگ ات کہ آئی پاد ء لنگکانی بوکانی گوات کرگ ء چہ آجبال مرہ بیت۔

”یوک ء پھیل دیک چتر بچ کرنگ ات“ آئی پتو دات۔ وئی لوگواہ ء مرگ ء پدا آئی ادلی رند ء لوگ ء در بچ کرنگ ات۔

”پیسر ء اٹکیں بے تالکی، ء اے ساریں موسم!“ آئی گوں دتاناں ناخن پاچان ء درائینت۔ ”چو گش ءے اے سورس نہ کنت۔“

”مروچی یا ہاند، اے جہر نہ برنت۔ دوشی، منی پادانی بوکانی درد ء منا آرام ء صیشک۔“ سیاہ پوست ء درائینت۔

موسم ء بابت ء آ کارمائیکل ء پادانی گوات کرگ ء پیش کشی ء منوک ات۔ آئی چہ درد ء دن ء ابیتکیں چار راہ ء نیگ ء چار ات ء ہما بے تواریں لوکان ء کہ آدانی دروازگ ہوزے موتیل ء جنازہ ء گندگ ء شک ات انت۔ گوں دتاناں ناخن ء پاچک ء عادت ء چہ، وئی بے کسائیں زمیناں چہ ء وئی لوگ واجہ ء شک ء آرارستکیں اکدہ ء ذمہ داریاں چہ، کہ آج پوہ بوہک ء نہ ات۔ آنا امیت انت۔

”اے جہان ء سرجمیں راہبند رد انت“ گینسار نے کشت ء آئی درائینت۔

آئی لوگ ء اٹکیں مہمان، چہ بازیاں حلتاں آرا گنوک سر پد بوہک ء ات انت، بے آئی ذہن چد ء پیسر چتر چو چکی ء مارگ ء حد ء سر نہ بوہک ات۔ وئی ہلک ء سیاسی زوراکی ء خون رچی ء چہ پیش برے برے اکتوبر ء سہاں آدنی درد ء دیما نشت ء چہ مرگیتانی ارواحانی حاترا دما بے لوٹ ات ء فکر کرت کہ اکاں مزن شائیں رب ء یک شنبہ آرام مہ کرتیں نہ بگندے آئی جہان ء راشتریں عیہ ء سرجم کرنگ ات۔ ”آئی بایدیں یک شنبہ ء روج جہان ء کسان مزینں ردی ء بے رود بندیان ء گہتر کنگ ء بگوازیتیں۔“ آئی درائینت ات۔ ”چہ بوہک ات، پدا آئی تاابد آرام کرتیں“ وئی لوگ واجہ ء مرگ ء پد گوں آئی اے عیہیں جہاریں کمرانی حاترا ٹھکیں دلیل است ات۔

جہا زمانہ ء کہ دلہر دشی ء بے استی موتیل ء جنورام ء راچو دردک ء درگ ء ات انت۔ کارمائیکل بکوکیں لایج ء رکینگ ء وسیں جہداں گلائیش ات۔ ملکیت ء میراث ء کار ء بار ء راہ ء راہبند سک بے گوم بوہک ات انت۔ گوں زور وٹ ء پل ء ڈمگ ء سرجمیں بے ء شر ء واحد موتیل ات۔ آئی بیم ء چہ آجو بوہک ء رند درتیں ہلک آرا ہر کرگ ء واہگ دارات۔ پٹکانی پٹک آئی دکان ء یک گرا کے ہم نہ پترت۔ لوگ ء دیما مزن مزینں رزانانی جہا ایریں شیر جکش، پیگ ء ٹنگ ایری ء حراب بوت انت۔ بان ء جہاریں الماریانی جہا ایریں پنیر کرم کپت انت۔ ہوزے موتیل برگ ء روڑنائی ء سنگ مرمر ء قبر ء پریشکانی ہانزلانی تل ء نوں وئی گوسنگیں شش سالانی زوراکی ء لٹ ء پل ء حساب ء

دیگ ء ات۔ آ زمانہ ء زور آوری (ڈکٹیٹر شپ) کچھ نکتیں اولیٰ منیر کہ اے  
 حند ء اتک ہوزے موتیل وئی عمر ء نیم چہر چڑی (انڈروئیر) ء جہاد وئی برج ء ہکی  
 ء دیما ننگ ء گوازیٹنگ ات۔ آہک وڑیں حاکمانی محتاطیں وادار ء منوک  
 ات۔ یک زملہ ء مردمانی چماں آئی بہت ء تالہ سک شرأت ء وئی قول ء سرا  
 اوشو کیں مردے زانگ بوٹنگ ات۔ چو کہ یک رندے آئی کلیں مردمانی دیما  
 جار پریشنگ ات کہ اگاں آ صورتی (لاٹری) ء ہکثیت تہ آ گرجا ء سینٹ جوزف  
 ء مزن قدیں مجسمے منڈینیت۔ اے جار ء دوپٹنگ ء رند وہدے آرامیں زرے  
 دست کہت تہ آئی وئی قول موک انگ ات۔ اولیٰ رندا مردماں جہار وچ ء آئی  
 پاداں بوٹ دیٹنگ ات وہدے نوکیں منیر کہ بدخصلت ء زور اکیں پولیس سارجنٹ  
 ات ہلک ء اٹنگ ات۔ نوکیں منیر ء اولیٰ کارایش ات کہ حاکمانی بابت ء بدگمانی  
 داروکان ء محنت ء بہ ڈلیت۔ ہوزے موتیل منیر ء چاروگ (مخبر) جوڑ بوت ء  
 وئی زندے بدلیت۔ تا آ وہدے ہوزے موتیل یک عالمیں ء چٹکیں، جان پڑیں  
 پیاری یے ات۔ کہ آئی تب ء مارشت ء چہ کسے تاوان بار نہ بوٹنگ۔ چاروگ  
 بوٹک ء پد آئی اولیٰ کارایش کرت کہ وئی دڑ منے امیر ء غریبانی دونکاں بہر کرت  
 انت، غریبان ء ہلک ء چار راہ ء تیرانی آماچے کرت ء امیران ء چہ ہلک ء دراں  
 ڈیوہ بوٹک ء بیست ء چار کلاک ء موکلے دات۔ خون رہتی ء کار ء سرجم کنگ ء  
 حاترا موتیل کچھیں روج ء گوں منیر ء وئی کسانیں دم بند کنوکیں بان ء بند ات ء  
 آئی لوگ بانک ہلک ء مردگاں پہ دعائے خیر ء زرگٹ ات۔ وہدے منیر چہ آئی  
 لوگ ء ڈن ء در اتک تہ آ وئی مرد ء دیما اوشنات۔ ”اے مرد کشفدھے“ منیر ء  
 بابت ء گوٹنگ اتے۔ ”وئی سلام ء دعا ء بجاہ آروکی ء کار بند ء چہ حکومت ء ملک ء

اے مرد ء چہ ادا کشائیں۔ اے ادا کس ء زندگ ء تنیلیت۔“  
 ہوزے موتیل کہ ہے روچاں سک زرگٹ ات وئی لوگ بانک ء  
 نیمگ ء نہ چاران ء درائیننگ اتے۔ ”بے قویں جبر مکن“ اصل ء موتیل ء کار  
 غریبان ء کٹنگ ء ڈلگ ء نہ ات ہلکن ء چہ ڈلگ ء امیران ء کٹنگ ات۔ پیٹنگ  
 وہدے منیر ء پولیس ء ہستو مندانی دروازگان ء تیر باری کرت ء آوان ء در آہک  
 ء حاترا بیست ء چار کلاک دات تہ ہوزے موتیل ء آوانی مال ء ملک، آوانی  
 پس ء رنگ ء آوانی مڈی ء میراث وئی رضا ء کیشینگٹیں جہاداں چہ آواں بہا  
 زرت انت۔

آئی لوگ بانک ء گوں آئی درائینت ”اے تو چہ کنگائے؟۔ تو  
 مردمانی سرا احسان کرتیں تنکہ آدگہ جاگے کون ء مہ مرانت، تو وت کون ء  
 آماج بے ء چہ اشاں کسے تی فکر ء منت ء ہم نہ گپت“ ہوزے موتیل کہ ہے  
 روچاں پہ بچکند گے ء ہم گوں آئی وہدنیست ات، آئی سرا زہر گپت ء درامیختے۔  
 ”تو بورچی ء برو ء وئی کار ء بکن، منی مغزاں آپ مکن۔“ اے گاماں جاوریانی  
 گیشواری ء سالے ء تھا چہ ہلک ء حاکمانی نہ منوک بلاس بوٹنگ ات انت ء  
 ہوزے موتیل آہند ء آباد ء سیر ء داک دار ترین مردم جوڑ بوٹنگ ات۔ آئی وئی  
 جنگان ء پیرس ء دیم دات ء بچک ء راجرمی ء کونسل ء نوکری دیانیت ء وئی وہدے  
 را وئی میراث ء ملک ء گیش کنگ ء گوازیٹان بوت بے ناجاہ ء جمع کرنگیں وئی  
 بے کسانیں ہستی ء وشیان پہ آراکشش سال ہم نصیب نہ بوت۔

حدا مرزی ء مرگ ء اولیٰ سال روج ء رند آئی جنوزام ء لوگ ء پدیا لکانی  
 سرا ہما وہدے پاد برمشے بوت کہ کسے بدیں حالے آورت۔ اے ہمیں مردم گیشتر

بیگاہ و شپ و انگ انت۔ ”یک رندے پدا انگ بوتان“ آہاں گوشت ”ڈی آہاں پنجاہ گوسک پل ات ونگ انت“ وئی چٹو دکیں کرسی و نہ سران و موہیل و جنوزام وئی دنٹان گوں ناخناں پاچان ات و چہ جہان و دلہروش و نہ دوش بوت۔ ”اے بے فکر میں مردمانی دنگ انت، تنگی و قبر و حق جسم سرود نہ بوتگ و اے مردماں وئی دیم ترینگ۔“

لوگ و آئی گندوک و کس نہ انگ۔ آروچاں کہ مہور یک شل و گواران ات یوک و یک بنی آدمے آئی لوگ و روآ کرنگ ات و آکار مائیکل ات و آدمام گوں بچیں چتر و لوگ و پترنگ ات۔ پیا و جاور گہتر نہ بوگ و ات انت۔ کار مائیکل و ہوزے موہیل و بچ و راہاریں چٹنکس نمدی نویس انگ ات۔ آئی آرا سلاہ وانگ ات کہ اکاں آہلک و بنیت و پیار و کاراں وئی دستاں بہ زوریت نہ جاور گہتر بوت کنت۔ آئی و آئی ماس و تب و حراب بوگ و بابت و ہم نویس انگ ات، بے موہیل و بچ و نیمگ و پٹو و پناہگ و برے بہانے انگ ات۔ گڈسرا آئی بچ و نویس انگ کہ آپہ آہگ و لہرزگ انت و ترسیت۔ آرا بادرات کہ کس نہ کسے آرا تیرانی آماج کنت۔ نوں کار مائیکل و جنوزام و کراشت و من ات کہ آئی مالی جاور تباہ بوتگ۔

”بے گہتر انت“ آئی پندوات ”من چہ مسک و پیراں ہزاروں حق دل ہرجی لوہیت پہوت بہ زور و منابل کہ پہ آرام بہ مرین“ چہ پد جنوزام و گوں جہان و سیاہی ہمنکس منت کہ آئی ہمک ماہ و گڈسرا وئی جنکان و نمدی بے نویس ات۔ ”اے سکین منوسیں، سنککین و سارتیں ہندے“ آئی آہاں و نویس ات ”شما پہ مدای ہودا بہ نندات و منی بابت و فکر کن ات۔ منا پہ جہرہ قرار رسیت

کہ شما اودا ویش ات۔“ آئی جنکان وئی وئی باری و نمدی نویس ات۔ آوانی نمدی مدام چہ ویشاں سررتچ ات انت و پدرات کہ آہاں اے نمدی گرم و روژنائیں جاگہاں نویس انگ انت۔ آوانی نمدیانی عبارتوں چہ انچو پدرات کہ دوئیں جنک ہر دیں نند انت و فکر کن انت نہ آہاں کر و گور و آدیکان چہ وئی عکس گندگ و کانت۔ آہاں و ہم ڈیجہ و داتر کنگ و بچ و دیں واپگ نیست ات۔ دودمان (تہذیب) یوک و ہدا است“ آہاں وئی مات و را نویس انگ ات۔ ”اودا حق ڈیجہ و جاور پہ ماشر نہ انت۔ اے ہمیں زوراکیں ڈیجہ و کس نشت نہ کنت کہ اودا سیاسی سماں مردمان و کشک بہ بیت۔“ اے نمدیانی وانگ و موہیل و جنوزام و راتا ہیر و وشی و مارشے بوتگ ات و آندیانی ہمک جملہ و وانگ و وئی رضاء ظاہر کنگ و سرے سریت۔

یک رندے آئی جنکان آرا پیرس و تصابانی دکاتانی بابت و نویس ات کہ گلابی رنگ و ہوک (سور) سرچی و چوں دروازگانی دپ و درنگ انت و پٹانی بار و چہ سمیٹنگ انت۔ نمدی و گڈسرا دگرے و کہ آئی ورنشت چہ آئی جنکانی ورنشتاں جئات، جملہ گیش کرنگ ات، ”کے فکر یکن کہ کارینشن و مستر و براہ دار ترین پل ہوکانی مکون و لچینگ انت۔“

اے جملہ و وانگ و گوں موہیل و جنوزام دو سال و رند اولی رندا پچند ات۔ لوگ و لیٹے روک نہ کرت انت و وئی وسپگ و بان و شت۔ نپاد و سرا چک بوگ و پیر برگ و پکھا و دیے گوں دیوال و کرت۔ پدا کسائیں میز و دراز و چہ کراز، پٹی و وئی صبح بے کش ات انت و راتیں دست و لٹکے بست کہ چہ دنٹانانی چوٹگ و درودے بوگ و ات۔ پدا صبح و جنگ و لگت بے دوی منتر

آئی تسبیح چمکین دست ء کرت انت پرچیکہ راستیں دست ء پٹی ء بندگ ء گول  
 آئی دست ء راستیجانی دست ء بوگ ء سمانہ بوگ ء ات۔ شریں سابع ء آئی  
 گوشاں توپان ء ترمدیں توارے اہکت کہ چہ دور ء پیدا ک ات، بے ذوتناں آئی  
 سردیما چہ جہل بوت ء آداب کپت۔ ہما دست ء کہ تسبیح ات انت یک نیمکے کپت  
 ء واب ء آئی ”مزنیں ناکو“ ء راویست کہ استہیں چادرے مانے پوشک ات ء  
 آئی لوگ ء دیما شک ات۔ آئی شک آئی کٹ ء ایر ات ء گول وئی ناخناں  
 بوٹ کشک ء ات۔

آئی ”مزنیں ناکو“ ء چہ جست گپت ”من کدی مرین؟“

”مزنیں ناکو“ ء وئی سرچست کرت ء پتودات : ”وہدے دم برگ جی

باسکاں بہ امبازیت۔“

## آنجیک ات؟

دھرپ چندر گوتم

دھرپ چندر گوتم نیپالی شاہ نویسے۔ اے آزمائک کہ من بلوچی ء  
 رجیننگ، ”وہ کہاں کا تھا؟“ ء نام ء سہ ماہی ادبیات، اسلام آباد ء میان استانی  
 لبرائنک نمبر ۵ (جلد ۱۱ شمارہ ۴۳، ۴۴) بہارتا گرما ۱۹۹۸ ء تاک ء چھاپ  
 بوتک کہ ایشر اطاہرہ نیر ء اردو ء رجیننگ۔



آثار

122

ڈاکٹر عبدالصبور بلوچ

آمرنگ ات۔ عجیبی سببی ات آئی مرگ۔ مردم خد کون و مرنگ بلے اے کس نہ اش کرتنگ کہ دل و سیر و لاپ و پوز نان و درگ و کسے بہ مریت ہمیشکا شہر و بازیں مردے آئی چپ و چاگرد و شج ات انت۔ اے حمر و گوں کس تپاک کنگ و نہ ات کہ دل و سیر و درگ و آمرنگ۔

آحالی مردے ات۔ اے شہر ہم آئی وئی نہ ات۔ آئی وئی شہر اے ملک و کجا سرجمیں گیدی (کائنات) و نہ ات۔ آحلیک و کلکی مردے ات۔ یک سادگ و چلیکلی کلکی۔ اے شہر و آپ کار و روزگار و امیت و انگ ات۔ باز سال پیش آئی وھی جماعت در برنگ ات ہمیشکا کلک و دانند حانی تھا آئے و شمار بوت۔ ووت وئی ہے قابلیت و بھیہ و بھروسہ و شہر و انگ ات۔ گوں آئی کے نگدیں زڑ و یک لڑنگیں بانے ات۔ آرا باور ات کہ زڑانی حلاس یوہگ و پیسر آرا کار و روزگار و الم و رسیت۔

چو آئی باوری نگدیں زڑ راستی و حلاس یوان ات انت بلے کار و روزگار؟ تنیک و نہ رستنگ ات۔ گوں آئی مچ نیست ات یوک و زڑ و نگ و واہگ ات بلے پ یوک و واہگ و دارگ و روزگار نہ رسیت۔ ہمیشکا آرا ہم کار نہ رستنگ ات۔

یا و آئی کار و پنگ یا روزگار و لوگ و ڈر بگندے عجب ات۔ ہے حاتراہتیں اسپران و آئی درو شم و لیو یے دست و کپنگ ات۔ آپسرے و میز و دیما فٹ و اوشات و دستے بنگ ات و درانیٹنگ اتے۔ وادج منا کار و روزگار و پکار انت۔ من وہ (۱۰) جماعت وینگ۔

مردماں مہ کنہاتیں نہ ہے بکرتیں۔ آئی نواہک ات کہ شہر اے

آثار

123

ڈاکٹر عبدالصبور بلوچ

جادراں سک دیماٹنگ۔ و پداپ کار و روزگار و دیگ و آدانی وئی راہ و راہ بند و رپک انت و آاشانی پابندی و کن انت۔

برے اگاں اسپر و تب یے شر و ویش ات و چہ دپتری کاراں ہم چٹ انگ ات نہ آئی پے توازہ و چہوا نجست کرتنگ ات۔

”چیکس وینگ؟“

”وہ جماعت“

”وہ جماعت پاس یا فیل“

”پاس، سکینڈ ڈویژن و وادج“

”آروس کرتنگ نے؟“

”افاں وادج“

”پر چا؟“

”ہے کار و روزگار و نہ یوہگ و سبب و“

آئی خیال ات کہ اے ہمیں عقلندی و راستیں پشوانی دیگ و آئی زانت کاری و درشان ہم بیت و نوکری ہم رسیت، بلے اگاں اسپر و جب چہ و شر و ویش تربوتیں نہ آئی ویترا ہم جست کرت۔

”عشق کرتنگ؟“

”افاں وادج“ آئی درامینت۔

”لوگ و دگہ کئے کئے انت؟“

”ماس، پس، گہار...“ کے پ پھرگی۔

”گہار و عمر چیکس انت؟“

آثار

124

ڈاکٹر عبدالصبور بلوچ

”کستریں بہت سالیک انت۔۔۔“

”تو توازہ کن نے! بہت سال و گہارہ۔۔۔۔۔ مسترین و عمر چینکس

انت؟“

”اڑوہ سال واجہا“ آئی پہ نچکی و سادگی پشودات ات۔

”چوش کن! اکاں کار و روزگار لوٹ نے تہ گہارہ و صمرائی و بیمار گوں۔

تراہ آراہر دکاں کار دیش۔ شرا انت!“ اپسر و گوشک ات۔

آشر سر پد بوہک و مشکل و ات۔ آیا اے جبر پ سینگنی و دل انت؟؟؟

آئی ذہن و جست و نشانے جوڑ بوت۔ چوناہا گہارہ و آرگ و چے مشکل۔ وئی

ہک و حلاس کنگ و آئی ڈرائینگ ات۔ ”بلے واجہ گہارہ و دہ جماعت نہ

وینگ؟“

”عمرے و اڑوہ سال انت ناں!؟ کے باز و دانگ، نبشتہ الم و زانت۔

ادانندیت ٹیپ کنگ ہم صیل کنت۔ شربیت۔“ اپسر و پشودانگ ات۔

آ عجیب جاورانی تھا و اثر بوٹک ات۔ و پدا اگپ و ترانانی و حد و اپسر و

آوانی چپ و چا کرد و مردمانی دیم و نہ چکند۔ آملو و موحا بوٹک ات۔

دوی نیمک و نوں نوبت روپے یک و حد و پاسے و نان و سر بوٹک

ات۔ آہم مشکل! جبر چک ات کہ دور وچ و پدھے ٹیکس و حد و نان مہم انجو کار

بوہکی ات کہ چہ ریڈیو و ٹیلی ویژن و جار و پڑینگ و رند ہم رسک و امیت نیست

ات۔۔۔ و نیٹ انچوش ہم بوت۔ دو، سے روچ ات آرا پہ ورگ و جج نہ رینگ

ات۔ بے نیام و کے تا پٹکیں چٹا و انجیں دگہ چیز وارت و سر برا آپے وارت و

وحدے میلینت۔ آپ و ورگ ہم زریات بوت ات، چینکس، کہ یک روپے

آثار

125

ڈاکٹر عبدالصبور بلوچ

آپ و ورگ و ات، آیاں ٹریچ ات و آپ پدا پ و چہ در اتک انت۔

نوں تہ کار و روزگار و لوہک و آئی جج جا کہ کنت ہم نہ کرت۔ آئی بس پ

بے مقصد ادا و ادائیگی کرت۔ پہ آئی آشر چست و ایر و مرگ و نبجہ ات۔

آئی ہکر کرت کہ اے شہر و چوں یل بہ دنت؟ بلے یلہ و یک ہم نوں

آئی وں و چہ در ات۔ آیا اے شہر و آیوک و مرگ و امبازاں شت کنت، و کہ جج

کرت نہ کنت؟ آسک دلہد و ات۔ چہ کون و شد و بد حال، شرا نیں گاماں

گوں آخوان تران شہر و نبجہ و سر بوت۔ کے دم و بالا آرگ و آدر چکے و جہرا

جوڑیں برزگے و سراسر کپت و ممو دا شت۔ نزدیک و ٹھکیں لہیں مردم و ت

ماں و تاجر و ات انت، کش نے شپنگانی بابت و گپ و ات انت۔

”وت اکاں کرگ بوت انت بلے آبانی چک و چلا تک و شمال انت۔

“ پلے و درانینت۔ ”صو یارا اے زندے!“۔ دوی و آہ سردے کش ات و

درانینت۔ گل کدک و لگت انت۔ اے مردمانی جبر، کدک، ٹریفک و شور،

اے درتیں توار آئی گوشاں سر بوہک و ات انت بلے دماغ و پترگ و پیر

کوات و تہا شک و تالان بوت انت۔

اناکت و آپ اشتاپی اوشتات۔ زہر کران و پے غفیں توار و جبر و لگت

ات۔

”برات و گہاراں! من ضلع گورکھامیک و اوں۔ مئے ضلع و حار و

چینکس حلق ویران کرتک، چینکس لوگ ڈرینت و برت انت۔ من ہم چہ ما

وان اوں۔ لہیں روچ پیش منا لوگ است ات۔ ہر چیز است ات بلے مرچی منا

جج نیست۔ حکومت، یوک و ریڈیو و امداد و ٹیکسی کارانی جبر و ات، بلے

دئے؟“

”تو بے فکر ہو۔“ آرا پتورست۔

”اگاں انجو کن نے من بھوک ہڑتال ۽ حلاس کنیں۔“ آئی پہ لہجی  
ڈرائینٹ۔ آؤ کنیں مردم ہم دش بوت انت۔ پہ بھوک ہڑتال ۽ حلاس کنگ ۽  
آہاں مچ نہ کرت، یوک ۽ زبانی جہرانی باوری کارا اتک۔

”شما دتی بھوک ہڑتال ۽ پروشک ۽ چے درے، مالٹا ۽ جوس یا لائم ۽  
آپ؟“۔ چہ آئی جست کنگ بوت۔

”بچار واجہ من گری پچکے اول۔ وھدے لہد پروشک انت نہ کرا چہ اے  
جیڑاں نال۔ برنج ۽ پکے ۽ چہ پروشک کہتر انت۔“ آئی پتووات۔

آ مردم گیشتروش بوت انت۔ ہما دمان ۽ ٹمر ۽ پڑ بندات بوت، ساصے ۽  
پہ پہ ورگ ۽ بازریں چیزے اتک۔ پلاؤ، مرغ ۽ روسٹ، سہزی... ذراہ آئی دیما  
ایر کنگ بوت انت۔ آئی شتری ۽ وارت، ۽ پداپہ فکر ۽ میٹھی ذرا پیچے۔ ”منا مچ  
زڑگون نیست۔“

ہما دمان ۽ زڑ ۽ بند ۽ بست بوت، آئی حساب کرت انت، باز انت،  
سہ سری خرچ بہ کنت، لوگ ۽ بہ روت، انگت ۽ چہ آڑاں گیشتر سرکیت کہ آئی  
چہ ہلک ۽ گول دت آرنگ ات انت۔ آ مردم کنان ۽ شت انت۔ پولیس ہم  
شت انت پرچیکہ آوانی اکدہ حلاس یونگ ات، آہم گل ات، کنان ات ۽ پگر  
۽ ات کہ چہ بامعات ۽ نیپال ۽ لس مردمانی وڑ ۽ زندے بندات کنت۔

آئی پگر کرت، اے شپ ۽ ہمداد پہ گوازی نہیں، سھب ۽ چاریں، ہمودا  
وہت۔ سھب ۽ گھلاں دیست کہ آپاؤ نہ اتک۔ آئی اے کوڑ میں امروز پلہ دانگ

براتاں! شما باد رکن ات کہ حکومت ۽ مکک ۽ نام ۽ کتے ۽ را بوچے ہم نہ دانگ۔ در  
۽ نہ روکیں ۽ کارا نہ آؤ کنیں اے حکومت باید انت ہے زوتاں سرکار ۽ پلہ بہ دنت یا  
گڑا مے ہار ۽ مل انگیں ضلع ۽ تاوانانی حساب ۽ مکک سر بہ کنت۔ براتاں!  
تککہ حکومت لوٹانی رد ۽ تاوان باریں ہنداں کمکی از باب ۽ سامان ۽ سرکنگ ۽  
سدکی ۽ نہ دنت من چہ مردہجی ۽، ۽ چہ انوں تا مرگ ۽ بھوک ہڑتال ۽ نفٹکوں۔“  
ماحول بدل ات، معجز ہے بوت۔ ساعتے پیسیر جھالے ۽ ڈالچار کرنگیں  
مردم کہ آرا کسے ۽ جم چست نہ کرت نہ چارت، آرا ارزشت رست۔ آ انجو پہ مشکل  
۽ جھالے اوشتات ات ہے پیا نشت۔ آئی چپ ۽ چا گرد ۽ مردمانی پٹی وڈان ات  
۽ دووانی رد ۽ دمانے ۽ رند پولیس ہم سر بوت انت۔

سرجیں روج ۽ آئی چپ ۽ چا گرد ۽ کش نے میڑ ہے جم اتک ات۔ ہر  
چون کہ بیگاہ یوان بوت، مچی عتک تزان بوت ۽ تاشپ ۽ آھگ ۽ آئی حائی ۽  
ہمت ۽ چارگ ۽ کس نہ منت۔ آئی چار ۽ دلگوش ۽ اکدہ داریں پولیس ہم اینگ  
بوت انت، کوچنڈگ ۽ لگت انت بلے کون ۽ سوک ۽ آئی واپ حک ساعت ۽  
قطرہ پرشت ات۔

کساس شپ ۽ ہنگام ۽ ہمداد یک گاڑی یے اتک ۽ اوشتات لہتیں  
مردم چہ گاڑی ۽ ایر کپت انت ۽ آئی نزدیک ۽ اتک انت۔ آ دلگوش ۽ گور کنان ۽  
نشت۔ نوک اٹلگیناں چہ یکے ۽ گول آئی ڈرائینٹ۔

”تو چہ بھوک ہڑتال کن۔ ما شیتے ضلع ۽ باندا چہ نگدیں زڑ ۽ ورگی ۽ دکہ  
الہی نیں ساماناں دیم دیاں۔“

آ گل ۽ ہال بوت، مجسے کرت ”شما راست کش نے؟ راستی ۽ دیم

## لیڈر

ابوجعفر شمس الدین

ابوجعفر شمس الدین ناول ڈرامہ پڑھ مزین نامے۔ بنگلہ و انگریزی زبان و دینی نمٹا کانی سبب ہم آئی و مزین نامے در آورنگ۔ تاکاری و پڑھ ہم آئی بالاد سک نر ز انت۔ آئی گیشتریں آزماتک و کسماتک دوی زبانان ترینگ بوتگ انت۔

لیڈر من چہ مولانا عبدالرحمن بخود و رچینگیں کتاب ”مشرقی افسانے“ و چہ زرتگ کہ اے کتاب بنگالی اکیڈمی و چھاپ و شک کنگ۔

ات۔ ہر کس و آئی مرگ و راہ وڑے زرت۔  
 ”بلکیں مارے و وارنگ۔“... بے کھمنڈ و ماران و زہر مان نیست۔  
 ”ورگی چیزانی جہا زہر مان بوتگ؟“ بے اے و بھوک ہڑتال و ٹنگ ات!۔  
 ہے دھدہ ٹٹی و تھا چہ کسے و ذرائینت۔ ”اے گورکھا و ضلع و مردے نہ انت۔“

”تو چون گلش نے؟“ کسے و جست کرت۔  
 ”ہیشکا کہ من و ت گورکھا و ٹنگوں۔“  
 ”گرا تو ہم بھوک ہڑتال بکن“ کسے و پ مسکرا درائینت۔ گھاں کند ات، بے آ کہ ٹرنگ ات۔ نوں چوں زندگ بیت۔  
 یک جبرے و ٹچک انت کہ آپ و رگ ٹرنگ ات۔ شہر و مردماں آرا پ کون و محتاجی نہ کشت۔ لاپ و پڑ و دل و سیر و وارینت، نگدیں زرش و ات و کشت ایش۔

بے دوجہر ٹچک نہ بوتگ ات انت۔ یکے ایش کہ آئی جیب و نگدیں زرش کئے و زرت انت؟ دوی ایش کہ اگاں آ گورکھا و مردے نہ ات نہ کج نے مردے ات؟؟؟



ماکہ ہما سیاسی گل ۽ باسک اتاں آئی جہا گشتا نک دیوک ۽ ڈکال ات  
ہمے حاترا دو چار گشتا نک دیگ ۽ پد من کسانیں لیڈرے جوڑ بوتوں۔ من چوئیں  
گشتا نک دات یا چوئیں بن کپانی بابت ۽ جبرکت نوں من ۽ گیر نیا انت بلے  
ایٹکس من ۽ شری ۽ یات انت کہ مردیں گشتا نک دیگ ۽ پد من چہ اسٹیج ۽ جہل  
۽ ایر کپتوں گزرا ہر نیمگ ۽ مردین ۽ جینانی چاپانی ترندی توار منی گوشانی پردھاں  
ٹنگ کنان ۽ جین ۽ ایر کپنگ انت۔ من وتارا مزن زاننگ ات ۽ دل ۽ دل  
بوتگ اتوں۔

من ۽ ایوک ۽ ہمے جبر ۽ رنج ات کہ من وتی بنداتی سند ۽ دوراں وتی ہمے  
صلاحیت پرچے دیما نیارت انت۔ چہ اے روی ۽ من وتارا ملامت ہم کت۔  
من پکت اول کہ اکاں من وتی چمانی آپ دور مدہ داتیں ۽ لاپ ۽ آس ۽ تو سگ ۽  
گڈتی ۽ وتی زند ۽ گراں بہائیں ساعتان ۽ بیا مدہ داتیں گزرا ہندوستان ۽ مزن  
مزنیں لیڈرانی لڑ ۽ منی نام ہم مزن مزنیں لفظاں گوں نبشتہ بوتگ ات، ۽ اکاں من  
کھن ۽ پچا نہیں سیاسی گلے ۽ حوار بوتینوں تہ مرچی من گوں کسانیں داہگے ۽  
وزیرے یا سفیرے الم ۽ بوتگ اتوں۔

من ماریت کہ منی سنگت دیوکی ۽ گہا تارا منی نیمگ ۽ روک روک ۽  
چاریت۔ من گشتا نک دیوکے اتوں۔ شاعرے تہ اتوں پیشکا اے داہکی چارگ  
۽ زبان ۽ سر پد نہ بوتوں بلے ایٹکس من الم ۽ گشت کنیں کہ اے روک روکیں  
چارگانی جہا جہلاکی یے است ات۔

پارٹی ۽ دیوانانی جہا وحدے کہ من گشتا نک دات تہ درتیں مردین ۽  
جیناں گوں اجکھی ۽ بے ترپ ۽ توار ۽ منی گشتا نک گوش داہنگ ات۔

وتی زند ۽ من ۽ مچر چہ جینے ۽ مہر ۽ داہگ نہ رنگ ات۔ چہ ایٹش بدن ۽  
چہ نہیں لڈتے رسیت، اے سرگوست ۽ ہم من نابلد اتوں بلے بنی آدمی زند ۽  
ہازیں جاوراں مردین ۽ جینیں ۽ حواری ۽ ہما مارشت کہ دلانی جہا لہر جن انت چہ  
ایٹش ۽ برازاں من سرجم ۽ ناسر پد ہم نہ اتوں۔ ہمے سبب ات کہ منی دلگوش باکئیں  
تار ۽ نیمگ ۽ فٹ۔ گوں آئی ۽ مہنیا دی ۽ من ۽ مزنیں وٹی یے رست ۽ چہ ہمے  
نیاد ۽ من وتی مہر ۽ ٹن پرونگ ات۔ آئی مدام منی حاترکت ۽ گوں شرپ ۽،  
گوں من جبر ۽ حال کت۔ آئی ۽ ایوک ۽ تاں دھی جماعت ۽ وانگ در برنگ  
آت ۽ منی خیال ات کہ آرامی وڑیں لیڈرے ۽ گوں ہمے تیم جبر کنگ لوننگ ات۔  
نہ زانیں چوئی ۽ من اے ماریت کہ گوں تارا ۽ منی دلی حب ۽ داہگ گیش بوآن  
انت ۽ ہمے مارشت ۽ آسر ۽ من گوں دیوکی ۽ وتی زند ۽ پا داہگ گیش کنگ  
انت۔ دیوکی یک مزن ۽ نامداریں راہی باسکے ات۔ آوحد ۽ دھشت پسندیں  
بدلی لوٹاں گوں آئی عملی ہمسگر گچی ۽ نزکی یے است ات چہ ہمے حاترا آدرتیں  
بنگال ۽ نامدارات۔

ہردیں من گوں آئی دچار کپتوں آوحدان آوحدت پسندیں بدلی لوٹیں  
زرمبھٹاں چہ بد بدل بوتگ ات۔ مہلوک ۽ مکک، بجیہ ۽ لس مردمانی خدمت ۽  
ابید چہ وت ۽ ہند ۽ جاہ ۽ کرگ گران انت، اے باوری آرا چہ وتی تجربہ ۽  
سرگوستاں رنگ ات۔ اے راستی ۽ مارگ ۽ ہما می ۽ پگل ۽ مہلوک ۽ مکک ۽  
کرگ ۽ آئی ۽ ہلک ہلک ۽ تو ۽ تاب کنگ ات۔ ہر روج پنگ ۽ حاکانی، لچ  
۽ مینانی جہا گوزان ۽ آئی باریں جینکس میل ۽ پند جگ ات۔

سنہ ۵۰ ۽ ڈکال ۽ بدات بوتگ ات۔

آثار

134

ڈاکٹر عبدالصبور بلوچ

آودھاں سیاست و ہبر و فاشسٹیں واکانی خلاف و مہلوک و را  
تپاک کنگ و گپان و آئی و انچو گش نے پہ کنگ و مسکرہ جت انت۔ دیوکی و  
دزگنی انچو باز انتنت کہ آرام و کشک و ہم موہ نہ رست۔

گول وئی لاغریں بالاد و آئی و کلگی مہلوک و دیما سیاست و جبر کتقت  
و ہمے نیام و مردمانی بازیں مٹی جاہاں ہم جلسے کت و کشاکشے دات۔

یک انجیں جلسے و آئی و من و روگ و دعوت دات۔ آئی گشت تارا  
ہم گون انت و آئی ہم سیاست و نیگ و حب و واہک گیش یونگ انت۔  
بگندے آکشانک ہم بہ دنت۔ ترام آہکی انت۔

تارا و آہک و جبر و اہلنگ و گول من سک گل بتوں۔ اے کلگ و کہ  
جلسہ بوہکی ات کے پسند ات ہمے ہاترا یک روپے صمودا جگلی ات اے جیں  
وحد و من و داری اتوں کہ اے ہم و گول تارا و شری و گند و تند بوت کنت۔

دیوکی و دعوت آئی گپانی اہلنگ و رند من دل و جہا ہما دمان و قبول کنگ  
ات بے من و کمیں وئی لپڑی و نہاد ہم گیش کنگی ات من کمیں اینگر آنکر کت۔

باریں آجکے جینکس دور انت؟

جاگہ و دور انت، بس و سرار وگی انت، کساس سی میل بیت۔

گراشپ و دارگ و ہے بیت؟

پہ ایشی تو پڑت مہ جن۔ یک سیر و آبادیں ماہی گیرے و جاگہ و

دارگ و انتظام یونگ۔

مردم جم بہت۔ چوہہ بیت صد و صد مردم و دیما ما وئی گٹ و تل و بہ

براں۔

آثار

135

ڈاکٹر عبدالصبور بلوچ

مزنیں مٹی بے و امیت است انت۔ سر جیں جاگہاں گول ڈھل و  
توار و اے جلسہ و جار پرینگ یونگ۔ اے ہم کشک یونگ کہ آرت و وراک و  
کی و ہایت و باز ہبر کنگ بیت ہمے ہاترا من پکت اوں کہ جلسہ مزن بیت۔

یکے و تارا و مہراہی و سر جیں روپے و گوازیگ و وشی و پدا مزنیں مٹی  
بے و دیما گشتانک دیگ و امیت و منی حب و آس و راشری و سراخت کت،  
ہمے ہاترا من گشت و حدے تو اینکس گش نے گرا شرانت۔

ہاں ترا روگی انت۔ گول اے گپاں دیوکی و چہ من آروچ و جتا  
بوہک و موہ لوٹ ات۔

دوئی شہب و من و تارا زوت زوت و چٹھت و کساس ساعت یا زودہ و  
گڈ یا حانا دگ و موڑ و سر بوتوں۔

رسک و گول من دیست کہ دیوکی و راستیں پہنات و تارا اوشتوک  
انت۔ سادگیں گڈ و پچاں گول آسک نر اہدارات۔ منی گندگ و گول دیوکی گل  
بوت و ڈرائینت ی۔

شرانت کہ سر بوت نے۔ بس و در آہک و بیخ منٹ پشت کپتک۔

من جج نہ گشت و تارا و راستیں پہنات و اوشتا توں۔ من دل و

جیڑت... چا گردی بندش و راہ و کشکال گیشیان و باریں من تارا و راچہ مدای  
وئی کت کنیں۔

دمانے و رند بس و مارا زرت و گول تیزی و رھا دگ بوت۔ روہر کتی بنگال

و گڈ گرام بازار، ایشی ووشم انچو زور ایشی و جاور ہم انچو بڑگ۔ لہتیں پرشتنگیں

گڈک چوہہ ہریں جنوزام و وڑ۔ لہتینانی تہا و ٹین و جیرا ہانس و منک ہم نیست

ات۔ بس یک غلہ و دوی ہمے ہمیں درگی چیزانی یک دکالے است ات۔  
چہ کشارانی چوٹ چوٹیں راہاں، چہ بس و استیشن و کس اس سے میل دور  
وحدے ماودہ سر پوتاں، اے وحدہ ساعت بیگاہ و سہ ۳ بوتگ ات و جلسہ گاہ و  
مردمانی آؤ کائی ات۔

من پہ گشتنگ دیگ و اوشتاتوں منگی و میان استانی سیاست و بابت  
و جبر کنگ و من و تی سر جمیں زور جت انت و ہر بھر و فاشٹ و زور اکیں سرکار و  
سرا ایدہم گپھوں، برطانوی سرکار و زور اکیانی سر اہم من جبرکت۔ گپانی نیام و  
وحد و حد و سرا مردمانی چا پانی ٹرن دیں تو اہم پیدا ک ات۔

بیگاہ مان شانان ات، روج برکت بوہگ و ات، کے کے تہاری  
روژ تائی و وئی امبا زراں زوران ات۔

ہمے ساعت و منی چٹاں عجیبیں تدار گے دیست۔ من چہ اسٹیج و سک دور  
و تدارگاں چارگ و اتوں۔ من دیست کہ کس اس نیم میل و سرا بنی آدمانی یک  
مز میں مٹی بے منی نیمگ و پیدا ک انت۔ اے وحدے نزدیک تر اٹک انت و  
چہ ایشانی ذروشاں پذیر بوت کہ اے درست جنیں آدم انت۔ آ درست ہمے نیمگ  
و آٹک و آنت۔ کم کم و اے کاروان نزدیک تر بوت و آوانی اعضاء ہم گیشینگ  
بوت انت۔ دز و حا کاں ہاریں، درنگ و جٹیں گداں گوں لوچان و چٹ و کیں  
اعضاء دیما آٹک انت۔ گوات و زور آھاں پر ات و اے زور گش نے چہ آوانی  
سگ و در ات پمیشکا آوانی بدن جہل کپنگ انت۔ لہمین و سرا چو جہل انت  
کہ گش نے زمین و کپنگ انت۔ چہ قرناں تیل و دھیا لیں آوانی مود چہ حاک  
و دزواں پر انت و چور چکانی روٹکانی دز و تاب و ریس انت۔ بچیں مودانی سرا

پہ سر و ڈنگ و مچ وڑیں گشتانے نیست ات۔ گوات و زور اے روٹگ گوتیں  
مودان و برے اے دیم و برے آدم لینینگ و ات۔ آوانی درنگیں و جٹیں  
گدانی فکر ہم انچو ہال انت۔ آوانی سیاہ سر پیں بدن و بید حد ان دگ مچ گندگ  
نہ بوت۔ آوانی لاپ گندگ و ٹھک و کلا کچ انت۔ آوانی بے شیر و بے ہونیں  
گور چہ حٹکی و آوانی سیگانی سرا انچو چلنگ و انت چو گش نے درنگیں پٹکے و  
جٹیں کیسکے بہ چلنگیت۔ لہتینانی کوپک و بڈ و چک ہم است انت۔

ایشی و ابید آوانی مٹی دیما آھاں ات۔ یک ٹولی بے جہل و جہلگ  
ات، کپان پر شان و پیدا ک انت۔ آوانی چٹاں ہلکگی گوتے مان ات۔ انچو  
گمان بوت گش نے اے درست وئی کرنی تیں گوتے و ہلاس کنگ و در  
آٹک انت۔ آیک پیما و دیما پیدا ک انت۔

آ درستیں جنیں دیما آھاں انت، انچو زانگ بوتگ گش نے آوانی  
درج در اچیں دست چہ بدن و دا مٹی بہر و جتا بوتگ انت و یوک و آوان و رگاں  
داٹک یا گش نے یک مز میں در چکے و شاہے بڑنگ و یوک و پوست و گوں  
لچنگ۔ چو عجوبہ خانہ و ایریں مردکانی لاشانی پیما و آھانی لنگ چو درج و ٹلین  
کندکانی پیما و انت۔ ہم تہا ٹک انت و چو دو دھماکیں اشکرانی وڑ و انچو  
روژ ناہ انت چو کہ مارے و ترپوکیں ہم بہ بت۔ آوانی دشان ہم چہ شاگوراں  
در آٹک انت۔

انچو گمان بوت کہ یا جوج و ماجوجانی کاروانے روان انت کہ ایشاں  
کوں وئی بڑوکیں لنگ و کوہان و ہلکگی بے ایشانی کون ہلاس نہ بوتگ و  
نوں آٹکیں جہان و وئی شد و پروٹک و در آٹک انت۔ در چک، شاہ و لمب،



تاک، جناور، مرغ، مائی، بنی آدم، کور، نر بزاں آپ، خشکی و درستی مخلوق و پلنگ و رند ایسانی کون بگندے بہ پرشیت۔ کوئیں زر و چست بوئیں چول انجو وئی دیم و درستی چیزاں ایر بران و روت همے یم و ایش هم وئی دیم آوکیں درستی چیزان ایر برنت و دیماروت۔ رحم هلاس بیت، مهر بیگواہ بیت، نکوت کار بیت، نہ وئی پشت نہ کبیت۔ گون و سوک و اے سر جہیں جہان و را پلک انت چو کہ ناہارے کسانیں جناورے بہ پلنگیت۔ انجو دیوال و لچوکیں روغن رچ پے بے اتانی مکسکاں بہ کبیت همے یم ایش هم گون جہان و انچوش کن انت۔ کوکائی اے ترند برا نریں آس و دیماء شاد و درست کائیں۔

منی کشانک کدی آسر بوت، من عشت نہ کنیں یوک و اسٹیج و سرا اوشوک و چارگ و اتوں۔ منی جان و پٹ پاد آتنگ انت، انجو گمان بوت کہ انجیں داکے و من و گون زمزیلاں بستگ کہ آگندگ نہ بیت۔

اژدھا آئی دیم انجو آوانی شکار و گویاک بہ روت من هم اچو بے گویاک اتوں۔ کشن نے من همے ودار و اتوں کہ بیا انت و من و بہ پلک انت۔

آنزیک تراحتک، آہان آہان و آہلہ جاہ و سک نزیک و سربوت انت۔ انجو گمان بوت کہ نوں آوئی دستاں چچ شاننت و مارا درستاں ایر برنت۔ نوں همے یم گندگ بوت کہ بنی آدمی حذائی ڈھانچہ جادو و سحر و زور و حرکت کنگ و انت و بنی آدمی مٹی و را پلنگت و ساڑی انت۔

اناگت و اے یکپارگی جاک و کوکار و لگت انت۔

”درگ بہ دنت“، ”دان بہ دنت“، ”برنج بہ دنت“۔

انجو گمان بوت کہ بمبو آئی لد و جنگل و طوفانے آتنگ و چہ آوانی ترسناکیں توار و وراک، وراک و توار پیداک انت۔

چہ اے ترسناکیں توار و نلہ و آنکوں نہ منی دپ و چہ چیمالے دراتنگ۔ من چہ اسٹیج و سرا و درکت و جہل و آنکوں و ڈسٹرکٹ بورڈ و تالان کنگیں سحر میں سینگانی سرا چک و لگت اتوں۔ من و انجو گمان بوھکا ات کہ اے تگ و سوب مندی گون منی مرگ و زند و بندوک انت۔ پشت و چک جنگ چارگ و همست نیست ات۔ منی گوشاں بس همے توار پیداک انت۔

”درگ بہ دنت“، ”دان بہ دنت“، ”برنج بہ دنت“۔

اے توار کشن نے منی گوشانی پردھاں دران و دل و چکش جنگ و انت۔ من همیسک و حنپان انگت تیز تر تنک اوں، چہ آدگراں من بے سا اتوں، من و یوک و وئی ساہ رکینگی انت۔ من تنک اوں۔ من لیڈرے اوں، کشانک دیو کے اوں، اے من و الم و پلک انت۔ من انجو ترس و کار اتوں کشن نے اے منی دمب و انت و من و گرنت۔

من پہ چک و انگت گیشتر زور جت۔ من لیڈرے اوں، من و زندگ بوھکی انت، من و یک باندائے است۔ آگاں من کے وئی پاواں نست بہ کنیں نہ اے من و پلک انت و من حاکاں حوار حاکے جوڑ بنیں۔

منی و شیں روچ چہ مرچی و زندگ انت۔ من و مرچی چہ ایساں حرج یم کہ بہ بیت، دتارا رکینگی انت، چہ ایساں دتارا رکینگی انت۔ وئی ساہ رکینگی انت۔ همے اوست و همے امیت و همے فکر و گون من همیسک و حنپان تنک اوں بے تالہی کہ تاں روچ مروچی من دتارا چہ اے تگ و چلینت نہ تنک۔



## جٹی ایس لوگ

حنان ہلاوی

جے 1980ء عربی ء نیشہ کنوکیں پدربچ ء تھا حنان ہلاوی ء وٹی نام ء وٹی  
پتارے۔ آزمانک نویسی ء آئی عربانی ء خاصیں صورت ء عراق ء شرک ء پال  
زدگیں چا کرد وٹی سر حال ء بن گپ جوڑ کنگ۔ علامتی رنگ ء جتائیں تب ء آئی  
نام برز کنگ۔

لوگ ء دروازگ سک جمل ات ء آئی برزادی ء یک بالکونی بیے ات  
کہ آئی سرا دوشیر جوڑ کنگ ء نادینگ یونگ انتت۔ چہ بالکونی ء پٹوک ء  
رچوکیں آپاں آوانی ویم سک ٹپ کنگ ات۔ چہ اے دوکیناں یکے ء سرا عہد ء  
دور ء گردشیاں وٹی مہکمیں نشان جوڑ کنگ انتت۔ وہ یکہ دومی حنیگہ وہ ء  
پرشت ء پرش ء چہ رکنگ ات۔ دروازگ ء براہداریں ہٹل انجوٹر پنگ ات  
ء بے ترپ ء توارات گلش ءے قرناں ایشراعی آدی دستے نہ لگ انگ ات۔  
ہانانی ڈرنگیں دروشم چہ اے لوگ ء نندو کاں جتائی ء موتک آرکا ات۔ دیوالانی سرا  
صفائی ء ساعتانی ودار ء حاک ء بزیں تلے جوڑ یونگ ات کہ چہ ایشی اصلیں رنگ  
چیر ترانگ ات۔ ڈولداریں ہشتانی فرش چہ بازیں وہدے ء گامے ء پاد برمش ء  
زبہرات۔

ہندائی ء مزن دروازگ ء روکیں راہ انجوٹنگ یونگ ات کہ چہ ایشی  
مزنیں جھالے ء مردے ء گوشت کمت۔ برز ء تاکی مدام ہند انتت ء گوزوکیں  
چٹاں کدی ہم چہ رنگ رنگیں شیشکاں روژنائی ء شہے نہ دینگ ات، برے  
برے انجوگمان بوت کہ اے تاکی گرچا ء مینار ء لگوکیں ہما تاکی انت کہ پہنچ کنگا  
جوڑ کنگ نہ یونگ ات۔

کس ء نزانت کہ اے کئی لوگ انت، ایشی تھا کئے ء تاکدین ء  
تنگ۔ بس وڑ وڑ ء عجب عجیبیں جبر انتت۔ اے ماڑی ء تھا کس ء روگ ء کدی  
جہد ہم نہ کنگ ات ء تنیکہ کسے ء کسے پترگ ء دینگ ات۔ غرض اے لوگ ء  
راحد پتر شک ء پک ء دوز ء بھائی تھا اندیم ات۔

اے پیگ ء نندوکیں مردم ہر دین وٹی لوکانی چستانی سراشت انت یا

بالکونیاں اوشتات ء ہے لوگ ء نیمکا چارگ ء لگ انتت تہ آوانی جم چھت ء  
مزنیں دوت در ء کپت انت کہ کاگی آں ایشی جہا کدوہ بھگ ات۔ کھنیں روج ء  
آوانی بال ء بانزلانی توار لوکانی جہا اھلنگ بوت انت بلے شپ ء یک ہمنائیں  
بلے ترک ء توار ی یے ء اے لوگ ء راوتی امبازاں زرت پے ہے ہاترا چہ ادا  
گوزوکیں مردمانی گام وت سراوت تیز تر بوت انت گڑا آہاں وتی دل ء در یلگ  
ء توار ہم اھکت ء ہر دیں پے بلے انانی کسے ء جم تھاری ء پے لوگ ء کپت انت تہ  
ترس ء نیم آئی وتی پشت ء ہڈانی جہا ہم مارت گڑا آہاں دم پے ساعت خدا یاد  
اتک۔

مردماں وڑ وڑیں حب رکت۔ کسے ء گشت کہ ایشی رنگ رنگیں  
تاکیانی شیشکانی پشت ء کسے بیسکاریت ء آئی توار مدام اھلنگ بیت۔ کسے  
ء کشگ ات کہ اے لوگ ہدیں ارداحاں ہوار جنگ۔ لہنیں ء حیاں ات کہ اے  
لوگ ء تندوکیں مردے کشگ بوتگ ء آتاں روج ء مردچی گوں بُرائگیں گردن ء  
مردماں پے مک ء توار جنت، بلے کس ء جچ پیشداشت نہ کت، جن ء جنس ء دیہ  
ء ساہگانی کشہاں اے لوگ ء را انجو ہمناک جوڑ کرنگ ات کہ پھر کسے ء ایشی  
جہا روگ ء جہد ہم نہ کت۔

پہریناں ایشی ء ہمنائی ء کنتہ گیشتر باور بوت ء ہر دیں آہاں جن ء  
جہسانی کنتہ اھکت انت تہ آہانی باوری گیشتر محکم بوتگ ات۔ پے ہے وستا چہ  
اے کشہاں اے باوری دوی بوت کہ ہر کس اے لوگ ء بہ پتریت جن آراکش  
انت ء آئی ارواح ساگے بیت ء ہے لوگ ء کوکار کنت ہیشکا چٹکی یاہنیک آئی  
واہگانی بنزہ ات۔ آئی حیاں کت کہ کاگیاں اٹا ایشانی جہا وتی کسان کسانیں

چٹکی یاہنیک اھگ انت کہ ایشاں زرت ء وتی لوگ ء آرت کنت، بلے ہر دیں  
آئی ء آیمکا دور کنگ ء بابت ء فکر کت تہ جٹی لوگ ء آئی لوگ ء نیام ء بھگیں  
دک اتک کہ چہ ہدا آرا کسے ء دیست کنگ ات ء پت ء ترس آرا چو کنگ ء  
دارگات۔

شریں ساعے آوشتات ء پچرتے جت۔ پدا چھت ء سرا کپتگیں دار ء  
تھنگے چست کت وتی دیوال ء سرا ایر کت۔ آتہ آتہ آرا بران تاں جٹی لوگ ء  
چھت ء سرے کت۔ نوں یک پھیلے جوڑ بوتگ ات کہ ایشی سرے گوزگ ء گوں آ  
وتی منزل ء سر بوتگ ات۔

آئی ء آسمان ء نیمکا چارت کہ کپور، جنگ ء گراگ بال ء انتت۔ آئی ء  
وتی دولنگک وتی لک ء چیر ء کت انت ء ہے ہالی مرکانی نیمکا چاران ء سیٹ  
یے جت۔ آئی جہا جوش ء دمی یے ودی بوتگ ات۔ آئی تھگ ء راسرینت ء  
چارات آئی ماریات کہ اے ترسناکیں لہیے بلے دوی نیمکا دور کنگ ء چارگ چہ  
کدوہاں ہنیک یا چٹکیانی آرگ ء ولہڑیں حیاں ء آرا چو کنگ ء رازی کت۔ آ  
کے جہل بوت ء وتی پادے دار ء پھل ء سرا محکم کت انت ء یک دمانے ء آئی ء  
دک ء پچی گوارینت۔ دوی نیمکا دور کنگا گوں آئی تھگ جہانیکا کش ات تھکے  
کسے ء جم پے ایشی نہ کپ انت۔

نووں آنوکیں جہانے ء ات۔ آئی جہین ء چہ پت ء اشکتگیں کسہانی  
ترس ء آئی وتی جہا چارگ ء گندگ ء ہدونائیں داہگ، آئی لوگ ء دیما سرکش  
ات بلے آئی چہ روج ء ترندیں براخزاں ابیدوگہ ہی نہ دیست۔ آئی دل وڈ بوت۔  
آئی ء لوگ ء جہا روگ ء فیصلہ کت۔

آثار

145

ڈاکٹر عبدالصبور بلوچ

آپدیا لکائی دروازگ ۽ نیمگاشت کہ بند آت۔ آئی زور ۽ تیلانک دات ترستاکیں توارے ۽ گوں دروازگ مچ بوت۔ پہ دمانے ۽ وسمان اچکہ بوت بلے زوتاں دلو شے گوں دست بوت۔ پدیا لکائی سرا بے کساس ۽ حاکائی بڑ بڑیں تل جوڑ بوتگ انتنت ۽ ہر نیمگا موکو ۽ کد امانی تند بستک انتنت۔ دروازگ ۽ توار ۽ وسمان ۽ گندگ ۽ گوں لولک ۽ جو بک وئی وئی ہوئیانی نیمگا چچکا لگ انتنت۔ پہ دمانے ۽ وسمان ۽ ترس ات۔

اناگت ۽ آئی خیال کت کہ آچو کوکار بکنت کہ کسے آرا جنگ ۽ انت ۽ آئی اچو ہم کت۔ ہو رکیں لوگ ۽ آئی توار پدا پہ ہائی اتک۔ آئی پدا کوکار کت۔

”جن...“

۽ جن ۽ توار ۽ پد گوانک تاں دیراں جسک ات۔

”جن... جن... جن“

۽ بھیں لوگ ۽ جن... جن... جن ۽ توار گوں دیوالاں مڑاں۔ آئی جھا وشی ۽ یک نذراتیں واہکے دوی بوت۔

”جن... جن... جن“

۽ پو ۽ جن جن ۽ توار ناچ ۽ لگ ات ۽ چہ لوگ ۽ دیما تاں برزا چست بوت انت۔ آکے انچو اوشتاں ۽ پدا چھت ۽ سرا اتک۔ دوت درے چار رات ۽ کھر ۽ لگ ات کہ آچوں دتا پہ ایشی سر بکنت، دوت در برز ات ۽ ظاہر ۽ پہ آئی سر بو حگ ۽ راہے اوں نیست ات۔ آاے اسر ۽ سر بوت کہ دوت در ۽ ہا زیں پد شنگیں جاگہ ۽ ننگاں چہ آوتی پاواں ایر کنان ۽ دتا سر کت کنت بلے دوت

آثار

147

ڈاکٹر عبدالصبور بلوچ

در ۽ برزادی ۽ کد وہانی کزاسر بوگ ۽ راہ ہم حشکیں جھالے ات۔ آئی نزدیک ۽ کپنگیں دارے چست کت ۽ آرا شری ۽ چار رات۔ آئی اے چار رات کہ اے دار آئی زور ۽ سگت کنت یا ناں۔ دارے پچیں دست ۽ کت پدیا لکائی نیمگا سرے کش رات ۽ کوکارے کت۔ ”جن“۔

”جن...!“

آئی توار ۽ پد گوانک تاں دیر ۽ سر جیں لوگ ۽ در ۽ دیوالاں گوں مان آہان بوت۔ آچہ آئی زبیل ۽ وشی ان ۽ پدیا لکائی نیمگاشت۔

آئی دیوال ۽ نزکیں چھہ کپت ۽ دوت در ۽ کز لکائی جھا پاواں مان کنان ۽ برز ترشت۔ آکے برز شگ ات کہ راہ بند بوت۔ آئی وئی دست ۽ کپنگیں دار دوت در ۽ یک کونے ۽ راہ دات ۽ پدا آرا چکاست کہ آیا اے آئی ہار ۽ سگت کنت۔

آہے دار ۽ سرا اوشتاں۔ نوں آئی دست دوت در ۽ برزا سر بوت انت۔ آئی ۽ دیما کاگی ۽ کدوہ پچی ۽ ایر ات۔ بندیک، تاک، واری کھر ۽ دگہ انجیں چیزاں ابید ایشی جھا دگہ چ نیست ات۔ پہ دمانے ۽ آلمور ۽ دیرنج بوت بلے تاں کدوہ ۽ ہجگ ۽ واہگ ۽ آئی اندر ۽ دورے جت ۽ دوت در ۽ کز اں داران ۽ آئی کدوہ ۽ جھا دور کت۔ نوں آئی پاوانی چیر ۽ ہے اسرار ۽ ہرک دوت در ۽ مہرین حشت انتنت کہ ایشاں ہاریں چہ کدین ۽ او ۽ مردمان ۽ ہزینک ات۔

دوت در ۽ برز ۽ رگ ۽ گوں وسمان گل ۽ بال ات۔ آئی چمانی دیما دور دور ۽ لوگانی چھت، بالکونی، راہ ۽ دیک روچ ۽ روڈ تائی ۽ ششگ ۽ چیر کپنگ انتنت۔ آچہیں جادوانی آماچی ۽ گوں کدوہ ۽ جھا ترگ ۽ لگ ات۔ آئی پکر کت

کہ آرا چہ اے ہلک ۽ دور سک دور روگ لوٹیت۔ اے ہلک کہ آئی پادانی چیر ۽  
سک کسان گندگ آہگ ۽ ات ۽ آئی دمک ۽ چھتانی سرا روا کنوکیں مردم چو سلور  
۽ گندگ آہگ ۽ اتنت۔ آئی وتی بان ۽ چھت ۽ سرا چارات کہ آئی سرا کپتگیں چیز  
ترپک ۽ اتنت۔ آئی تھاواہکے دوی بوت کہ کاگنی بال کنان ۽ بیت ۽ آرا گوں دتا  
دور برزادی ۽ بال کنان ۽ بہارت۔

آئی وتی دوئیں دست چھ شانت انت ۽ آہان ۽ انجو سرینگ ۽ لگ ات  
کہ آبال کنت۔ آئی پھوٹی چکند ات۔

آئی انجو ماریات کہ آئی ارواح بال انت ۽ بے وتی ۽ مستی ۽ جاوراں  
گوں دچار آئی دست ۽ لٹکک سرگ ۽ لگ اتنت۔

آئی چہال جت ۽ پداوت ٹھک دات ۽ کندتے۔ آئی وت دستان ۽  
انجو سرینت چو کہ کاگنی ۽ وڑا بان ۽ چھتانی سرا دور برزا بال کنگ ۽ انت ۽ بے  
کساس ۽ ڈولداریں بالی مرگ گوں براہداری ۽ آئی چپ ۽ چاگرد ۽ انت۔  
۽ پدا اتاگت ۽ ... وسان ۽ اے جٹی لوگ ۽ وتی اے مزی ۽ برزی عجب  
ماریات ۽ قرنائی ترس ۽ وشیانی دروشم زرت۔

# دومی بہر

# نزیک ۽ گور ۽



”بلے آنکو چے است“ آئی پدا جست کت۔

”کجا“ شاعر اچک۔ بوت۔

”ہمانگو کہ تو چارگا۔ اے تھاریں آزمان ء چے شوہاز ء“ آئی

جست کت۔ ”لبز“ شاعر ء سبک سبک ء درائینت۔ انجو کہ آگاں کے سک تر

بکشیت تے گش ء لبز ترسنت ”لبز“ آئی گوں حیرانی ء جست کت۔

”ھولبز“ شاعر ء پودات۔

”بلے لبز اے کوریں برزادی ء ذہ رسیت فی آہانی سرچمگ ذہن

انت“ آئی درائینت۔ ”ذہن“ شاعر ء کند ات۔ بے وڑیں کند گے، پدا گشے۔

”اے شرنگی ء بت! ذہن تے سکیں کسانیں چیزے ء لبزانی انبار پراہ ء شاہگان

انت۔ حیر بلے تو اے ھورت چاری ء چون سر پد بے۔“ آپدا چرتانی گنگیں

ہلکاں پترت تے روج ء دیما دم برگی شہری بے آتک، پدا زردی ء مانشانان

کت۔ آئی برانز زور ء بے اثر بوت انت گڑا شپ ء وئی سیاہیں چادر بچ

شانت ء ساه دیوکیں روژنائی وئی انباراں زرت۔ سرچیں جہان ء ھک چیز بے

ترپ ء توارات۔

بے ترپ ء توری ء جادو پاو آتک۔ آئی ء نیم شپا بار ء چہ وئی جہل

یوگیں جم بند کت انت ء ملسلیں تاکانی تھادیے اندیم کت ء وپت۔

وھدے دراج کشیں شپ ھلاس بوت، ترسناک ء ہمنائیں جھاری

بیگواہ بوت، بے ترپ ء توری ء زور پرشت تے شپ ء وئی سیاہیں شال مان

چتات ء چہ ردور آتک ء روژنیں زندمانی ء مستاک ء گوں، چہ آزمانی ء ایر

آتک گڑا روج ء زرتار ء نریش شہماں آرا گوں جست آگوں قیامتی نیں جان گٹے

## ابدمان ء شوہاز

عذرا اصغر

○

”پہ تھی ڈیل ء بالاد ء ڈولداری ء من لچے پر بندگ لوٹاں۔“

شاعر ء آئی براہ داریں دیم چارت ء سبک سبک ء گشت۔ آئی گوں

و شدلی بچکند ات۔ ”چیں زمین ء پہناتاں وتارا و شبوئی ء ششت۔

شاعر ء قلم ء دوی سردپ ء وئی دشتانی شم ء کت ء چہ آئی شرنگی ء چہ گستا

بزراروک روک ء چارگ ء لگ ات۔

”آنکو چے چارے؟ تو پھ من... منی شرنگی ء ساڑا ھک ء چیزے بشت

کنگ لوٹک ء ات تے ناں؟“

”ھو ھوا پرچاناں! بے شک من تھی شرنگی ء ابدمان کناں۔ منی لچہ تھی

نحسن ء الما مجھی کنت۔“ شاعر ء ھماییم چرائی شرنگی ء گستا بزرار چاران ء

درائینت۔

آثار

152

ڈاکٹر عبدالصبور بلوچ

آگاہ بوت۔ آئی نیم بچیں لدغانی سرا میاری نیں، پچکندے ناچ ء ات۔ آسرتاں  
پادشرنگی ات۔

آئی پھیرانی وئی کش ء گوراں ہم شایک دات انت۔ بے شاعر اودا  
نہ ات۔ آئی کسانیں دل گش ءے گران ترات ء آئی نیم دابیں ہم تر بوت انت۔  
روح ء آئی اے حال چارت نہ کت ء آئی ء گرچھے ء نیم بچیں کوساں چہ عجبین  
گوهری آپ ہوار کت انت۔ نہ گڑا شاعر سبک ء زمین ء سرا کاماں ایر  
کنان ء یک نیمکے ء چہ در آتک۔ آئی معصوم ء لرزوکیں لدغانی سرا پچکندے  
ناچ کنان بوت۔ شاعر ء وحدے آئی ء بدل کنگیں ڈولداریں بالاد دیست نہ  
ہیران بوت۔ ”چے بوت“ تو اے نیم منی نیمکے ء چے چارگا ء آئی انجو گش ءے  
میاری کنت۔ من قتی ڈیل ء بالاد ء سینگارگ دیست ہیران بوتوں۔ شاعر ء وئی  
مچاچ ڈکینت انت ء درائینت۔

”منی راستی جی پیے؟“

”جی بالاد ہر دمان ء دگر رگے کاریت؟“

”سرجمیں جہان ء حک چیز وئی رنگ ء بدلینیت، منی ناسر پدیں شاعر ا

“آئی ء درائینت۔

”بجل من قتی شرنگی ء لیزانی بندی بکناں۔“ شاعر ء درچکے ء بند ء تیکہ  
دات ء نعت، قلم ء یک سرے دشتانی شم ء کت، دور... سک ڈور چارگ ء لگ  
ات نہ آئی سوک آورت ء جسے کت ”چے بیچار کن ءے؟ ہر جی کہ تو کھگ  
لوٹ ءے بگش، بگش کہ منی شرنگی... منی هستی، بس یک ابدمانیں دمانے ء  
دانگیں سوگاتے۔ یک دمانے... یک ساعت... او چہ ایشی رندھی ناں...

آثار

153

ڈاکٹر عبدالصبور بلوچ

ایوک ء خاک... نہ مانگ ء ارمان ء منی هستی گران تران انت... ء تو پدا بلکن  
... کشان کشان ء بے ترک ء توار بوت۔“

”جی لیزانی ہر مانگ کجا کار بوت شاعر؟“ آئی ء شاعر ء بے وسیں  
چمانی جہا سر کشان ء جست کت ”جہان ء کلیں لیز بازیں کار مرز کنگ ء سڑنگ  
انت ہر لیزے کہ گول من است انت آہم وگرانی انت آواز رنداں کھگ،  
اھلنگ ء نشتہ کنگ بوتگ انت ء تو سر پدے کہ کہنیں چیزانی جہا دتی نیمکے ء  
کشگ ء چلگ ء طاقت ء واک نہ بیت۔ من قتی براہ داریں شرنگی ء نوک ء  
ڈولداریں لیزانی دلربائیں مرور دیں سہت گورا دیگ لوٹیں۔ انجیں لیز کہ چد ء  
پیر کسے ء نہ اھلنگ انت، ناں کسے ء کشگ انت ء ناں کسے ء نشتہ کنگ  
انت۔ ہما لیز کہ ایوک ء منی بیت ء قتی شرنگیں بالاد ء حق ء دات بکن انت۔ من  
انجیں لیزانی شوہاز ء اود شاعر ء قلم دشتانی شم ء دات ء بیچار ء جہلا نکلیاں چہ  
انگت دور لیز شوہازگ ء لگت۔ نہ گڈارنجاں آئی گردن جو کینت ء روح ء ہونی  
ارس گریت۔ گڈا چوش بوت کہ کوہانی سینک اندوہانی ترندی ء چہ حرکت ء روح  
ہمیشی جہا پرت۔ شپ ء گول مہر ء وئی سیاہیں چادر ء لمب جک کت ء جہان ء  
اندوہ پتات انت ء دہت۔ وحدے جہاں شپ ء جہان ء اندوہاناں ء پتہا حان  
پتہا حان ء دم برت نہ رودر آتگی نیکیناں آئی سرا بزرگ بوت ء روح ء شپ ء پیشانی  
ء سرا گڈی بوسہ دات۔

آئی ء وئی دم برنگ ء جہل بوٹیں گردن برزا چست کت ء گول تریں  
چماں صہب ء روزرود ء راجارت۔ نہ گڈا بے لوگ ء بے ڈیہ ایس شاعر آئی دیم چہ  
دیم ء مک بوت۔ آئی ء انا گتیں ٹہکے دات ء شاعر ء شوہازی گاریں چماناں وئی

آثار

154

ڈاکٹر عبدالصبور بلوچ

کنگ و واہگ پاؤ آتک۔ آئی شیر کنیں ٹھک و سر و چہ امروز و باغ و ہک چیز  
الہان و لگ ات۔ ”شاعر تھی لپہ سرجم بوت“ آئی اشتاپی و جست کت۔ شاعر  
پریشان بوت و ناؤ لکشین وڑے و درامینے ”من سرجمیں شاہ آگاہ چہ تھی شررگی و  
سازاہگ و لبرچ کنان و پکر کنان کہ مرچی وئی سنگ (عقیدت) و وئی لوٹ و  
وئی مہر و سوگات و تھی حرمت و پیش بکناں بے ہر ہک روج و تھی ڈیل، تھی بالاد  
عجب و نوک بیت۔ تھی شررگی و نور منی لبراناں نیم مرگ کن انت۔ تھی نوکیں سیکار  
منی لبراناں کنگ کنت و من صیرانی و دشتاں سر جنان و نوکیں لبرے و پد و رند و  
کپاں کہ تھی شررگی و حق و دات بکناں۔ گوں ترا وئی مہر و پدر کت بکناں کہ من  
...“ شاعر و چہ لچ و وئی گردن جہل کت۔ تہ گڈا آئی لنگاں سر گے زرت، آئی  
گشت۔

”دو تیں شاعر لبرانی در گچک و شوہاز و توسک دور شک اتنے۔ لبر  
و تھی قلم و نب و سرا لرزک و ات انت۔ کاگد و سرا شک بوہک و ارمانی ات  
انت۔ تھی ذہن و جوڑ بوت و لڑت انت۔ بے تو آہانی سرا کہن بوہک و تہمت  
جت۔ لبرال چہ چے بیت۔ اصلیں چیز آہانی کار مرز کنگ انت۔ گپ تہ ایوک  
و واہگانی ات۔ واہگانی ترندی بیگ ات آئی راستی بیگ ات۔ اگاں واہگ  
راستیں بیدت تہ کہنیں لبر کہن نہ مان انت، نوکیں جوڑ بیت۔ آہانی جہا ڈولدار ی  
کنتیت، تازگی و دی بیت، شیر کنی ہوار بیت۔“ نوں شاعر و مارت کہ آئی لبرانی  
جہا مہر و تام ہوار کپتک۔ ڈولداریں لبرانی ہواری و آئی ہستی تر یوان ات۔ آئی  
مارشت اسرے ات۔ آئی ہرچی بیان کت، شاعر و دیم و گشت۔ راست ات  
شاعر پشومان بوت۔ آجہان و شاعرے ات بے راستی و پرک و پیر و سر پد نہ

آثار

155

ڈاکٹر عبدالصبور بلوچ

بوہگ ات و یک کسانیں، معصومیں، ہستی و ساعتاں بندی نیں، گوہڑیں دروشے  
و آئی چم چم کت انت تہ گڈا شاعر و قلم سرگ و لگ ات و آئی و کاگدے و  
ہور کیں تاکے و سرا رنگ و تالان کنگ ہنا کت۔ بے نوں سک دیر گوسنگ  
ات۔ وحدہ و ادشت پر نیست۔ پل و ہیسکار گے جت و تاک تاک بوت و  
زمین و سرا تالان بوت۔ شاعر و اشتاپ اشتاپی وئی قلم چکل دات و پل و تالان  
بوہگیں تاکان و چ و ہوار کنگ و لگ ات بے نوں آہا کاں ہوار بوہگ انت و  
شررگی و مہر و ہار چین جکتگیں گردن و جہل جکتگیں تریں جہاں گوں ہور کیں  
دستاں اوشتا کت ات بچاڑ و بے ترپ و توار۔  
”اچکیں نہال و وپ بندیں بچکند و ہیکے دات و سہر و تازر کیں تاکانی جہا  
اندیم بوت۔“

## پژم و گرنبچہ

### عذرا اصغر



اولی رندہ و حدے منی چم پرانی کپت انت تہ وئی چل و دو سال و تہاس  
حا کاں ہوار گندگ و اتک۔

بے شک آ ”شر ریک“ کھگ و لائق ات۔ بے اے ہم ناں کہ  
چریشی پیش من اے ہمیں ڈولداریں جنین آدم نہ دیگ ات۔

زندمان و ہک راہ سراں یک ناں یک براہ داریں دروشے مدام  
دیما انگ ات۔ قدرت و اے نگار خانہ و ڈوڈیا براہ داریں ”تخلیق“ است کہ  
آوئی جوڑ کنوک و از مکاری و ثبوت انت۔ ہے ہم سرجم... ہمے ہم براہ دار کہ  
جہان و مزن مزنیں از مکار جہد و چپا کنان و کار بنت۔ قدرت و ہمے نگار خانہ و  
من چل و دو سال گوازیگ۔ من از مکارے تہ نہ اول... ہاں! از م و منو کے

الم و استوں۔ ہک ڈولدار و شرکیں چیز وئی نیمگ و دگوش و گور کناہینیت۔  
کھکانی سرا کپتیں سنگ ہم مارشت و دینیت۔ نازنین تہ یک جینے ات...  
جنین؟ کہ سداں سالان چہ کشت و کوش و ئن انت و پیداک انت۔ بے یک  
کے من شمارا بکھشیں کہ وئی سرجمیں دروشم و وئی و جنین منی کمزوری جبر نہ یوگ۔  
کجام شررنگیں جینے و گندگ و گوں، من انجو دیما روئیں ہمے ہم  
ڈولداریں قدرتی تدار گے راہ و روان مردم بگندیت۔ پدا منی لوگ بانگ وئی  
ہل و انت۔ پدا مسترین گپ ایش کہ ماوت ماں و ت و سک تپا کاں۔  
مہر داراں۔ آئی استی و من و لوگ و واک و یوگ۔ آئی بازیں رنگ انت۔ آ  
منی دوستدار انت... منی لوگ بانگ انت... منی محبوبہ انت... منی سکی و سوری و  
ہمراہ... انجیں ہمراہ کہ چھاں بد بکن و آئی سراہیہ و باور بکن۔ آچار روج  
و ہاترا گن وئی مات و پت و لوگ و شت تہ من سک ایوگ و ایوگ مار ت۔  
مے سور ادنائیں سورے ات، نہ آئی من و دیگ ات و نہ من آرا۔  
راست تہ ایش انت کہ فوزیہ منی مسترین برات و گوں نام کپت بوگی ات بے  
برات و جنک و چارگ و ضدکت، شانزدہ سال پیش، شریف و پردہ داریں  
لوگے و جنک و چارگ و لوٹ و مراد انجوش ات کہ کسے آئی کک و کٹم و بازار و  
تہا ہنام بکت۔

چرائی پیش کہ برات و ہمے ہبر جنک و لوگ و سر بہ بیت۔ منی پت و  
منی نام پیش کت۔ من کہ لوگ و مسترینانی ہبر زور وک اتوں۔ ناکت نہ  
کت۔ پ و ت و من مزن مزنیں واک و ارمان واک ات۔ من و ایم اے  
کنگی ات۔ مقابلہ و چکاس و یگی ات۔ ایوگ و بی اے کنگ و من کم ات۔ پت و



آثار 159 ڈاکٹر عبدالصبور بلوچ

وانگ و سراچی بوہک منی عادت نہ آت، بلے ایشی گندگ و گول اولی رند و من و  
وٹی ارادہ کمزور و وٹی پاؤگ نرور گندگ و آتک انت۔

نکھ و منی ٹرانسفر و رند ہما جاگ کہ ہمن یہ کرایہ زرتنگ ات ہمے جاگ  
نازنین ہیک ات۔ پدا جنفال ایش کہ وت نازنین ہم ہمے جاگ و شکک ات۔  
دمانے من ارادہ کت کہ من دگہ جاگے بزوریں بلے من و چرے جاگہ و جج  
نہیں تاوان و ہرابی یے گندگ و نیاتک کہ ہمے تاوان و ہرابی و نہ زورگ و  
سبب و علت جوڑ پکنیں۔ پدا اے دورہ کرایہ و سرا جاگہ و رسک انچو ازنان ہم  
نہ آت۔ مرچیکیں اے دورہ اکاں شیرین و فرہاد زندگ بوتین انت نہ شیرین و چہ  
فرہاد شیر و جوتاچینگ نہ لوٹ ات۔ بلکن و جاگے چہ کراہ زورگ و شرط ایر  
کت۔ ”چوہم دل و نرور کن۔ بروہچار“

وٹی زند و اولی رند و من ”رسک“ زرت، بلے نہ زانیں پرچا، جاگہ و  
زورگ و بکریاں ایشی تھا آہگ و من نکاسراتوں۔  
اے اول اولی رند ات کہ من وٹی مارشت و درشانی گول فوزیہ و نہ  
کت۔ یک روپے آتی وت درانینت۔

”نازنین و بابت و توج نہ کشک۔“  
”چے بگشیں۔“ من انچو ماریت کہ آتی منی ڈڑی کپنگ۔  
”چیزے ناں چیزے بکش... منی خیال و چد و پیش تو... اے وڑ ہجیر  
بے ترک و توار نہ بوتگ وے۔“

من کند ات۔ آراست کشک و ات۔ درانینت۔  
”نازنین... کافر ادائیں نازنینے۔“

آثار 158 ڈاکٹر عبدالصبور بلوچ

من و چہ قربانی پیش کت۔ ہمے ہاترا سور و ڈولداریں ہیالاں چہ منی ذہن  
ہورک و خالی ات۔ نہ دل و البتہ وٹی داہکیں واہگ و ارمانانی گول ساکاں  
ہواری من و سک تورگ و ات۔ بلے سور و اولی شپ و وہدے من آتی دیم و  
لوچائیں کشان لینینت نہ منی چم آتی دیم و چارگ و دم نہرگ و اتنت۔ چوئیں  
شر رنگے ات۔ جیکس معصوم ات و آتی چچ پلنگیں دیم و سرا آتی چم؟ زانت و  
روژنامی و روزناہ، ترپناک و وٹی نیگ و دگلوش و گور کنوک۔

وحدے من کالج و اتوں نہ من بازیں شر رنگے دیتگ ات۔ بلے فوزیہ  
چرے درساں گلش وے شر رنگ تراٹ۔ مرچی انچو سال و گوزگ و رند ہم من  
آتی ڈولدار و گیش و کیوار کت نہ کنیں۔ بلے ہمے ساعت و من زانینگ ات  
کہ منی برات و مزیں ردی یے کشک، و انچو بوت یک روپے آتی درانینت  
”فوزیہ تو شر رنگیں چکے وے بلے نہ زانیں کئے کشک ات... باریں کئے... منی  
کستریں برات کشک و لگ ات ”نوں جی بیت، لالہ چوگلش وے تئی لاٹری  
دراٹنگ۔ تئی بھت و تالہ سک شرانت۔“ راست انت اے شر بھت منی  
نصیب جوڑ بوتگ... و من وٹی زندمانی و ناسرجمیں و ابانی بابت و نول پشومان و  
پریشان نہ اتوں۔

چوناہا فوزیہ کار و آوکیں چکے ات۔ منی ہمراہ داری کنان و آتی منی  
زندمانی و گیشتریں واہگ و ارمان سرجم کنانینت انت و زند و اے شانزدہیں  
سال ما دوہیناں گول آسودگی... مہر و مزیں ساہگ و گوازیہنگ انت۔ بلے منی  
تپاس و فوزیہ و انچو دخل نیست ات۔ منی فطرت انچوش ات۔ من چہ جیناں کم  
مناثر بوتوں۔ آہم آہانی زانت و بہم و سبب و شکل و صورت و رنگ و

ڈاکٹر عبدالصبور بلوچ

161

آثار

”گڑا تو اے جاگہ نہ زرت۔“

”واہ، الما زرت۔“

”بزانتیں ہم۔“

”ہو، بزانتیں ہم۔“

”عجیبیں جینے۔“

”اے منی ذات، دی چکاس انت۔ نا۔۔۔“

”چے یم۔“

”اصل، من و دی سراسک ناز انت۔“

”اول اراسی۔“

”او پدا تو چ من چچک بلوٹ، من کجا کجا گران، بکرویں۔ اے ناز

و گپ من انچو جت۔ تو و زان، من زور، منوک نہ اول۔“

”بزاں من سرجم، آزاد اول، من کندان، جت کت۔“

”بالکل۔۔۔ سرجم، آزاد۔“ آئی گوں سنگینی، درائنیت، نپا و سرا

چچک بوت۔ کتاب، وانگ، لگ، ات۔

”منی پت، سور، نوزدہ سالال لگت دیان چ منی مات، زندمانی، دور،

گستاخت۔ آراکس، داشت نہ کت۔ ناں منی مات، بے بدلیں براہ داری،

ناں نوزدہ سال، نزیکی۔ منی، منی نزیکی چرے دراجیں سپر، ہاز کم ترانت۔“ آئی

کتاب دیما داشک انت، انچو ہبر، ات کہ کسے گوں وت، ہبر بکت۔ من

زوت زوت، کتاب، گیت، درائنیت۔

”تو راسی، دل، آرت، سک پراہ دل یونگ ات، ناں۔ است

ڈاکٹر عبدالصبور بلوچ

160

آثار

”انچو گیش ناں۔۔۔ من حیران اتوں۔ کہ تو پرے زال، منچ، منچیں ہبر نہ

کن۔ آیتو آئی شررگی، رعب، چیر ترانگ ات،؟“

”ترا نہ وشی درشان کنگی ات، تو گل، ہال،۔“ من چ زوروت،

حیران کنان، جت کت۔

”واہ، من پرچی نہ وشی ہاں۔“ آئی، درائنیت۔

”اگاں تی لوگ واجہ، دل پرانی بروٹ، گڑا؟“ من چ توضع، مسکرا

درائنیت، من، انچو گمان بوت کہ گش، منی لبز راست انت۔ بروٹ چے۔۔۔

بلکن شک۔“ آئی درائنیت۔ ”چو بوت نہ کنت۔ من و دی لوگ واجہ، دل مصر

داشک۔“

”سک بیہ انت؟“ من آرا کے گدینت۔

”چوں نہ بیت۔۔۔ بے نازین، رویں حیا لے داشک۔“ آئی

درائنیت۔

”و دی شررگی، ذولمداری،۔۔۔ آھے سر پد انت کہ آئی چناتی زد، کس

پشت نہ کپیت۔ تو ہم ناں۔۔۔“

”آراست کھیت فوزی۔۔۔ من گران، سنگین بوت، درائنیت۔

”چے کشک،۔۔۔“ آئی گوں اجکئی درائنیت۔

”اے راستے، فوزی وھدے بندات، من آرا دیست نہ منی پاداں

جک بوت انت۔“ آئی کنت۔ ”چوں باور بکنیں۔ باور نہ بیت۔“ آئی انچو بے

باوری، گوں درائنیت۔ ”راست آں۔۔۔ من تراراست کشک، اول۔“

”تو پیرا پر چا من، حال ندات۔“ آئی گلگ کت۔

نے ناں چینیئے؟“

”مئی جینیئے سراترا چے شک است، ہیرایش انت کہ مردینا ء ذات ء سراجھروسہ کنگ نہ بیت۔“

”نازنین ء مارا بے بھروسہ تہ کت۔“ من درائینت۔ بے آ بے ترک ء تواری ء پدا کتاب ء وانگ ء ات۔

چونا حائے بھیں ہیر ء حال پہ کنگ ء مسکرا بویگ ء ات انت بے من مارگ ء اتوں کہ ہیرانی تھا جا کہ ناں جا گے راستی الہا چیر انت۔ گوں فوزیہ ء اے بھیں ہیر کنگ ء من آرا دل گیر کت۔ آروت ماروکیں چکے ات ء من ء دوست ات ہم۔ بیدہ آئی یک دمانے ء خیال ہمن سک گران ات۔

گوں نازنین ء ہردیں کہ دیم پہ دیکی بوت تہ آئی انجھیں کپ کنوکیں ہماں گوں منا چار بات کہ من ء درحک ء کپت۔ گوں آئی دیم پہ دیکی روچے باز رنداں یونگ ات۔ من ء وتی لوگ ء آہگ ء مدام آ ”لان“ گوازیگ کپتگ ات کہ آئی تہ ء رستگیں سہر ء نریش کاہانی سرا آئی سہب ء سرا شادیں پاداں گوں تر ء کرد کنگ ات۔ آد کہ ساعتاں ہم دڑے ناں دڑے ہمد ات۔ یا آرا مئی روگ ء آہگ ء وحدانی خیال گور ات۔ من مدام آرا ہیرے گشت ء گوستوں۔ یا برے برے آئی وت چیزے ناں چیزے گشت۔ فوزیہ ء موجودگی ء ہم اے بھیں ہیر ء حال یونگ ات انت۔ چو کہ من آرا ”لان“ ء تھا ہردیں تر ء گرد ء دینگ ات تہ من کشک ات ”تو پر چا وتی نازکیں پادانی سر ء زور کی کنگ ء نے۔ کاہانی نریش سروک ہم اشاں ٹچی کن انت۔۔۔“ آئی شہک دات ء کند ات۔

لہیں روچاں رند فوزیہ ء درائینت ”مرچاں نازنین وتی پادانی ڈولدار کنگ ء وزگٹ انت۔“

”پرچا بزاں؟“ من آرا جست کت۔

”اوں اتوزاناں سر پد نے؟“ آئی کند ات ء پہ شکان دارینت۔

”چے مطلب“ من گوں ابکی آرا چارت۔

”تواضع ء مسکراتو بکن نے ء مطلب ء من بگشیں“ آئی درائینت۔

اے تہ راتے ات کہ آوتی دس ء جہد ء ات۔ من خیال کت ء کند ات۔ چو گش نے باز مردم چہ وتی ہیل ء عاداتاں لاچار انت ء ڈڑی کنت۔ ہمے ہم ء کسان کسانیں دڑے ء عشق کنگ گش نے آئی لاچاری ات۔ چونا حائے نازنین ء مستریں جیزہ ہمیش ات کہ آ گوں وتی لوگ واجہ ء شرشر نہ ات۔ کنگ ء آہدیں مردے نہ ات۔ شریں ہمد ہے ء سرات ء آئی محکمہ ہم انجوش ات کہ چراتی پکار ء گیش فضل ربی ء بیسہ ات۔ نازنین ء زندمانی ء حکم لوٹ سرجم ء برجم ات پدا ہم آئی گوں ادب ء مدام فوزیہ ء را گہار ء من ء لالہ جان کشک ات۔ فوزیہ کشیت کہ آلالہ جان کشک ء وھدہ ”جان“ ء سرا گیشتر زور دنت۔

مئے وھدہ انجوں گوں کنگ ء گپاں پہ جوانی گوزگ ء ات۔ یک روچے چہ دپتر ء وھدے من داترا توں تو فوزیہ من ء کے پریشان کنگ ء اتک۔ من ہیران بوتوں۔ آئی دارینت۔

”زان نے اے نازنین روچے ناں روچے یک مزنیں دھما کہے کنا مہیت۔“

”مثلاً ہے ہمیں دھما کہے۔“ من جست کت۔

”فاروق... نازنین و دوست...“

”یارا آ نازنین و بچاہ آرو کے، بلکن و کلاس فیلو بوتگ انت۔“ من

ہبر و چک کنگ و جہد کت۔

”گرا من دگہ ہے کنگ و اوں... دوست کنگ، زاناں اے

ہرائیں لبرے؟“ آئی و گوں ہیرانی و من و چارت، من گش و نازنین و

ہمراہی و دوست و لبر و اٹنگ و جذبات و اٹنگ اتوں۔

”من اے کنگ و اتوں کہ فاروق چیر و کائی پر چا کنتیت آخر؟“

”ہر روج کنتیت۔“ من جست کت۔

”ہاں! دوی سی روج و الم و کنتیت یک روچے نان و لوٹا پتنگ

آتے۔ من و اوں نادینے۔ کے دیراں رند نازنین و لوگ واجہ آتک۔ آچہ دتی

مدامی وحدہ کے ساری تراٹنگ ات۔ نازنین و چہ دوی دروازگ و فاروق و ن

و درکت و پدا کسانیں گے و سرا گوں دتی لوگ واجہ و اڈ و کڈ و لگت۔ تاں بیگاہ

و کریتے و دتی لوگ واجہ و راہ و روے کت۔ بچا آدھما کہے الم و کنت۔

فاروق ات، من اتوں، دگہ باریں کئے کئے بنت؟ نازنین گوں دتی

نازاں گوں دتی گپاں، گوں دتی چار و دگوشاں منی ہمیں مردے آئی پکراں

کنتیت، و گرائی ہے حال بیت؟ من خیال کنگ ات ووت و آئی نازانی جست

کنگ و لاچار دیتگ ات۔ آئی ہر حکمے کہ دانگ من بے ہبر و حال و ہما

دماں و پیلو کنگ۔ فوزیہ و تور اٹگ و ہیران بوتگ۔ من کنگ و اڑے،

بچارگ پڑ شنگیں جینے، شک و شاگیں، ما آئی دگوش و کتاں۔ مارا کارے و

گشیت، منے ہے روت۔“

”واہ۔ واہ ہے بہانہ جوڑ بیگا۔“ آ گش و تھا ہے برتک۔

چہ دپتر و آگ و رند ہر ہمیں المی نیں کارے و کنگ و من چوز دتاں

راضی نہ بوتگوں بے نرائیں پر چا نازنین و من جواب دات بھیں۔ آئی حکم کار و

کنگ و من و دشی رست، نرائیں پر چا۔ آئی گشت ”لالہ جان! من و بازار و بر“

من اینگر آکر مجبر نہ کنگ و کنگ و شکاں، یا ”نوشی و راوتی دوست و نور و روگی

انت بے...“ من ہما دماں و تیار بوتگوں۔ نرائیں من و ہے بوتگ و ات۔

”زاناں، عشق ہمیش انت“ من چہ ووت و جست کنگ۔ من نہ سکیں

خشکیں مردے اوں۔ گرا اے ہے بوتگ و انت؟ فوزیہ و منی ہر ہمیں چار و

گندناں تواضع و مسکرا گھٹک ات بے اے آئی مزنی ات۔ بیسہ ات۔ اکاں

تاں...“ من راسی و بدل بوہان اتوں و من دت مارگ و اتوں۔ دپتر و کنگ

فاظاں گوں سرماں سراتوں۔ نہ نازنین و دس بالادیں دروٹ منی دیم و بوت، من

گوں ابکئی فائل بند کنگ، سر کچھنگ، پر کنگ پدا گوں فاظاں سرس سر

بوتگ و جہد کنگ، ہمدماں و ساعتاں آئی اکاں ٹیلی فون کنگ نہ من گش و

چچ پنگ اوں۔ آدتی لوگ واجہ و ہڈ و کپنگ۔ منی ستا ہے کنگ، فوزیہ و دس

بہتی یے ساڑاٹگ کہ آرا منی ہمیں لوگ واجہ رستگ، یک انجیں سامعہ ات و

من چہ مسکرا گھٹک ات۔ ”تو درستاں پلہ دے و چہ ماہیا۔“ آئی زوت زوت و

درا پتنگ ات۔ ”بے اودہ ہے دشی رسیت۔“

”پرچہ، پرچہ نہ رسیت دشی“ من جست کت۔

”فوزیہ ہمدماں انت۔“ آئی گوں پڑ شنگیں و لے گشت۔



”بلے آتی گہارا انت۔“

”خامس پہ تھی حاترا“ آئی پہ لے انانی پتو دات۔

من ء غش ءے جگر آہگ ءات۔ آئی بے تکلفی ء معنیٰ بے داشت،

نازنین واقعی... ناں... ناں... اے ہم چوں بوت کنت۔ من زانت ء جہان ء

واتر اتوں۔ فوزیہ، منی لوگ ہانک، سکی ء شریدار، مہروان... نازنین، فوزیہ بوت

نہ کنت۔ آئی جاگہ ء گپت نہ کنت۔

من ء چہ نازنین ء ہم بوت یا بلکن ء چہ دت ترس اتوں، دتی تہہ ء بے

بیسہی من ء بہر ء بانگ کنگ ءات۔

انا کہ فوزیہ ء جاگہ بدل کنگ ء ہبر دیم ء آرت۔ آئی دت دکہ جاگہ

در گیتک، سامانے چست کناسہ پٹاں، من اے سرجمیں ساعت ء دماناں بے

ترک ء توار چاروک اتوں۔ من ایوک ء ہمے گشت کہ جاگہ پہ محکمہ ء منظور

کناسہ پٹنگ۔ نوکیں جاگہ ء آہگ ء فوزیہ ہمیںکس دس دس ء گل گل ات من مے

ہیم بہر بہر اتوں۔ نازنین ء خیال نزاہیں دم پہ ساعت پر چا اٹک انت۔ دل دت

سرا دت ہمانی دک ء روگ لوگ ءات۔ من سکت۔ پدا من درس فوزیہ ء

گشت انت۔ دتی سرجمیں جاور ہم۔ ماوت ماں دت ء مچ چیر ندانگ۔ آئی

کنہ ات، درایتیہ۔

”من سر پہ اتوں، ہمیشہ کا جاگہ بدل کت۔“

”بلے تو زور ء منوک نہ ات ءے۔“ من گوں میرانی ء آرا یات

گیتک۔

”آں راست انت۔“ آئی من ات۔

”بلے تو گوں آئی سور ہم کت نہ کت ء تاں تھی رومانس حلگ ءات،

حلت، بس تو سٹک ءے۔ است ءے ناں جھینے؟“

”ابھی تھا چے فک است۔“ آئی گوں پھر درایتیہ ”من دی تھی

واہگ داروں، تو منی چکانی پت ءے ہم۔ پدا من نزدیکی پر چے پیش ہدائیں ء

دت ء بے سوب بکتیں؟“

”بلے فوزیہ آسک تامدار انت۔“ من پہ کرداے دڑ گشت۔

”ایں، تو تام چھٹک۔“ آئی ہم انچو دارینت۔

”ایوک ء دست جگ ات۔“

”اوتامے دپ ء اٹک۔“

”ہاں اراست۔ آئی بدن ء پوست انچو نرم ء انچو چرپ ات فوزیہ کہ...“

مرہی ہم منی سرجمیں... من دتی دست چارت۔ غش ءے پڑم، پڑم ء گرچہ۔“

فوزیہ بے ترک ء تواری ء من ء چارگ ءات ء من ہبر ء اتوں۔ آئی

دتی دست منی دست ء دانگ ات ء کھٹک ات۔ ”سرسک درد کنت، ادا چہ

کردن ء غش ءے سدیت ء کپیت۔“ ء منی دست آئی نرم نرمیں دست ءات۔

آئی پشت ء سرا تر ات۔ پدا من دتی دست گشت ء انکوں۔ بلے تاں مرہی آ

شترانک ء پڑمیں پوست ء نرمی منی بند بند ء ٹریت۔“

من اے ساعت ء دتی ہک گپ ء منگ ء فوزیہ ء دیم ء تیار اتوں۔

آچو مہروائیں پتے ء ہم ءات ء من دتی گناہانی حساب ء دیگ ء اتوں۔ دتی

ارواح ء تاحیر دیگ ء اتوں۔ سمجھیں ہبرانی اٹکک ء رند آئی گوں نرم نرمی ء

درایتیہ۔

”ہل ۽ نہالانی سراوڑ وڑیں ہل بہ بنت ۽ مالی ہم گندگ ۽ منیت تہ  
مردم ۽ دل ملوٹیت ہم آیکے کپے الہا سرچنت، چونہا وڑی آئی عادت ہم مد بیت ۽  
پدا مستریں ہبرایش انت کہ ہمے پارک ۽ تہا اویل اسہل ۽ بورڈ ہم جنگ بہ  
بیت ”منابزور، منابزور۔“

من گلدت ۽ فوزیہ ۽ نیمک ۽ گیشتر دگلوش بوتوں۔

”ہاں آئی ۽ پیشانی ۽ سرا اویل اسہل ۽ بورڈ درنگ، پہ درستاں، نزائیں  
تو اے لہزاناں دنت کت یا ناں۔“ من فوزیہ ۽ دست گوں تردی ۽ پرتک انا گہ  
من ماریت کہ کش ۽ منی دستانی تہا گہڑے پڑم انت کہ ہمے دمان ۽ خاص  
پہ من جوڑ بوتک انت ۽ ایشی سراچھیں پورڈے ہم درنجوک نہ انت۔

## بے برمشیں چیمال

ن۔م۔دانش

ن۔م۔دانش اردو ۽ جوانیں شاعر ۽ مزین نبشتہ کارے۔ گوں بلوچی  
زبان ۽ مزین حب ۽ واگے داریت۔ آوہدی کہ دانش ۽ وقی اے آزمائک  
نبشتہ کنگ ات، کراچی پڑامنیں ہند ۽ دیکے ات، بے دانش ۽ دور گند وکیں چٹاں  
کراچی ۽ جاوران ۽ جوانی ۽ ماریت ۽ آئی گوں وقی رڑن ۽ سرپدی ۽ پیش کشی یے  
کت۔ بگند کہ آئی پیش کشی چوں یک ۽ ٹک بوتک۔ اردو ۽ آزمائک سرجم  
انت، اگاں ردی یے بوت نہ بزاں کہ بلوچی ۽ جوینگ ۽ بوتک۔

آثار

172

ڈاکٹر عبدالصبور بلوچ

باز روچاں چہ آہانی روج یک بیم و شپ یک وڑات انت۔ آج  
سہب و یک خاصیل وھد و پائے و خاصیل وڑ و پچھے و اب و پاد آتک انت۔  
ذوت ذوت و ناشتہ اش کت۔ رکشہ، موٹر، بس، ٹرک، موٹر سائیکل مزین عمریں  
مردمانی، چکانی و کچکانی شور و توار پر جنوکیں شہر و نیگ و چچان ات انت۔ گش  
نئے آہان و توار کنگ بوتک ات۔ حک سہب و رو کانی تہا بیگاہ و آگ و وھد  
و کسے نہ کسے کار بوتک ات۔ لوگ و مردماں دروازگ پچی و اشک ات و ودار  
کنگ ات بلے روک کدی نہ اتک ات۔ لوگ و مردماں گریت، کوکار کت،  
وتاراجت و پروشت بلے روک ہجر نہ آتک۔

”روح“ باز روچاں چہ ایٹک ات۔ آئی شہماں زمین و سراطوری،  
یک مسمی، بے زاری، ایٹکی، بے باوری و بے ہمتی شکیعت۔ مردم دپ  
جنان، چہوت و بے زار، دلہر دس انجو کہ کوٹنگ و نزدیں کچکے و للک لونجان  
بہ بیت، شہر و توار و یکیں نیگ و تنک انت و بیگاہ و آگ و وھد و کسے نا کسے  
وٹی لوگ و راہ وصال کت۔ لوگ و مردماں دروازگ پچی و اشت، ودار کت،  
گریت، کوکار کت، وتاراجت و پروش بلے روک ہجر نہ آتک۔

اے بیم چہ بندات و بوآن ات پچے ہاترا پریشی ہیران اوں کس نہ  
بوت۔ بلے نوں چک اوں کار بوآن ات انت۔ کوپکانی سرا بستہ درکنیں، پل  
کوٹنگ و براہ داریں چک، قائل دستان و بسانی پشت و چوکیں ورتا، چشمک پوز  
و گڈی سرا درنجوک، جہلاکیں پگرائی تہا کار، زبرد و ہیاریں واندہ، زانت کار  
درس کار بوآن ات انت۔ مات وٹی چکان و وانگ جاہاں راہ دیگ و ایگر آگر  
کنگ و ات انت۔ پت ترسگ و ات انت و چک بے ہمتی و آماج ات

آثار

173

ڈاکٹر عبدالصبور بلوچ

انت۔ ہے بے ہمتی و گوں آچہ لوگ و دراتک انت و یک بیگاہ و ودار نہ  
اتک انت۔ ماتاں گریت، جت و پروشت بلے تاحیر اش نہ آتک۔ ارس  
چحانی تہا بدات انت۔ سینگ و بے توار ی بے شک بوت نہ آہاں یکے دوی و  
حال گیت، یکے دوی و راتسل دات۔

”اٹکنگ و مئے چک جادوگرے و بندی انت۔ ادا چہ دور مزین  
قلاتانی تہا انت۔ آئی درتیں چکان و ممو دا بندی کنگ۔“

”اٹکنگ و شہزادگے آہانی کنگ و پیدا ک انت۔“  
کلاں چہ پھر تریں زال و کہ آئی دیم و کرچکاں چہ کرنانی سرگوست  
سرکشان و ات انت۔ زور زور و ٹہک دات و کندات، کندان و آئی چماں ارس  
اتک انت۔

”نوں شہزادگانی دور کج انت، اگن شہزادگ است انت ہم نہ آدتی  
لوگ باکانی گور و انت۔ آہانی زہم و رانیام و بازی نہ و بوگ و چہ زنگاں  
کچک۔ نوں آجین جاگہانی تہا تنگ و وٹی نتری و مزین جگری و کشاں، چہ  
درباری شاعر و نیشہ کاراں نیشہ کنا نیگ و چھا پک و انت۔ نوں آہانی نطری و  
بالاد زہم ناں بلکن و آہانی زبان جوڑ بوتک۔ تو کجام شہزادگ و ہبر و کن نہ۔ آ  
شہزادگ و نہ دیر انت کہ مرنگ، ہماٹی کہ دودیں ڈیہ و شہزادی و راج کرگ و  
آجو کنگ و ہاترا کوہ و دریا و کور و گیابانی سپر کنگ انت۔ جن و جنس و دیہ و  
بلاد، ساحر و جادوگراں گوں مزان و وٹی جان و ساہ و ہاترا اش تداشک ات و  
شہزادی و را چہ آہاں پلنگ و برنگ ات۔ آد کہ روح ات انت، اے دگہ روح  
انت۔ یک بیم، یک ڈول، پیہر یکیں روح اے بیم نہ ات انت، بیزار، دگران

آثار

174

ڈاکٹر عبد الصبور بلوچ

اے بے باوری و دناں پتا نہیں۔

پدا اشانی تھا یک عجیبیں باوری ہے ودی بوت۔ آپکے دومی و راستہ  
دات انت کہ آوانی چک ہما قلات و نیام و چہ یک انجیں ٹنگے بڑ انت کہ آنجیں  
جاگے در بنیت۔ آوانی ہبر و حال امیت و باوری و ہے بن زہ و ایک و حلّاس  
بوت و روچانی یک قسمی و پدا آہان و وئی انبا زان زرت۔

یک سہبہ آپا داتک انت۔ اے سہبہ اول چو آدگہ سہبان ات،  
بلے اے سہب و خاصیں ہبرائش ات کہ شہر و چار راہ و سرا یک عکسے در جوک  
ات۔ عجیبیں عکسے ات۔ آئی تھا گندگ و قچ عجیبیں خاصیں دروٹم و ندر گے نیست  
ات۔ بلے آدرستانی و حکم چیز و عکس ات۔ مردم اے عکس و گندگ و گول  
برے ترس ات انت و برے زہر گہت انت۔ اے عکس درستان و وئی وئی سستا  
و چہانی و زہر گندگ و ایک۔

”اے شہر و ہونی نیں آزمان و عکس انت۔ مے سرا مزیں عذابے  
آہکی انت۔“

یک مزن و نامداریں رہ در برے و درائینت۔ بازیں مردماں آئی  
ہبر گہت گول۔ پدا آئی وئی گلو و راج کت۔ آدکین و نیل و گول ہمت و مزن  
جگری و مقابلہ کنگ و سکین دات و درستان چہ گیش اے ہبر و سرا زور دات کہ  
اکاں کلیں مردم آئی پشت و آہگ و تیار انت یہ آ آہان و چہ آدکین و نیل و چہ  
رکینت کنت۔ ایسی مخالف لہتیں مردمانی تھا اوشتوک ات انت و کشک و ات  
انت۔ ”یکواس کنت، دروگ بندیت، ایشر وئی نپ و کٹ و کڑی و پکرا انت۔  
ایشر اگول راج و قچ عجیبیں و اہکے نیست۔“

آثار

175

ڈاکٹر عبد الصبور بلوچ

”ناں اے یک چک و جنیں آدے و عکس انت کہ ایثانی تھا گھو یے  
(ڈونڈ وار) ہال و انت۔ مے چک و جنیا دمانی سرا و نیلے کھکی انت۔ واجہ ہدا  
چہ ماچکاس گہیت۔“

مشیت و مثلاً و نہ من ات کہ حکم جمعہ و خطبہ و راست گھگ،  
انساپ کنگ و دومی و سرا رحم کنگ و پنتے داتک ات۔ بلے آئی وئی جن و چک  
آئی زوراک و آماج ات انت۔ آئی لاپ چست و درائنگ ات و آئی ٹن حلّاس  
نہ بوتک ات۔ آئی پشت و نماز کنوکانی یک ٹولی یے و مثلاً و ہبر و سرا لٹیک  
گشت۔

”ناں۔ اے ہما داب و ہما بہرے و عکس ات کہ ملک ریان دینگ  
ات کہ آئی معنا (تعبیر) حضرت یوسف و گھٹک ات۔“  
”ملک ریان و داب و ہے دینگ ات۔“ ”نچی و یک بہرے و  
ینگ و چہ توار چست بوت۔“

”ملک ریان و داب و دیست کہ ہمت مزن و پزوریں کوکان و ہمت  
کسان و زور و لاگریں کوکان ایک و وارت۔ پدا غلہ و ہمت سبز و تازگیں  
ہوشکان و ہمت حشک و کلینچیں ہوشکان ایک و وارت انت۔ بلے ادا یوک و  
حشک و کلینچیں اوشتکانی عکس انت۔ نال مزن و پزوریں گوک است و نال سبز  
و تازگیں ہوشک۔“

ہماں کہ ملک ریان و داب و ہمت و ہمت کنگ ات۔ اے ہبرانی  
اشکنگ و گول آہانی جان و ترے کپت۔ یک ٹولی یے و کوکار کت۔ کفر کنگ و  
انت، بلے آداب و ہمت و ہبر کنوک وئی ہبر و سرا اوشتات و مردماں، چہ ترس و



واب و معنی جست نہ کرت۔

آنیم گنوکیں مردم و کہ مدام بے توارات شہک شہک و سرے جست  
کت، چمانی کوئے ترات انت درائنت کی۔

”یک جکے و عکس انت درنا و برھنگیں جکے کہ مئے جنکائی دروشماں  
بدلان انت۔“ لہتیں مردماں وتی وتی جنکان و برھنگی و گندگ و گوں وتی سرجهل  
کت انت۔ لہتیناں وتی لٹ گٹ پاتک و زاہ و بد و لگت انت۔ آہاں عکس  
جوڑ کنوک نہ زانت۔ پے ہاترا کٹک و داہگ و دارگ و ہم آہاں کس کشت  
نہ کنت۔ آہاں و ہر ہما جنک گیر اتک انت کہ آبرھنگ کنگ بوتگ انت  
انت۔

”مئے سرا عذاب آرگ بوتگ اے سستگیں روج و عکس انت۔“

شہر و گلاں چہ مستریں زانکار و درائنت۔

اے عکس کلاں چہ پیش ہما پکیر و دیست کہ شہر و چار راہ و سرا کٹک  
ات۔ و پڑگ و ات۔ عکس و گندگ و رند مردمانی تہا ترس و بیجہ کپنگ ات۔  
آہاں درگ و درون یلہ داتک ات، داب پرہاں حرام ات۔ آیکے دومی و چہ  
جست کنگ و ات انت کہ نوں چہ بیت؟ بے لچ و تہیں پتوگوں آہاں نیست  
ات۔ آہاں حیرات کت، صدقہ دات، منت من ات، دعا کت، شپ و نیم و پاد  
اتک انت و توبہ اش کت بے اے اس کہ سرجمیں حلک و شک ات نہ غرت  
بلکن و آہانی ہستی و سوچان و پٹ پٹ و آپ کنان ات۔ ہر کس و وتی پکر  
ات۔ آہانی ریاکاری و وتی ذاتی نہ و کٹاں گوں مہر دارگ و آہاں و اے روج  
پیش دا شک ات۔

آہاں مدام دروگ بست۔ چہ راست و شک انت، چہ حق و دپ اش  
تاب دات۔ آہاں ہر چیز و چہ ترس ات و گلاں چہ گیش آ چہ مرگ و ترس ات  
انت۔ آہاں وتی گردن و تنچنگیں و بچک و را پے ہاترا دور نہ کت کہ اے  
و بچک آہانی ساہ و مدہ گیہت۔ چوناہا آہ بچک نزورات بے مرگ و ترس و آہاں و  
چہ مرگ و ساری کٹک ات۔ نوں پر آہاں مستریں عذاب ایش ات کہ آوانی  
میدیاں چہ مردگانی بو آہگ و ات۔ انجیں بو پے کہ یک زما گئے خرقیل و راج و  
بدن و چہ اٹک ات۔

اے داستان آہاں و ہما پیری زال و اشکنا پیٹک ات کہ آئی مدام دل و  
راوش و گل و شات کنوکیں کتہ اشکنا پیٹک ات۔ بے اے روج و باریں چہ  
ہبرے ات کہ پیر زال و ہم چہ کوٹک و مہرات انت و آئی توار کرناں کہ نہیں  
چاتے و تہا چہ در آہاں و مارگ بوہگ و ات۔ اے روج و داستان و اٹک و رند  
نہ مدام و وڑ و ہور بوت نہ سردیں گواتے و کش ات بلکن و جسے آہانی سراں،  
ہاناں، تاکاں، روشن داناں چمان و سرجمیں ہستی و تالان بوتگ ات۔

آ کٹک و ات کہ خرقیل و یک روپے غنی اسرائیل و را اللہ و نیمک و  
چہ جہاد و روگ و حکم دات۔ مرگ و ترس و آہاں جہاد و روگ و انکار کت۔  
ہاں۔ بے شک۔ چہ مردگاں مرگ و ترس و ابید و گہ مستریں ترس نیست۔ اللہ تعالیٰ  
و قہر پرہاں نازل بوت۔ ہر نیمک و طاعون و نادر امی شک و تالان بوت۔  
بازیں مردے مرگ و بازیں مرگ و ترس و شک انت۔ و ہدے بے چوک دو  
میل و کساس و سروت انت نہ یک انجیں ترسناکیں توارے آہانی گوشاں کپت  
کہ آہم غرت انت و مردگانی بازی و سبب و آہاں و شہر و آرگ و قبر و کسارت

آثار

178

ڈاکٹر عبدالصبور بلوچ

کنگ نہ بوت۔ آہانی چاریں نیمکاں دیوالے جوڑ کنگ بوت، نک ء انجیں دیوالے کہ مئے چاریں نیمکاں جوڑ کنگ بوتگ بے مارا گندگ ء تیت، ء کلیں مردگان ء ہمائی جہا ایر کنگ بوت۔ روج ء گرمیں برازاں مردگان ء ساڑینت انجو کہ ماسزگ ء آں۔ خرقیل پہ بہت روج ء اعتکاف ء دھدے چہ شہر ء ڈن درآنگ تہ آئی دیست کہ مردگانی یوک ء ہڈ پشت کپتگ انت۔ گوشت پوست حاک بوتگ انت انجو کہ ما حاک بوگیں۔ آئی دل ء رحم ایک گوں رب ء پریاتے کت۔ الہی تو منی قوم کنگ، ایساں پدا زندگ بکن... بے پہ ما دعا لوٹو کے ہم نیست۔ توار آنگ۔ خرقیل اے کل چہ مرگ ء ترس ء چہ شہر ء نک انت ء اشاں منی دررس ء خیال نہ داشت ہمیشکا من اشان ء کشتوں۔ پدا ہداء آہان ء زندگ کت۔ بے چہ آہاں گیشتر نا شکر ات انت، آہاں پریشی شکر نہ گپت۔ پدا دھدے اے شہر ء ایک انت تہ کشت کہ اے گلانی بدن ء چہ آہانی اوبادگانی بدن ء چہ مردیں حید درآنگ انت تہ چہ آہاں مردگ ء یو آنگ۔ اے داستان ء اہلنگ ء گوں مچ طور ء بے چاڑ بوت انت۔ بے وتی بدن اش بو نہ چت آہاں یکے دوی ء را چارت ء کشت۔ ماتہ مچ جا کہ نہ تنکاں ء تا ما جہاد ء روگ ء چہ انکار کنگ۔

”آ کہ مئے نک اش برنگ انت؟“

یک جنیادے ء جست کت۔

”جہاد ڈئی ء غیرانی خلاف ء بیت۔ آہاں کہ مئے چک برنگ انت آ

مئے وتیک انت ء پدا ما چہ جنگ ء کدی انکار کنگ؟ ماتہ مدام جنگ کنگ، گوں دوی ء، گوں دوستان، گوں همساہکاں، گوں وتی جہدے، بس مدام جنگ

آثار

179

ڈاکٹر عبدالصبور بلوچ

کنگ۔ گڑا اے حذاب پرچی؟ اے بوچوئیں؟ اے ہما ہونانی ٹوتہ نہ انت کہ ما حر روج رچان اش، وتی حکم روچیکیں زندمانی ء حکم روچی نیں کارانی جہت ء۔“ اے یک گران ء ترستاکیں توارے ات کہ آہانی سر ء دلاں شک انت۔

آہاں دیست کہ آہانی چک شاہ دولہ ء مشک بوآن ء روان ات انت۔ کسانیں سرگ، گوٹیں گردن، اندیمیں استی۔ وتی پنگانی اے جاور ء گندگ ء گوں آہاں نیچے چہر کپت کہ آوتی پنگانی کشوک ات انت۔ شہر ء زانکار ء اے زاننگ ات کہ آہانی حیدال چہ مردگی بو پرچی کنیت، بے آئی ء کس ء راگشت نہ کت پرچیکہ دروگ ء ریاکاری ء آئی زبان ترک جنگ ات۔

آہاں یات ایک آسہر ء ات انت۔ شپ ء وهدات یا روج ء اے کس ء را جوانی ء یات نہ ات بے راہانی سرامزن مزنیں دیوال آحاں دت بستگ ات انت۔ آدمیا کنزت انت۔ مے دیوالاں آہان ء داشت۔ آہانی جہا جوش ودی بوت۔ آدمیا شت انت بے راہ آہان ء نہ رستگ ات۔ آپدا وائر بوتگ ات انت ء محمود ء سر بوتگ ات انت کہ پھر ء ہداتے چودا چہ کنگ ات۔ آہاں دم برنگ ات ء نک انت۔ پدا آوانی تواروت ماں دت ء ہوار بوتگ ات انت۔

”دیماروگ ء نپ چہ انت دھدیکہ آسر پشت ء آہگ انت۔“

”ہوار راست انت۔“

”ناں، مارا دیماروگ لوٹیت۔ ماتا کدیں اے دیوال ء جہاں۔ آخر

یک نایک روچے چہرے حد ء چہ درکائیں۔“

آثار

180

ڈاکٹر عبدالصبور بلوچ

”ماد پیرا روگ و راہ و ہم نوائیں۔“

”مردم بہ روت، منزل و وت و بختیت۔“

”چٹکیں راہ و پیرمہ بیت تہ مردم سر سر جنت۔“

”تو لگورے و۔“

”تو دتار رہینگ و نادراھی و آماج نے۔“

”تو برز یگانہ چمدار نے، استعار و دلار نے، تراژر سیت۔“

”تو دت نابودے و، و دتی احمقیں کار کرتانی آسر و ذمہ داری و دگرانی

سرالڈ نے۔“

تواریش بواکن بہت، معانی ہلاس بہت۔ یوک و شور و کوکار پشت

کپ انت۔ بندات و لبز ملہ انت، تواریشوار کپ انت۔ پدا دست برز بہت،

گورجیک و زک بہت۔ چاقو، کاٹار، لٹ و سنگ ٹرگ و لگ انت۔ ہون

خلک انت۔ انچو کہ اناگہ دریائیے و بند بہ پردشیت۔ ہر نیمگ و ہون گندگ و

اتک انت۔ وھدے اے گنوک آسر و رسیت و چچ تاحیرے نہ گندیت تہ آوتی

جنگ و بنا کن انت۔ ہون و تام، ہون و نشہ سکیں ہراہیں چیزے۔ دتی، ڈنی،

شر و گندگ و پرک و پیرا ہلاس کنت۔ یک شورے، مزہ درے کلین نیگاں

وتی دستاں دراج کنت۔ وھدے جاک و کوکار ہلاس بیت تہ یک ترسناکیں

بے توار یے ہک چیز و سرا گندگ و کثیت۔ انچو کہ سیلاب ہر چیز و پتاران و

گوں وت و بارت و رند و یوک و آئی نشان و آثار پشت کپ انت کہ عبرت و

درس و دیکشیت۔ پدا گھاں چہ زائیکا ترسیں مردم کھیت:

”ماشر نہ کت، مارا چو کنگ نہ لونگک ات۔“

آثار

181

ڈاکٹر عبدالصبور بلوچ

”چو کنگ نہ لونگک ات“ وھے پشومانی چہ ازل و آہانی بہت و بہتہ

کنگ لونگک ات و بے آہانی تالہ ات۔ آہاں وت نزائنگ ات کہ آچے کنگ و

انت؟ پرچی کنگ و انت؟ آکئی جادو و اثر و ات انت۔ بس آھک ہار و

توپان و رند انچوش کش انت ”ماشر نہ کت، مارا چو کنگ نہ لونگک ات۔“ آہانی

چک مزن مزین دیوالاں چہ آدیم قلاتانی تھا آہاں توار جنگ و ات انت کہ اے

مرگ بکشوکیں گوات و چے، مئے دم بند بیت۔ مئے اتی کسان عزایت بے

اے توار آہاں نہ اخکت انت و ناں آہاں اے مرت کہ چہراہانی ہیداں چہ مردگ

و بوبیدا ک انت۔

## ندِ یستگیں آس

نور الہدیٰ شاہ

○

من چہ کرنا گش زے زر و کش و اوشتانگ اوں۔ چو گش زے کر تانی  
راحد پتر منی پادانی چیر و انت۔ من پگر و اوں "آیا بنی آدم و کلیں سپر یک دائر ہے  
و سپر انت و آتی در تیں داب" مارشت، لوٹ یک در ایں گرد شے و رند هلاسی و  
گلدسری تک و کتیت و اوشت! آیا اے کائنات و گلدسری تک انت و آیا  
هلاسی و اے گلدسری تک و چہ دیم ہم چیزے یوت کنت و پدا دائرہ و اے سپر و  
رسیت ہے!

منی زانگ و اچ من پیش ہم بنی آدمانی مزنیں مچی بے مے پکر اں  
ماران و مرنگ انت۔ من مرگ ہم نہ لوئیں و پنگیں یک دابے و کائنات و گردی  
و دتی انبازاں زورگ و من ورک بندیں بے مے گردی زور و دور دا پنگیں فٹ  
بالے و وڑ و چہ من تیز تر ورک بندیت و تھاری و تھار کار بیت۔ گڑا آیا بنی آدم

کائنات و ایر جیک کنگ و سوئین نہ یوتگ؟ گڑا ماہ و سپر و مکر تان نیوٹران بم و  
جوڑ کنگ و اے کل پٹاک یوتگ انت؟ آیا روتا ک ریڈ یو/ٹیلی ویژن و چیمال  
جنوئیں کون و داری، بد حالی، بنی آدمانی برہادی و بیم ناکیں جنگانی کلیں ہبر  
دروگ انت! من نہ اے ہم پود نہ یوتگ اوں کہ بنی آدم و سوب مندی و باج  
برگ کجام چیز و تھانت! جنگ و تھان! یعنی و تھان! مذہب و تھان! یا اے کلاں پلہ  
و بیگ و وگہ راہے و گرگ و تھان؟ من اے ہم گمان بیت کہ اے کلیں چست و  
ایرانی پشت و مرگ و دوار انت۔ چوناھا پے زندگ بوھگ و بنی آدم وڑ وڑیں  
تو جیل سازیت۔ آیا اے گلدسری تک و کون کائنات تباہ بیت۔ وھدے من  
اے ہمیں ہبرانی بابت و پگر کنیں نہ منی پادانی چیر و کرناں چہ تالانیں راج و پتر  
لگو شیت۔ من اھنگ وھدے بنی آدم و ارواح و آتی استی و نیام و آجونی و جنگ  
کہ بنا بیت گڑا بنی آدم و اندر و مارشانی تباہ کاری و آسرو ارواح و استی و چہ یکے  
آجونی گپیت۔ آسراے بیت کہ بنی آدم سار نہ بیت۔ گڑا منی ہوش کشک اچوناھا  
من اے ہبر و سراہور داریں کہ بنی آدم و ارواح و استی و چہ یکے دوی و جتا بوگ و  
رند نادرہ بنت بے منی اے اندری جاور منی وڑیں و ہم نہ انت نادرہ و مے چار  
منا پے زر و کاریت۔

چمانی سرا ایر کرنگیں دوئیں دستاں دور کنان و، پے دمانے و گوں و لگوش و  
مچ و چاریت و انا گ زر و نیلیں آپ و تھان آسے روک بیت آتی برا نڈ آزمان و سر  
بنت۔ آدیم و شنگتگیں درد، مرگ دم برگ و زھر ناک و مارشت، آتی  
چمانی دیم و سرجمیں کائنات آس و زر و دور و بیگ بیت و آیک ہمناکیں  
چیمالے جنت و نہ... نہ... نہ... نا آاے درستاں گندگ و ات (زر و کر و



گوراں روک ۽ آو کیں ڈولدار ۽ بد ڈولیں دیم دروکیں مردم نہ گندگ ۽ ات انت پرچیکہ گندگ ۽ نہ گندگ ۽ نیام ۽ سرپہ بوہگ ۽ یک ہارگیں لکیرے بیت) هرچی کہ آس ۽ زر ۽ سچک ۽ پڑہ بوہگ ات، مچ براہ دار ات انت براہ دار تہ ہما آس ات کہ هر چیز ۽ سوچان ۽ پڑہ کنان ات۔ آرا آس ۽ تاج کنوکیں برازاں چہ عجبیں مار شے بوت (ہیسکارگ ۽ آہ۔ اللہ کل ہر بت کس ۽ را حال ہم نہ کپت مردم کوریں مردم بے حالیں زمانگ وچنگ ات)۔

آچھاں خزان ۽، دستاں گوشانی سرا کنت ۽ کوکار ۽ لگیت بہ چچ ات۔ آس۔ آس زر ۽ کر ۽ گوراں گردوکیں مردم آئی کراوشت انت۔ آرا گوں ہیرانی ۽ چار انت کچ انت آس، چہ مچی ۽ توارے کثیت۔ آرا گوں درد ۽ بیم ۽ زر ۽ نیمگ ۽ چاریت۔ آس مزن بوآن انت ڈولدار ۽ زیبائی سچان ۽ پڑہ بوآن انت ”کجا انت آس“ مردم آئی کوپک ۽ گرا انت آرا چہ سریننت ”بیچارگ گنوک انت“ ۽ آرا یات کثیت کہ مردم تہ کور انت اشانی کلین حواس مرگفت۔ بنی آدم آس ۽ چہا روان ۽ سچان ۽، ۽ مران ۽ ہم دوش انت۔ آوتی واہاں، مارشت ۽ لوٹاں یک یک ۽ آس ۽ چہا سوچان انت، بیدہ دگہ احتجائی ۽!

آ دستاں گوشاں کنت۔ بہ چچ ات۔ بہ چچ ات۔ آس۔۔۔ کوکار کنان ۽ تچان ۽ چہ زر ۽ دور روت ۽ چہ مردمانی چھاں اندیم بیت ۽ مردم کندان ۽ چکندان ۽ شک ۽ تالان بنت۔

## کپن دُڑ

### ایا زقاری



کرم اللہ دوشی دُڑی کنگ ۽ گرگ بوہگ۔ اے حال بچیں شھر ۽ شک ۽ تالان ات۔ ”گندگ ۽ مثلاً ۽ کار شیطانی“ وھدے اے عجبیں مردم دُڑی بکن انت تہ جہان ۽ سرا کئے پیسہ کت کنت۔

برات! اے قیامت ۽ نشانی انت۔ قیامت انت قیامت۔ تو بہ تو بہ۔ غرض ہرچی دپ ات انت، ہمیںکس صبرات انت۔

دُڑی ہم ہی ۽، یک کہنے ۽۔ جہان ہم ہراب حاقبت ہم ہراب، دوکیں جہاناں دیے سیاہ بوت۔ بہتے کپنگ ات کہ چوکیدار ۽ مچی کپت انت ۽ دُڑی ۽ دزگٹ گرگ بوت۔ قبرے پنتگ ات ۽ حاکے یک نینگے مچ کرنگ ات انت، نوکی مُردگ ۽ کپن ۽ شک ۽ ات کہ گرگ بوت۔ ”داجہ زمانہ ۽ سرا کئے اعتبار بکنت۔“

بچیں پیگ ۽ کرم اللہ ۽ جوائیں نامے ات۔ گُھاں آئی عزت کت۔ کسان مزن مچاں آرا زانگ ات۔ آمشیت ۽ بانگ دیوک ات صلوٰۃ ۽ صوم ۽ پابند۔ مہلا مہلا آئی تہجد کنگ ات۔ گوں دپ ۽ پڑہ اللہ ۽ ذکرے کنگ ات۔

نفلانی وانگ ۽ پد بانگے وانگ ات۔ نماز ۽ وانگ ۽ پدمام قرآن شریف ۽ تنگ  
ات۔ نور شکنیں دیم، دراج ۽ اسبتیں ریش، سرا اسبتیں پاگ، اسبتیں کڑتائیں  
جامگ کہ دراجی ۽ کوٹانی سرات۔ اسبتیں شلوار کہ پادگے کسان ۽ گھٹی آنی سرا  
ات۔ جامگ ۽ سراہا کی نیں واسکوٹ کہ مدام آنی ۽ سرا اسپیت ۽ سہرہیں دزمال  
درنجوک ات انت۔ ہر دیم چہ دک ۽ درآنگ تہ گول مردماں مہروانی ۽ بچیں  
دیے ۽ دچار کپان بوت۔ چکندے مدام آنی لنفانی سرات۔ مردماں آنی بابت  
۽ کشنگ ات:

”واجہ فرشتے فرشتہ۔“

چوناہا کرم اللہ اے شہر ۽ مردے نہ ات بے ادۂ آہگ ۽ آرا بیست  
سال گوشتک ات۔ اے بیستیں سالان اکاں مردماں آنی بابت ۽ چیزے اٹکنگ  
ات تہ آنی تعریف ۽ توسیہ اٹکنگ ات۔ یک مردے ہم چوٹیں نیست  
ات کہ آبگشیت منا کرم اللہ ۽ زہر ۽ زہر چار اٹنگ۔

مرچی کرم اللہ ۽ را کورٹ ۽ پیش کنگ بوت۔ کورٹ ۽ مردمانی مزنیں  
مچی بے است ات۔ پرچیکہ چد ۽ ساری اے بیستیں ویل ۽ واقعہ نہ بوتگ ات۔  
لہتیں مردم کرم اللہ ۽ سرا حون جنگ ۽ ات انت۔ وھدیکہ لہتیں مردماں پرانی  
بزرگ ہم بوتگ ات ۽ آھے جبر ۽ زانگ لونگ ۽ ات انت کہ کرم اللہ ۽ چو پرچا  
کنگ؟

کرم اللہ ۽ نوروریشیں دیمالکداری زردی بے ۽ مانشاٹنگ ات۔ آنی  
پیشانی ۽ سرا کرچک ودی بوتگ ات انت۔ ۽ آنی چم جہل ات انت۔ بمسٹریٹ ۽  
کورٹ ۽ تہا خاموشی ۽ حاترا وئی ٹیل ۽ سرا ایریں ۽ تھوڑا دور بند ٹیل ۽ سراجت تہ

بے ترپ ۽ تواری بوت کرم اللہ ۽ چہ کشنگ بوت کہ آبیان بہ دنت۔ تہ آنی وئی چم  
شہک شہک ۽ برزا پست کت انت۔ کورٹ ۽ کرسیانی سرا شکنیں مردم آرا  
سرکس ۽ تودکیں گولہ ۽ پتا گندگ ۽ اتک انت۔ پدا اے کلین گردیں لکیریک  
لقطے ۽ سرا اتک ۽ هلاس بوت انت کہ آنی تہا آرا وئی نادراہیں لوگ بانگ  
مرگ ۽ کلانگ ۽، درناہیں جنین چک درگیں گداں گول برھنگ ۽، معصوم ۽  
مہلیں بچک کون ۽ سوک ۽ گریوان گندگ ۽ اتک انت۔ چرائی چٹاں ارس  
چچک ۽ گلت انت کہ کے آنی اسبتیں ریشاں ۽ کے زمین ۽، وئی وئی تہا ہوار  
کیتک انت۔

”واجہ! من وئی گناہ ۽ منیں۔“ کرم اللہ ۽ توار آنی گٹ ۽ گکان بوت۔  
واجہ ابید البش من دگہ چے کرت کنگ ات۔ من حھر ۽ بندوک اتوں۔ اودۂ کون  
۽ سوکی کت تہ ادا انکوں۔ پاکیں رب ۽ ادا منا مزنیں مہربانی بے بکشات۔ منی  
آہگ ۽ لہتیں روچاں رند منا مشیت ۽ بانگ دیوک دارگ بوت۔ مشیت ۽ چار  
۽ تپاس ۽ حاترا حکم ماہ ۱۰۰ کلدار ہم بندوک بوت کہ چہ ایٹاں لہتیں منی  
درگ ۽ چرگ ۽ ہرج بوت انت ۽ لہتیں من پکیران ۽ داتوں۔ کر ۽ گوراں ہم کک  
کک بے رست گول۔ منی وھد جوانی ۽ گوزگ ۽ ات۔ پاکیں رب ۽ مہربانیانی  
برکت ۽ من شکرانہ ۽ نفل دنت۔ ہما وھد ۽ حلک ۽ یک ٹیکیں مردے ۽ مہربانی ۽  
چہ منی آروں ہم بوت۔ بندات ۽ من یوک اتوں، نول دوپوتاں، بے منی مولا ۽  
مہربانیاں چہ منے وھد گول آسودگی ۽ گوزان ات۔ چھر کسے ۽ دردازگ ۽ دپ ۽  
دست دراج کنگ ۽ نوبت نیا تک وھد انچو گوزان ات کہ ہمے میا نجین ۽ مارا  
سے زحک ہم بوت۔ چہ ہمساک ۽ ہمرہاں ہمے کک ٹکے کہ رسک ۽ ات آبد

بوت انت۔ پیسرا ایتکس گرانی نیست ات و نوں چیزانی نہر وڈان انت۔ پیسرا  
یک کلدارے و گلہ سر جیس ماہ و بس بوتک ات۔ نوں دہ ۱۰ کلدارے ہم گوں  
مشکل و دو چنگ گوازیں انت۔ گد ذی چار آند والے ات۔ مرچی ہما گد  
سش کلدار والے انت۔ بدات و پوشک و نوشک و من یوک اتوں۔ نوں ما  
بچ کس آں۔ یک جنگ و دو بچک، رب و مارا بکشات انت۔ بلے منی غوک  
بداتی روح و بدوک ات آئی جہا ج عیس گیشی بلے نیاتک۔ مشیت و چار و  
دگوش کنوکانی گور و باز رند و زبندی کرتوں، حکم رند و آوانی پتو ہمیش ات کہ  
ما چہ و گیشتر کجا دات کناں۔ منی بازیاں زبندی آں چہ دو کلدار گیش کنگ  
بوت۔ پدا ہم زھکانی سبب و ایشاں منی جبال هلاس کرت نہ کت انت۔ پیسرا  
نزیک و گور و مردمانی کھہاں چہ ما وئی لاپ و الیہنگ ات۔ عید و دوی  
و شانی روچاں کہنیں گد و بچ رتک ات نوں آدرہم بند بوت انت۔ من اسپیت  
پوشے اتوں۔ بلے پدا ہم لہتیں مردمانی دیم و من وئی دست دراج کت۔ یک و  
دو مہردان کہ ایشاں پیسرا منی کے مک اش کنگ ات ایشاں ہم دم بُرت و  
مردیں کہ منا دیست اش وئی دیم اش تزینت انت۔ منی لوگ بانک زھکانی  
گون و دای برھگی و غماں سک نادراہ بوت۔ لوگ و یک ٹیڈی پیسے نیست  
ات کہ خرچ بکنیں۔ من کریک ات و گوں وئی رب و پریات کنگ ات۔ اے  
جہان و شفا دیوک، منی لوگ بانک و شفا بدے۔ “وئی تھلیں بچک و را گون و  
تلوگ و دیستوں نہ گوں وئی رب و پریات کرتوں۔” سر جیس زمین و سر و  
نند و کاں روزی بکشوک، مئے گون و ہم هلاس بکن۔“

یک روچہ و حدے من گس و آنکوں نہ دیستوں کہ منی ورنماہیں جنگ

حاجران و چست بوئیں ورنائی درنگیں گدانی جہا برھنگ و توار جتان انت۔ “پاپا تو  
منی پوشک و شلوارے و ہاترا چار وال گد ہم آرت نہ کن نے کہ من و تارا اندیم  
بکنیں؟“

اے روح و من پروردگار و بارگاہ و گوں عاجزی و بزرگی و گریوان و  
درایت : “اے پردہ دار و کیں رب، تو پہ ما ہمیں کس مہربانی بکن، ہمیں کس  
گدے بکشا کہ منی حاجران و برھگی اندیم بہ بیت۔“  
بلے منی دھاہاں، بچ اثر نہ کت۔

مردیں من گس و پرتوں نہ حاجران و ورنائی و مدام منا ہے سوال کت  
و من چہ عجاتی و غش نے زمین و جہا پرتوں۔ روح پہ روح منی حمت کپان ات۔  
سر پر نہ بوگ و ات کہ من چہ بکنیں۔ چہ کئے امیت بداریں و کئی آسراء  
بکنیں۔

خماز وانگ و وھد و یک ایک آیتے دو دورند و متوں۔ سجدہ و شتوں نہ  
دل و پاد آگ نہ لوٹ۔ یک روچے مشیت و چار و دگوش کنوکاں منا لوٹا بیت و  
حبر کت۔ آوھد و منی دل و اتک کہ کوکار بکنیں بکنیں کہ دریگے اٹھنے گسان ہم  
ورنائیں چکے بوتیں و آئی ورنائی درنگیں گدانی جہا برھنگ بوتیں و شئے گور و بچ نہ  
بوتیں کہ آئی ورنائی اندیم کُرت بکرتیں۔

امیت و آسراء کسانیں براڑے ہم منا گدگ و نیاتک و نیکہ دگرہ راہ  
و درے منی ذھن و آتک، حیالوں کت کہ گور و گداں چٹ چٹ بکنیں و کٹکولے  
بزوریں بلے اے ہم گوں من نہ بوت۔ ہمے ٹکیکیں جاواں گوں و چار منی سر  
قبرستان و کپت، دیستوں کہ مردماں مُرد گے و را نوکیں گد و تل و پتاتک و قبری

ڈاکٹر عبدالصبور بلوچ

آثار

ڈاکٹر عبدالصبور بلوچ

آثار

کنگ ء انت۔ من خیال کت کہ مردگاں گد ء انکس حاجت نیست پرچیکہ  
مردگ ء گور ء اگس گد مد بیت ہم نہ زمین آئی برہنگی ء اندیم کنت۔ بے اگن  
زندگیں مردے بے گد بہ بیت نہ آد تارا چہ جہان ء چماں چہ ہم اندیم بکنت۔  
من اے دی ماریات کہ منی زندگیں حاجران ء گد ء چہ اے مردگ ء گیشتر حاجت  
است انت تنکہ آوتارا اندیمے دات بکنت۔ بے اپوز کہ من وئی حاجران ء  
برہنگی ڈنکت نہ کت۔

کورٹ ء چاریں نیمگاں بے ترب ء تواری ات۔ هر کس ملور ات۔  
مچانی چماں چہ ارس در آہان ات انت۔ جج پاد آتک وئی چمبر ء شت نہ کورٹ ء  
نندوکیں مردمانی نیام ء شک سکے ہنا بوت۔ گل جج ء فیصلہ ء ودار ء ات انت۔ جج  
وئی چمبر ء چہ پداواتر بوت آتک ء وئی کرسی ء سرانشت ء ہتھوڑا ہے چست کت  
ء دورند ء ٹیل ء سرا جتے۔ یک رندے پدا خاموشی بوت۔

”ایشی ء جہا جج تھیں فک ء گنجائش نیست کہ کرم اللہ ء اے کار کہ  
کنگ قانون ء اخلاق ء چماں زبڑیں گناہے۔ بے آئی پیسریگیں شری ء آئی  
لاچاری ء گندگ ء (جج ء وئی گردن ترینت ء کرم اللہ ء نیمکا چارت ء درائینت)  
آراے ۳ ماہ ء سکتیں قید دیمک بیت۔“

کرم اللہ ء چماں چہ ارس رچک ء لگ انتن، گمان بوت کہ آکھک

ء ات:

”منی جنک منا بندی بوہک ء جج پرواہ نیست اگس منا باور بوتیں کہ

نوں تو چمبر برہنگ نہ بے۔“